

VÝROČNÍ ZPRÁVA ZA ROK 2018

VOJENSKÝ HISTORICKÝ ÚSTAV PRAHA

ÚVODNÍ SLOVO ŘEDITELE VHÚ PRAHA

Vážení přátelé,

dostává se vám do rukou Výroční zpráva Vojenského historického ústavu Praha za rok 2018, který se z naší strany opět vyznačoval aktivitami v mnoha směrech působnosti, což dokládají konkrétní výsledky jak ve sféře muzejní, tak v oblasti historicko dokumentační.

Mezi nejvýznamnější události, které souvisejí s muzejní činností naší instituce, patřila příprava a realizace výstavy „Doteky státnosti“ v Jízdárně Pražského hradu. Jednalo se o mimořádný výstavní projekt, připravený ke stému výročí vzniku Československa. Výstava uskutečněná v rámci projektu „Založeno 1918“ byla veřejnosti přístupná od května do října 2018. K vidění byla tisícovka zcela ojedinělých předmětů dokumentujících výjimečné okamžiky našich novodobých dějin.

Velmi úspěšným počinem v muzejní činnosti byl PROJEKT 300 – 100 LET, určený pro webové stránky Vojenského historického ústavu Praha, ve kterém bylo představeno 100 významných osobností naší moderní vojenské historie, 100 artefaktů ze sbírek VHÚ a také 100 unikátních zbraní, které se vztahovaly k české státnosti a k 100 letům od založení Československa.

Stěžejním dnem pro historii a budoucnost Vojenského historického ústavu Praha se stalo pondělí 10. září 2018. V tento den byla poklepáním na základní kámen slavnostně zahájena rekonstrukce budovy Armádního muzea Žižkov. Události byli přítomni ministr obrany Lubomír Metnar, náčelník Generálního štábu Armády České republiky, generálporučík Aleš Opata a další významní hosté.

Budova muzea byla pro veřejnost uzavřena v polovině roku 2017, poté následovaly vyklízecí práce a následně začala samotná rekonstrukce. Je to vůbec poprvé, co tento soubor budov postavený na přelomu 20. a 30. let prochází tak zásadní proměnou, generální rekonstrukcí. Vznikne zde zcela nová a zásadním způsobem rozšířená expozice týkající se české vojenské historie.

V akviziční oblasti došlo stejně jako v minulých letech k rozšíření muzejních sbírek. VHÚ Praha získal do sbírek výjimečné exponáty, s nimiž se budou moci návštěvníci našich muzeí setkávat. Patří k nim například raritní vojenský motocykl FN 12T3 TRICAR 1000, letouny Aero L-39 ZA Albatros či Let L-410 UVP-T, případně lovecké kulovnice württemberského krále Fridricha I.

Vojenský historický ústav Praha se významnou měrou představil i ve výstavní sféře. Vytvořili jsme, nebo se podíleli na přípravě četných expozic. Zmíním například výstavu „Stráž na Hradě pražském“ v Tereziánském křídle Starého královského paláce na Pražském hradě, která byla součástí

projektu „Založeno 1918“ nebo výstavu „Pod sokolskými prapory“, která se uskutečnila v Praze 1 na Kampě. Pokračoval i cyklus výstav před budovou Generálního štábu Armády České republiky v Praze 6, na Vítězném náměstí, jejichž prostřednictvím jsme připomenuli válečný rok 1918, 25 let existence Armády České republiky, 100. výročí existence československého letectva, 100 let armády a 100 let vojenského zpravodajství. V rámci projektu Posádková muzea pod záštitou VHÚ Praha byly otevřeny stálé expozice v posádce v Hranicích a při 13. dělostřeleckém pluku v Jincích.

V oblasti historicko dokumentační pokračoval Vojenský historický ústav Praha v pořádání mezinárodních konferencí „Léta do pole okovaná 1914–1918“, již jsou součástí projektu „Velká válka“. Pátý a závěrečný ročník „1918 – Starý svět mrtvů, ať žije nový“, se uskutečnil v prostorách Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Vedle historiků z České republiky zde prezentovali své příspěvky i vědci z Německa, Rakouska, Polska, Francie, Austrálie a dalších zemí.

Šíří odborné činnosti našich pracovníků lze doložit četnými publikacemi a studiemi, které v roce 2018 vyšly a které významným způsobem obohatily poznání české i světové vojenské historie. Jde například o publikace *Barvy války = Colors of war*, jejíž autorkou je kurátorka Mgr. Ilona Krbcová, monografii historika PhDr. Jiřího Plachého, Ph.D. s názvem *Emil Boček: strach jsem si nepřipouštěl* či rozsáhlý výstavní katalog s názvem *Doteky státnosti: založeno 1918 = Touches of statehood: founded 1918*, jenž k vydání připravili plk. Mgr. Michal Burian, Ph.D. a plk. gšt. Mgr. Aleš Knížek.

Tradičně se v roce 2018 uskutečnily stěžejní akce pro veřejnost: zahájení muzejní sezóny v Leteckém muzeu Kbely, zahájení sezóny ve Vojenském technickém muzeu Lešany, Tankový den a Dětský den rovněž ve VTM Lešany. VHÚ Praha se prostřednictvím Leteckého muzea Kbely a Národního památníku hrdinů heydrichiády také opět zapojil do programu Pražské muzejní noci. Muzea za jediný den a noc navštívily desítky tisíc návštěvníků.

Naše četné aktivity směřují rovněž do sféry vzdělávání, práce s mládeží a dětmi. V Leteckém muzeu Kbely pokračovala i v roce 2018 geocachingová hra „Zachraň letce Peřinu“, která hráče seznamuje s příběhem našeho legendárního letce.

Rád bych při této příležitosti poděkoval všem pracovníkům Vojenského historického ústavu Praha za práci, kterou v roce 2018 odvedli. Je mou povinností poděkovat také Ministerstvu obrany České republiky, které nám vytváří dobré podmínky pro naši práci. Stejně tak bych chtěl vyjádřit svůj dík zástupcům Armády České republiky, vědeckých institucí, muzeí a klubů vojenské historie, za jejich podporu a spolupráci. Poděkování patří i všem státním a soukromým subjektům, které nás podporují. Mé díky patří pochopitelně rovněž všem návštěvníkům a příznivcům VHÚ Praha z řad nejširší veřejnosti.

plk. gšt. Mgr. Aleš KNÍŽEK, ředitel Vojenského historického ústavu Praha

OBSAH

ÚVODNÍ SLOVO ŘEDITELE VHÚ PRAHA	2
OBSAH.....	4
1 POSLÁNÍ VHÚ PRAHA	7
1.1 SLUŽBY VEŘEJNOSTI.....	8
2 ORGANIZACE VHÚ PRAHA	9
2.1 ORGANIZAČNÍ STRUKTURA A PERSONÁLNÍ OBSAZENÍ.....	10
3 HISTORIE VHÚ PRAHA.....	14
3.1 VZNIK PAMÁTNÍKU OSVOBOZENÍ	14
3.2 ÚTLUM A NOVÝ ROZVOJ.....	15
4 STĚŽEJNÍ UDÁLOSTI VHÚ PRAHA V ROCE 2018.....	17
4. 1. ZAHÁJENÍ REKONSTRUKCE ARMÁDNÍHO MUZEA ŽIŽKOV.....	17
4. 2 VÝSTAVA DOTEKY STÁTNOSTI NA PRAŽSKÉM HRADĚ	19
5 KOMISE VHÚ PRAHA.....	22
5.1 SBÍRKOVÁ KOMISE A AKVIZIČNÍ ČINNOST	22
5.1.1 VÝBĚR NEJZAJÍMAVĚJŠÍCH PŘÍRŮSTKŮ ROKU 2018	25
5.2 VÝSTAVNÍ KOMISE	33
5.3 KOMISE VOJENSKÝCH TRADIC A SYMBOLIKY	34
6 ODBOR MUZEÍ	40
6.1 PREVENTIVNÍ OCHRANA A OŠETŘENÍ SBÍREK	44
6.1.1 VÝBĚR SBÍRKOVÝCH PŘEDMĚTŮ, KTERÉ BYLY OŠETŘENY V RESTAURÁTORSKÝCH DÍLNÁCH VHÚ PRAHA	46

7 KNIHOVNY VHÚ PRAHA.....	52
7.1 HISTORIE KNIHOVNY VHÚ PRAHA.....	52
7.2 FONDY KNIHOVNY VHÚ PRAHA	54
7.3 ČINNOST KNIHOVNY VHÚ PRAHA V ROCE 2018	56
8 VÝZKUM A BADATELSKÁ ČINNOST	63
8.1 VÝZKUMNÉ PROJEKTY	63
8.2 KONFERENCE POŘÁDANÁ VHÚ PRAHA.....	64
8.3 KONFERENCE S ÚČASTÍ PRACOVNÍKŮ VHÚ PRAHA A PŘEDNÁŠKOVÁ ČINNOST	65
9 PREZENTAČNÍ ČINNOST	68
9.1 KALENDÁRIUM	68
9.2 NÁVŠTĚVNOST	70
9.3 ARMÁDNÍ MUZEUM ŽIŽKOV	71
9.3.1 HISTORIE	71
9.3.2 AKCE PRO VEŘEJNOST.....	72
9.3.3 EDUKATIVNÍ PROGRAMY	73
9.4 LETECKÉ MUZEUM KBELY.....	74
9.4.1 HISTORIE	74
9.4.2 STÁLÁ EXPOZICE	78
9.4.3 VÝSTAVA.....	82
9.4.4 AKCE PRO VEŘEJNOST.....	83
9.5 VOJENSKÉ TECHNICKÉ MUZEUM LEŠANY	86
9.5.1 HISTORIE	86
9.5.2 STÁLÁ EXPOZICE	88

9.5.3 AKCE PRO VEŘEJNOST	97
9.6 OSTATNÍ EXPOZICE VHÚ PRAHA.....	102
9.6.1 NÁRODNÍ PAMÁTNÍK HRDINŮ HEYDRICHIÁDY	102
9.6.2 MUZEUM HRADNÍ STRÁŽE	103
9.6.3 CÍSAŘSKÁ ZBROJNICE	104
9.6.4 JÍZDÁRNA RUZYŇSKÝCH KASÁREN.....	105
9.6.5. POSÁDKOVÁ MUZEA POD ZÁŠTITOU VHÚ PRAHA	106
9.7 VÝSTAVNÍ ČINNOST VHÚ PRAHA V ROCE 2018	109
9.8 ČASOPIS HISTORIE A VOJENSTVÍ	116
10. VYDAVATELSKÁ ČINNOST	120
10.1 SAMOSTATNÉ PRÁCE A STUDIE (VÝBĚR).....	120
10.2 ČLÁNKY, STUDIE, STATĚ A ANOTACE V PERIODIKÁCH, SBORNÍCÍCH A KATALOZÍCH (VÝBĚR)	122
IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE A KONTAKTY.....	127

1 POSLÁNÍ VHÚ PRAHA

Vojenský historický ústav Praha je muzejní, vědeckovýzkumné a knihovní zařízení Ministerstva obrany České republiky. Jeho posláním je – ve smyslu platných legislativních norem – soustavně a cílevědomě shromažďovat písemné a hmotné památky především k dějinám českého i československého vojenství a armády, odborně o tyto fondy a sbírky pečovat, vědecky je zkoumat, zpracovávat a zpřístupňovat je veřejnosti.

Výsledky této práce prezentuje VHÚ Praha především v muzejní a výstavní činnosti, dále v knihovnických službách, v knižních a časopiseckých publikacích, na vědeckých konferencích a seminářích, v historickém servisu vojenským útvarům, ústavům a zařízením a ve službách veřejnosti. Nejdůležitější součástí VHÚ Praha jsou muzea a výstavní prostory. Jde o Armádní muzeum Žižkov, Letecké muzeum Kbely, Vojenské technické muzeum Lešany, Národní památník hrdinů heydrichiády a další externí výstavní prostory.

Vědeckovýzkumná činnost VHÚ je prioritně zaměřena na zkoumání a dokumentaci historie českého a československého vojenství včetně problematiky I., II. a III. odboje. VHÚ Praha je členem komisí Mezinárodního výboru muzeí (ICOM) a Mezinárodní asociace muzeí zbraní a vojenské historie (IAMAM) při UNESCO.

Hlavním úkolem VHÚ Praha je péče o muzejní sbírky podle zákona č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy. VHÚ Praha odborně zpracovává sbírky a zpřístupňuje je veřejnosti ve stálých expozicích a příležitostných výstavách. Provádí také restaurování a konzervování sbírkových předmětů. Ze zákona je garantem udílení povolení k vývozu militarií. Je zároveň garantem ochrany v oblasti vojenské historie v rámci Armády ČR i mimo ni. Komise Vojenských tradic a symboliky vytváří, posuzuje a schvaluje jednotlivé znaky a bojové prapory vojenských útvarů a zařízení v Armádě ČR. VHÚ Praha dále poskytuje odborné služby státním orgánům, právníkům a fyzickým osobám, zpracovává vědecké studie a expertizy.

1.1 SLUŽBY VEŘEJNOSTI

Vojenský historický ústav Praha poskytuje veřejnosti za podmínek stanovených obecně závaznými a interními právními předpisy zejména následující služby spočívající v:

- bezplatném přístupu do muzeí VHÚ;
- pořádání či spolupořádání tematických či stálých expozic nebo výstav sbírkových předmětů;
- pořádání pravidelných i nepravidelných muzejních programů;
- pořádání tematických přednášek a konferencí;
- veřejném předvádění sbírkových předmětů, jejich vzhledu, popřípadě funkce, na akcích pořádaných nebo spolupořádaných VHÚ;
- výpůjčkách sbírkových předmětů, za přesně stanovených podmínek;
- pořádání kulturních a vzdělávacích programů;
- vydávání periodika Historie a vojenství;
- vydávání neperiodických publikací, sborníků a edic;
- zpřístupňování knihovních dokumentů ze specializovaného knihovního fondu VHÚ a poskytování dalších knihovnických
- a informačních služeb;
- poskytování informací o sbírkách, které spravuje, o připravovaných expozicích, výstavách, muzejních programech a vlastní ediční činnost;
- zpracování odborných posudků, expertiz, stanovisek a pojednání v oborech své činnosti s využitím sbírek, které spravuje;
- poskytování informačních služeb souvisejících s předmětem činnosti;
- vydávání osvědčení podle zákona č. 71/1994 Sb., o prodeji a vývozu předmětů kulturní hodnoty, ve znění pozdějších předpisů, k vývozu předmětů kulturní hodnoty z území České republiky na dobu určitou nebo trvale.

2 ORGANIZACE VHÚ PRAHA

Vojenský historický ústav Praha je organizačně tvořen ředitelstvím a šesti specializovanými odbory.

2.1 ORGANIZAČNÍ STRUKTURA A PERSONÁLNÍ OBSAZENÍ

Organizační struktura vojenského zařízení VHÚ Praha a personální obsazení ke dni 31. prosince 2018:

ŘEDITELSTVÍ VHÚ PRAHA

Ředitel VHÚ Praha: plk. gšt. Mgr. Aleš Knížek

Zástupci ředitele VHÚ Praha: Mgr. Jan Mareš, plk. Ing. Martin Mlčoch, Mgr. Pavel Löffler

ODBOR MUZEÍ

Ředitel: plk. Mgr. Michal Burian, Ph.D.

Zástupce ředitele: pplk. Ing. Jan Fedosejev

Oddělení správy muzejních sbírek

Vedoucí oddělení: pplk. Ing. Jan Fedosejev

Zástupce vedoucího oddělení: Miroslav Khol

Oddělení sbírkových fondů

Vedoucí oddělení: Mgr. et Mgr. Zdeněk Polčák

Zástupce vedoucího oddělení: Mgr. Jan Šach

Oddělení restaurování a konzervování

Vedoucí oddělení: Petr Moudrý

ODBOR HISTORICKO DOKUMENTAČNÍ

Ředitel odboru: PhDr. Jiří Rajlich, Ph. D.

Zástupce ředitele odboru: PhDr. Jaroslav Láník, CSc.

Oddělení vojenské historie

Vedoucí oddělení: PhDr. Jaroslav Láník, CSc.

Oddělení vojenských knihoven

Vedoucí oddělení: Mgr. Zdeněk Munzar

Zástupce vedoucího oddělení: Mgr. Ilona Rožánková

Oddělení výuky a vzdělávání

Vedoucí oddělení: Mgr. Pavel Paleček, Ph.D.

ODBOR ZAHRANIČNÍCH AKTIVIT, KOMUNIKACE A PROPAGACE

Ředitel odboru: Mgr. Pavel Löffler

Zástupce ředitele: Bc. Hana Benešová

Oddělení monitoringu zahraničních operací

Vedoucí oddělení: Neobsazeno

Oddělení komunikace a vztahů s veřejností

Vedoucí oddělení: Bc. Hana Benešová

Oddělení informační

Vedoucí oddělení: PhDr. Jiří Levý

ODBOR PREZENTAČNÍ A PRODUKČNÍ

Ředitel odboru: Ludovít Kiš

Zástupce ředitele: Daniel Zavoral

Oddělení prezentační

Vedoucí oddělení: Daniel Zavoral

Zástupce vedoucího oddělení: Libor Petru

Oddělení produkční

Vedoucí oddělení: Ing. Andrej Havroš

Zástupce vedoucího oddělení: Olga Endlová

Oddělení grafické

Vedoucí oddělení: Ing. Jiří Král

Zástupce vedoucího oddělení: Andrea Bělohlávková

ODBOR PROVOZNĚ EKONOMICKÝ

Ředitel odboru: plk. Ing. Martin Mlčoch

Zástupce ředitele: Ing. Filip Celba

Oddělení logistiky

Vedoucí oddělení: Ing. Filip Celba

Oddělení ekonomické a provozní

Vedoucí oddělení: pplk. Ing. René Kunc

ODBOR OSTRAHY

Ředitel odboru: Ing. Jaroslav Beneš

Zástupce ředitele: Ing. Václav Brůžek

Oddělení ostrahy objektů

Vedoucí oddělení: Ing. Václav Brůžek

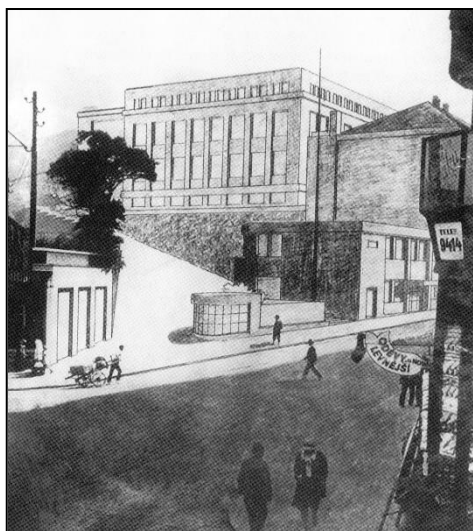
Oddělení kynologie

Vedoucí oddělení: Tomáš Budík

3 HISTORIE VHÚ PRAHA

Po vzniku samostatného československého státu v roce 1918 si byli jeho nejvyšší představitelé, v čele s prezidentem republiky T. G. Masarykem, velmi dobře vědomi nutnosti vytyčit a rozvíjet politické i vojenské tradice republiky, vědecky je zpracovat a zachytit je také v muzejní expozici. Již v roce 1919 byl při Ministerstvu národní obrany zřízen Památník odboje, který zpočátku působil jako poradní sbor při soustřeďování písemných a hmotných památek na čs. odboj v období 1. světové války. Jak množství památek rostlo, zejména v souvislosti s návratem legionářů z Ruska, přestávala jeho skromná organizační struktura vyhovovat. Proto došlo k přeměně poradního sboru na oddělení MNO a poté na samostatnou instituci, Archiv legií. Archiv našel dočasně útočiště v budově Národního muzea a jeho sbírky byly provizorně umístěny na různých místech v Praze. Muzejní předměty se soustřeďovaly na zámku v Troji, tzv. obrazárna legií v letohrádku Hvězda, fotoarchiv a filmový archiv v Trojické ulici. V roce 1919 byl také založen Archiv národního osvobození, o rok později Vojenský archiv RČS a Vojenské muzeum RČS, které bylo zřízeno při Čs. vojenském ústavu vědeckém a soustřeďovalo památky vzniklé před rokem 1914.

3.1 VZNIK PAMÁTNÍKU OSVOBOZENÍ

V roce 1929, symbolicky k výročí vzniku republiky, došlo 28. října ke sloučení těchto institucí v jeden vědecký ústav s novým názvem Památník osvobození. Instituce byla umístěna v nově postaveném komplexu budov na úpatí Vítkova, jen část vojensko-historických muzejních sbírek zůstala v budově Invalidovny v Karlíně. Areál budov na úpatí vrchu Vítkova byl vybudován v letech 1927–1929 podle návrhu architekta Jana Zázvorky (1884–1963), bývalého čs. legionáře v Rusku.

Na vrcholu Vítkova současně probíhala výstavba Pantheonu národního osvobození, před níž měla stát jezdecká socha Jana Žižky z Trocnova od sochaře Bohumila Kafky. Pantheon měl být slavnostně otevřen 28. října 1938, vzhledem k politické situaci k tomu již nedošlo. Definitivně byl dokončen a otevřen v roce 1950. V této době však měl již zcela jiné poslání.

Historie vyměřila Památníku osvobození pouhou jednu dekádu existence. Tato instituce přesto velmi úspěšně stavěla na zakladatelském úsilí svých předchůdců. Neuzavírala se do sebe, plně se otevírala veřejnosti. K ní směřovala své muzejní a publikační aktivity. Sledovala moderní trendy vojensky zaměřeného muzejnictví a historického výzkumu. Tím si vybudovala pevné postavení v české meziválečné

kulturně-společenské sféře. Četní zahraniční hosté šířili její věhlas i ve vzdálené cizině. Na konci 30. let, v období zvýšeného ohrožení republiky, posilovala vlastenecké cítění české společnosti odkazem na tradice národního odboje z let 1914–1918. Po Mnichovu, když se zpochybňovaly dosavadní jistoty, nadále reprezentovala morální základy, z nichž v roce 1918 vyvěrala vůle po vzniku samostatného státu.

Po nacistické okupaci českých zemí v roce 1939 se Památník osvobození stal předmětem likvidačních zásahů. Byl označen za nositele “legionářské ideologie” a jako součást rušeného MNO byl celý areál (administrativní část, budovy muzea a archivu) prohlášen za majetek německého wehrmachtu. V srpnu 1939 komplex budov zabralo gestapo a byla zde umístěna tzv. Kriegswissenschaftliche Verbindungstelle, která spravovala záležitosti muzejní, archivní a knihovní. Její součástí tvořilo oddělení pro zřízení německého Vojenského muzea (Heeresmuseum Prag). Toto muzeum, jež mělo být odbočkou německého Vojenského muzea ve Vídni, bylo od roku 1940 budováno ve Schwarzenberském paláci na Hradčanech, kam se přestěhovaly i muzejní sbírky ze Žižkova a z Karlína. Na sklonku války Němci část sbírkových předmětů vyvezli za hranice, ale po válce se je, až na výjimky, podařilo získat zpět. Během okupace byli někteří vedoucí pracovníci Památníku zatčeni a uvězněni, mnozí bývalí zaměstnanci, kteří zůstali na svobodě, se zapojili do odboje.

3.2 ÚTLUM A NOVÝ ROZVOJ

Po roce 1945 se přímým pokračovatelem bývalého Památníku osvobození stal nově zřízený Vojenský historický ústav (rozdělený na Památník osvobození a Vojenské muzeum) zaměřený na problematiku I. a II. národního odboje. Komunistický převrat v únoru 1948 znamenal další zlom v historii ústavu. Nový politický režim pohlížel s odporem nejen na legionářské tradice I. odboje, ale i na účast čs. vojáků v bojích na západní frontě během 2. světové války (II. odboj). Stejně jako v celé společnosti prošel také VHÚ důkladnou personální čistkou. Z nositele legionářských tradic se, pod vedením Hlavní politické správy ČSLA, VHÚ stal v čs. armádě ideologickým pracovištěm Komunistické strany Československa.

Odklon od komunistické ideologie a od marxisticko-leninského výkladu dějin a úsilí pravdivěji vyložit novodobou historii Československa v krátkém období druhé poloviny 60. let měl po vpádu vojsk Varšavského paktu v srpnu 1968 za následek nové rozsáhlé čistky v celém ústavu. Řada pracovníků včetně odborně nejschopnějších byla propuštěna a Vojenský historický ústav se opět stal ideologickou institucí.

Vědeckovýzkumnou práci týkající se vojenské historie odsunulo nové velení ústavu do pozadí ve prospěch sociálně politických výzkumů. Také muzea postupně omezovala svoji odbornou a vědeckou činnost a plnila převážně společenskou objednávku ve formě angažovaných výstav.

Pádem komunistického režimu se před VHÚ otevřela možnost reformovat se ve skutečnou vědeckou instituci zabývající se vojenskou historií a vojenským uměním s těsnými vazbami na obdobná zařízení stojící mimo armádu. Po listopadu 1989 prošel ústav zásadní restrukturalizací.

V březnu 1990 byl Vojenský historický ústav zrušen a na jeho základě zřízen Historický ústav Československé armády. V souvislosti s rozpadem společného státu došlo ke změně názvu instituce na Historický ústav Armády České republiky.

Klíčovým vědeckým pracovištěm se stal znovu vytvořený Památník dějin národního odboje (od r. 1992 Památník odboje), zabývající se hlavním a profilujícím tématem ústavu – výzkumem dějin politického i vojenského odboje v letech 1. a 2. světové války. Zaměření jeho činnosti nebylo zvoleno náhodně. Národní odboj byl považován za rozhodující státní, demokratickou a vlasteneckou tradici našich národů, za hlavní historický a myšlenkový zdroj a dominantu československé státní identity a nejdůležitější zdroj bojových tradic armády. Základní vědecký výzkum byl zaměřen také na období a procesy bezprostředně předcházející a následující prvnímu a druhému odboji a procesy nerozlučně spjaté s odbojem.

K významné změně došlo k 1. dubnu 2003, kdy se instituce vrátila k tradičnímu názvu Vojenský historický ústav. V důsledku značné redukce pracovníků musely být přehodnoceny vědecko-výzkumné úkoly a mnohé další aktivity. Situaci se však podařilo velmi záhy stabilizovat, o čemž svědčí mimo jiné i vydávání časopisu Historie a vojenství od roku 2004 ve zcela nové úpravě, postupné rozšiřování výzkumných úkolů, nejprve o období III. odboje a poté o činnost příslušníků AČR v misích OSN, NATO a EU, značné rozšíření a revitalizace stálých expozic v muzeích VHÚ a množství krátkodobých výstav.

4 STĚŽEJNÍ UDÁLOSTI VHÚ PRAHA V ROCE 2018

4. 1. ZAHÁJENÍ REKONSTRUKCE ARMÁDNÍHO MUZEA ŽIŽKOV

V pondělí 10. září 2018 byla poklepáním na základní kámen slavnostně zahájena rekonstrukce budovy Armádního muzea Žižkov. Významné události se zúčastnili ministr obrany Lubomír Metnar, náčelník Generálního štábu Armády České republiky, generálporučík Aleš Opata a další významní hosté. Při události bylo použito to samé historické kladívko, kterým Tomáš Garrigue Masaryk poklepal na základní kámen při zahájení stavby budovy v roce 1928. Kladívko je součástí sbírek Vojenského historického ústavu Praha. Budova Armádního muzea Žižkov byla pro veřejnost uzavřena v roce 2017, načež následovaly vyklízecí práce a poté začala již samotná rekonstrukce. Je to vůbec poprvé, co tento soubor budov postavený na přelomu 20. a 30. let prochází tak zásadní proměnou.

Ministr obrany Lubomír Metnar při příležitosti slavnostního poklepání základního kamene rekonstrukce budovy řekl:

„Jsem velmi rád, že dnes mohu zahájit rekonstrukci budovy Vojenského historického ústavu Praha. Uzavírá se tak období náročných jednání a rozsáhlých příprav na tuto akci. Usnesením vlády České republiky k rehabilitaci památníků bojů za svobodu, nezávislost a demokracii z 15. března roku 2000 byl tehdejší Památník odboje při Historickém ústavu Armády České republiky zařazen mezi instituce, které měly projít zásadní rekonstrukcí. Dokladem stálé podpory Ministerstva obrany, a také nutným předpokladem náročné rekonstrukce, se stalo vybudování velkoryse pojatých a moderně vybavených depozitářů ve Vojenském technickém muzeu v Lešanech. To umožnilo uvolnit prostory v Armádním muzeu, přemístit cenné sbírkové předměty z nevyhovujících prostor a bezpečně je uchovat pro příští generace. Je symbolické, že rekonstrukci Armádního muzea zahajujeme v roce 100. výročí vzniku Československa. O významu instituce svědčí skutečnost, že se o činnost Památníku odboje a poté Památníku osvobození živě zajímal a bedlivě ji sledoval prezident republiky T. G. Masaryk, který také osobně slavnostně otevíral 2. července 1932 jeho expozice veřejnosti. Velkou pozornost zachování historie československého odboje věnoval také generál Rudolf Medek, jenž stál v čele obou institucí po celou první republiku a usiloval o uchování archiválií i předmětů, dokládajících každodenní úsilí a boje našich legionářů.

Dovolte mi poděkovat všem, kteří se podíleli v uplynulých letech na přípravách rekonstrukce a vytrvali, i těm, kteří ji budou provádět. Pevně věřím, že v plánovaném termínu se nové budovy zaskví v celé své kráse a návštěvníci budou moci obdivovat rozsáhlou interaktivní expozici historie vojenství a české státnosti od středověku až do současnosti a Česká republika tak získá instituci světové úrovně.“

O jedné z významných rolí Vojenského historického ústavu Praha hovořil také náčelník Generálního štábu Armády České republiky, generálporučík Aleš Opata:

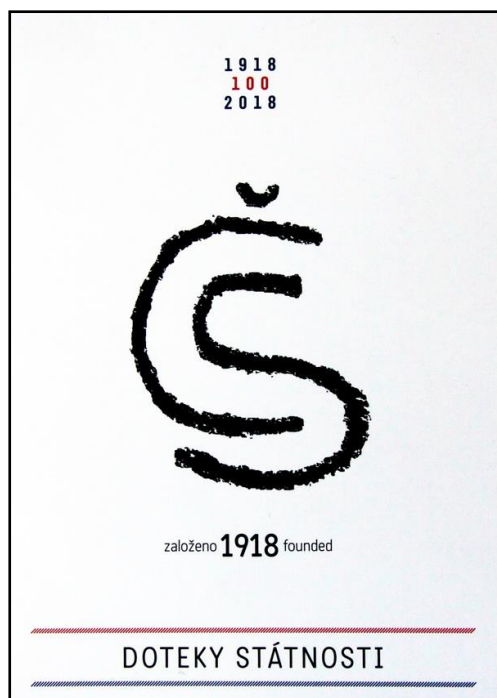
„Rád bych připomněl, že VHÚ Praha se významně podílí na vytváření moderní tradice zahraničních operací AČR. Ve spolupráci se Společným operačním centrem Generálního štábu prosadil standardizovaný operační postup, který stanovil základní úkony pro působení orgánů vojensko-historické služby rezortu MO v zahraničních operacích, a shromažďuje a zpracovává písemné a hmotné předměty a audiovizuální materiály dokumentujících činnost i každodenní život příslušníků AČR. Jsem přesvědčen, že příslušníci Armády České republiky naleznou v nové expozici Armádního muzea Žižkov mnohé podněty a inspiraci pro plnění svých úkolů.“

Základní ideou rekonstrukce Armádního muzea Žižkov je maximální rozšíření výstavní plochy muzea. Toho bude dosaženo především zrušením bývalých depozitářů a jejich nahrazení expozicemi (muzejní sbírky jsou nyní umístěny v nově vybudovaných depozitářích v Lešanech). Výstavní plocha se tím ztrojnásobí, přičemž završení přinese i zastřešení dvorany muzea a vybudování zcela nového vstupu s veškerým návštěvnickým zázemím v suterénu, v místě pod dvoranou.

Ředitel Vojenského historického ústavu Praha, plk. gšt. Aleš Knížek, k chystané nové podobě Armádního muzea Žižkov dodává:

„Několikanásobné rozšíření plochy muzea umožní nejen důstojné připomínání všech, kdo bojovali za naši národní samostatnost, ale i komplexní pojetí našich vojenských dějin od středověku až po současné zahraniční mise Armády České republiky. Poprvé od roku 2002, kdy došlo ke ztrátě výstavních prostor ve Schwarzenberském paláci na Hradčanech, budou mít návštěvníci možnost spatřit stovky sbírkových předmětů, které nuceně odpočívaly v depozitářích Vojenského historického ústavu Praha. Projekt budoucího Armádního muzea Žižkov velmi uvážlivě kombinuje konzervativní muzejnictví s moderním pojetím, přičemž hlavní důraz klade na vystavované unikátní předměty, jež doplňují audiovizuálními prvky.“

4. 2 VÝSTAVA DOTEKY STÁTNOSTI NA PRAŽSKÉM HRADĚ

Mimořádným výstavním projektem Vojenského historického ústavu Praha byla výstava Doteky státnosti v Jízdárně Pražského hradu. Výstava uskutečněná v rámci projektu Založeno 1918 se veřejnosti představila tisíci unikátních předmětů dokumentujících výjimečné okamžiky našich novodobých dějin. Výstava seznámila veřejnost s obsahem pojmu „státní symboly“, a to na příkladech konkrétních předmětů, které jsou součástí našich národních dějin. Výstavu Doteky státnosti připravil ke stému výročí vzniku Československa Vojenský historický ústav Praha ve spolupráci se Správou Pražského hradu, Kanceláří prezidenta republiky, Archivem Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, Vojenským ústředním archivem, Národním muzeem a Poštovním muzeem.

Výstava se konala pod záštitou prezidenta republiky Miloše Zemana, který k výstavě zmínil: „Tato výstava ukazuje, že samostatnost není samozřejmost a že Československo bojovalo o svoji samostatnost nejen před rokem 1918, ale mnoho bojů bylo svedeno i v letech následujících. Právě osudy osobností, ale i neznámých lidí, kteří mají zásluhy na tom, že dnes můžeme oslavovat sté výročí vzniku a trvání nezávislého státu, představuje tato výstava, která je vyvrcholením projektu Založeno 1918. Výstava Doteky státnosti je svojí koncepcí a exponáty vskutku jedinečná. Jsem rád, že Pražský hrad se tímto významným počinem zapojil do oslav stého výročí oslav státu. Kde jinde by se měla připomínka naší samostatnosti, naší státní symboliky, odehrát než na Pražském hradě, odvěkém symbolu naší státnosti, sídle českých králů a od roku 1918 sídle prezidentů republiky.“

Prezident Miloš Zeman také poděkoval plukovníku Aleši Knížkovi, řediteli Vojenského historického ústavu Praha, a Janu Novákovi z Kanceláře prezidenta republiky, za námět a úsilí, které vedly k realizaci výstavy. Prezident rovněž poděkoval všem autorům i těm, kteří výstavu připravili, v čele s plukovníkem Michalem Burianem z VHÚ. „Přeji si, aby výstava přinesla potěšení nejen odborné veřejnosti, ale všem občanům, kteří na ni zavítají, kteří přivedou svoje, děti, vnuky i vnučky a společně zavzpomínají na zlomové události našich dějin,“ uzavřel svůj pozdrav prezident republiky.

Ministryně obrany Karla Šlechtová k výstavě pronesla: „Tato výstava má krásný název – Doteky státnosti. Co lepšího může být než výraz „dotek“ – dotek minulosti, dotek naší historie za posledních sto let... Jsem ráda, že nad výstavou převzal záštitu prezident republiky, jsem ráda, že výstavu připravil Vojenský historický ústav Praha, součást ministerstva obrany, a chtěla bych všem poděkovat za práci, kterou zde odvedli. Jsem

pyšná, že jsem Češka, že mohu oslavit sté výročí založení republiky a doufám, že naše další generace zde budou za sto let opět stát a budou v roce 2118 vzpomínat na toto výročí, na dvě stovky let trvání našeho státu.“

Ředitel Vojenského historického ústavu Praha, plukovník gšt. Aleš Knížek k expozici Doteky státnosti zmiňuje: „Letos slavíme sté výročí vzniku Československé republiky. Republiky, která by neexistovala bez zakladatelské idey několika politiků a bez boje téměř sta tisíc československých legionářů na frontách 1. světové války. Republiky, za jejíž svobodu během druhé světové války nasazovali své životy vojáci i civilisté, kteří se nesmířili s nacistickou okupací, a mnozí se stejným úsilím vzdorovali komunistickému režimu po roce 1948. Tato výstava je poctou demokratickým hodnotám, na jejichž základě byla republika vybudována, připomíná však i nelehká období našich dějin.“

K obsahu výstavy říká její hlavní autor, plukovník Michal Burian, ředitel muzejního odboru Vojenského historického ústavu Praha: „Za dobu působnosti Vojenského historického ústavu Praha a jeho předchůdců se podařilo shromáždit statisíce ojedinělých sbírkových předmětů. Tyto předměty byly svědky historických událostí, které ovlivňovaly dějiny českého státu. V Jízdárně Pražského hradu představujeme výběr z toho nejcennějšího. Na výstavě Doteky státnosti se návštěvníci mimo jiné seznámí s tím, jakým vývojem prošly státní symboly, uvidí dotýkané předměty, jež patřily významným i zapomenutým osobnostem, které utvářely naši novodobou historii“.

Osm hlavních částí výstavy, které představují nejvýznamnější státní symboly, mají tyto názvy a témata: Ve znamení lva (státní znak), Příběh vlajky (vlajka), Pravda vítězí (prezidentská standarta), Píseň písní (hymna), Den všední i sváteční (28. říjen), Státní symboly (symbolika obecně), Jak lvové bijem o mříže (odpor proti nesvobodě a zlu), Kdo neskáče, není Čech (spojení symbolů a sportu). Mezi jedinečné exponáty vztahující se k daným oblastem patří návrhy státní symboliky z let 1918, 1919 i 1993. Součástí výstavy je i klenotnice s nejvyššími státními vyznamenáními nebo unikátní archiválie vážící se k přelomovým okamžikům. „Ačkoliv byla řada státních symbolů – zejména vlajka – v průběhu naší historie mnohokrát zneužita, stále se jedná o symboly, za něž byli naši předkové ochotni položit život,“ dodává autor výstavy plk. Michal Burian

Konkrétní náplň výstavy tvoří množství dokumentů i artefaktů. Jedná se například o dlaždici s dvouocasým lvem z hradu Zvíkov, vývěsní štít Československé národní rady v Paříži, Plečnikova umělecká díla, pracovní stůl a jídelní servis T. G. Masaryka, první československé letadlo Bohemia B-5, výtvarné práce Vojtěcha Preissiga a Františka Kupky, bombu Jana Kubiše, odbojový přívěsek s českým lvem, fotbalový míč ze zápasu mezi výběrem spojeneckých armád a britské armády, který se konal v Londýně 15. března 1941, vlajku 312. čs. peruti RAF, falešnou legitimaci Václava Morávka, stejnokroj Otakara Jaroše, zkrvavenou vlajku ze srpna 1968, odposlouchávací zařízení StB, kosmický skafandr Vladimíra Remka, tretry Emila Zátopka či talisman českých hokejistů v Naganu. Největším exponátem je první československý letoun Bohemia, další unikátním exponátem je původní hraniční sloup z období první republiky.

Část expozice bude každý měsíc obměňována a doplňována. „Návštěvníci budou mít v květnu mimořádnou příležitost prohlédnout si originály Ústavy od roku 1920 do současnosti, jež na výstavu zapůjčil Archiv Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky. Další měsíce budou představeny dokumenty o uznání Československa a poté písemnosti vztahující se ke vzniku protektorátu či k Mnichovské dohodě. Říjen bude věnovaný prezidentským volbám,“ říká ředitel VHÚ plk. gšt. Aleš Knížek

Výtvarnou podobu výstavy, jež je koncipována do tvaru vlajky vypracovala architektka Silvie Bednaříková z Architektonického ateliéru SGL, náročnou stavbu pak realizovala firma Výstavní realizace Praha. Pro veřejnost byla výstava otevřena od 10. května do 30. října 2018.

5 KOMISE VHÚ PRAHA

5.1 SBÍRKOVÁ KOMISE A AKVIZIČNÍ ČINNOST

Sbírková komise VHÚ Praha je konzultativním a poradním orgánem ředitele VHÚ Praha pro sbírkotvornou činnost. Komise projednává všechny změny sbírkového fondu: nákup, výměna, dar, bezúplatný převod ze státního majetku, vyřazení sbírkového předmětu apod.

V roce 2018 přibýlo do sbírek VHÚ Praha 3 606 sbírkových předmětů, z nichž bylo zaevidováno celkem 967 přírůstkových čísel.

Předměty do sbírek VHÚ Praha byly získány následovně:

Nákupy	1678
Dary	1117
Převody	104
Vlastní	701
Výměny	6

Akviziční činnost dle sbírkových fondů VHÚ Praha

Akviziční činnost dle sbírkových fondů VHÚ Praha za rok 2018 (přírůstky):	
I. chladné zbraně a zbroj	12
II. palné zbraně do roku 1870	9
III. krátké palné zbraně po roce 1870	13
IV. dlouhé palné zbraně po roce 1870	2
V. automatické zbraně	14
VI. dělostřelecký materiál a optika	8
VII. střelivo	0
VIII. stejnokroje a výstroj	92
IX. bodáky	2
X. archeologie	0
XI. faleristika	183
XII. malby a plastika	36
XIII. varia	567
XIV. vexilologie	0
XV. cínové figurky	0

XVI. spojovací materiál	24
XVII. letecký materiál	39
XVIII. chemický materiál	2
XIX. historická fotografie	1464
XX. těžká bojová a automobilová technika	41
XXI. ženíjní materiál	3
XXII. týlový materiál	174
XXIII. hudebniny	0
XXIV. kosmonautika	0
XXV. padáky	0
XXVI. meteorologie	0
XXVII. filmotéka	0
XXVIII. modely	3
XXIX. grafika	728
XXX. dary	190

5.1.1 VÝBĚR NEJZAJÍMAVĚJŠÍCH PŘÍRŮSTKŮ ROKU 2018

Lovecké kulovnice prvního württemberského krále Fridricha I

V červnu roku 2018 se podařilo uskutečnit výjimečnou akvizici a do sbírky VHÚ byly od soukromého sběratele zakoupeny dvě lovecké kulovnice s křesadlovým zámkem, jejichž majitelem byl na počátku 19. století první württemberský král Fridrich I.

Obě lovecké kulovnice s francouzským křesadlovým zámkem mají prakticky totožné rozměry, jejich délka se liší o pouhý centimetr (1079 mm a 1091 mm), hmotnost pak jen o několik gramů (3172 g a 3020 g). Železné oktagonální hlavně v ráži 13,7 mm jsou opatřeny sedmi drážkami. Povrch hlavní je velmi kvalitě

modřen a zdoben stříbrnou tausíí vinných úponků a listů. Na jazýčku dnového šroubu je v prvním případě ryta číslice 1, u druhé pak číslice 3. Zbraně tudíž nebyly vyrobeny v páru, ale v souboru nejméně tří zbraní. Vedle krásné ornamentální výzdoby a číselného značení u dnového šroubu jsou hlavně seshora opatřeny také signaturou „CHRETIEN KOERBER A INGELFINGEN“, která je provedena opět technikou stříbrné tausie, a to poměrně komplikovaným psacím písmem. Použité jméno Chretien je francouzským ekvivalentem jména Christian. Dějiny evropského puškařství znají dva mistry se jménem Christian Koerber, přičemž oba působili ve württemberském Ingelfingenu. Doba působení staršího z nich je odhadována na léta 1750–1785. Byl dvorním puškařem vévody Hohenloheho, a především vévody württemberského. Druhý Christian Koerber je připomínán až v roce 1828, ale jak dokazují i předkládané zbraně, působil v oboru evidentně již dříve. Počet dochovaných výrobků obou puškařů ve světových sbírkách je nízký, ale zpravidla se jedná o špičkové exempláře, které byly vyráběny v malém počtu pro nejbohatší klientelu.

Zámkové desky obou pušek mají zaoblený tvar a jejich povrch je zpracován do vysokého lesku. V jednom případě je povrch desky zcela hladký, u druhé zbraně je ryta signatura „C. Koerber“. Pušky jsou celopažbené, na povrchu opatřené lesklou politurou. Pažby jsou vyrobeny z vysoce kvalitní ořechové kořenice (kořenovice). Ta se musela pro svou rozdílně tvrdou a pokroucenou strukturu od počátku pažbařovy práce fixovat lepením. Příčinou byly různé praskliny a nedostatečná soudržnost materiálu. Proto se na pažbách z tohoto materiálu často nacházejí místa vysazená a opravená již samotným výrobcem. Výsledkem jeho práce byla však vždy originální pažba připomínající strukturou dřeva bohatou kresbu mramoru. Stačilo pak povrch upravit do vysokého lesku a z rukou puškaře vyšlo dokonalé umělecké dílo. Povrch pažeb obou kulovnic je opatřen bohatou výzdobou zapuštěného, ornamentálně prořezávaného stříbrného plechu, stříbrných perliček a zejména velmi kvalitní řezbou. Té dominuje krásný württemberský královský znak včetně štítonošů, klenotu a praporců, umístěný na levé straně hlaviště pažby za lícnicí. Kování pažby je stříbrné a sestává celkově z deseti součástí. Na krku obou pažeb je vsazen palcový štítek s monogramem „FR“ (Fredericus Rex) pod

královskou korunou, který potvrzuje, že se skutečně jedná o lovecké ručnice württemberského krále Fridricha I. Pušky představují špičkovou puškařskou práci vynikajícího mistra, prokazatelně určenou pro významnou osobnost evropské politiky druhé poloviny napoleonských válek. Jejich zakoupením získal VHÚ nejen své první „královské“ zbraně, ale z muzeálního a sbírkotvorného hlediska provedl akvizici bezesporu evropského významu.

Pár dvouhlavňových pistolí s křesadlovými zámky

Hlavňové svazky obou pistolí vynikají dekorativně působivým spojením modřeného povrchu s technikou tausovaného dekoru a signaturou ze zlatého drátku, které vystupují nad povrch. Jsou vyrobeny z kovaných ocelových trubek okrouhlého průřezu a kuželovitého tvaru. Do svazku jsou hlavně spojeny stříbrnou pájkou, v horní části pak záměrnou lištou žlábkového průřezu. Jazyk hlavní je ve středu zvýšen a tvoří mělké široké hledí, asi 5 cm od ústí hlavně je na záměrné liště napájena stříbrná muška kapkovitého tvaru. Zátravkové otvory jsou chráněny terčíkem ze zlata. Celý vnější povrch jazyku je zdoben jemnou a velmi dekorativní rytinou rozvilin ve stylu pásků na matovaném

a vyzlaceném povrchu. V komorové části mají obě hlavně výzdobu provedenou technikou tausování zlatým drátem. Na liště mezi hlavněmi je mezi výzdobou použit dekor, jehož

součástí je rámeček se signaturou výrobce pistolí „J. Penel L'aisné“. Ve Stöckelově seznamu světových puškařů je pod jménem J. Penel uvedeno hned několik jmen tohoto puškařského rodu, který působil ve francouzském městě Saint-Étienne. Z nich se nabízí zejména Jacques Penel (1729–po roce 1800), který své práce značil Laisné (starší), stejně jako je uvedeno na našich pistolích. Nicméně, jak bude dále osvětleno, víme s pravděpodobností hraničící s jistotou, že pistole byly vyrobeny mezi léty 1731–1735. Z letopočtu narození je tedy zřejmé, že tento puškař jejich autorem být nemohl, neboť v té době mu bylo pouhých 2–6 let. Pravděpodobně jediným správným jménem výrobce je Jacques Penel, narozený v roce 1670, kterému bylo v době zhotovení pistolí 61–65 let, což by dále ze skutečnosti, že měl syna stejného jména, odpovídalo jeho oprávněnému nároku na užití přídomku Laisné.

Každá z pistolí je opatřena dvěma francouzskými křesadlovými zámky, jejichž nádherná rytecká výzdoba vystupující nad zlacené a matované pozadí jen podtrhává luxusní provedení obou zbraní. Zámkové desky jsou plochého typu, zhotovené z kované oceli a leštěné do vysokého lesku. Pánvičky jsou vyrobeny z jednoho kusu materiálu jako desky, což je technické řešení výrobně náročnější než běžné dělené provedení. Jedná se o zajímavost, používanou jen zřídka. Zámkové desky, kohouty, ocílky a horní čelisti kohoutů jsou zdobeny rytinami vojenských trofejí, rozvilin a úponků. Garnitury se skládají celkem ze šesti částí pro každou z pistolí, přičemž všechny části jsou zhotoveny jako odlitky ze stříbra, které jsou ručně vyzdobeny rytinami. Botky pažeb mají klasický hruškovitý tvar, dominantní část je zdobena rytinou vojenských trofejí, které vystupují

z kompozice díky matovanému a zlacenému pozadí. Knoflíky, které botky uzavírají, jsou zdobeny výraznou plastikou maskarona. Lučičky jsou zhotoveny z jednoho kusu stříbra, jejich oblouk je zdoben páskovým dekorem, opět na zlaceném a matovaném pozadí.

Pažby obou pistolí jsou vyrobeny z velice jakostní kořenovice s výraznou a rovnoměrnou strukturou. Jejich barva je hnědá a povrchový lak saténově lesklý. Při rozebrání zbraně je patrné, že obě pažby byly zhotoveny ze dvou kusů stejného materiálu, který byl mistrně spojen a slepen. Příčinou tohoto netradičního řešení je se vši pravděpodobností snaha o zachování rovnoměrnosti struktury dřeva po celé délce pažeb. Volný prostor kolem jazyků hlavní a vstupních objímek nabíjáků je zdoben nad úroveň vystupující páskovou řezbou pěkné kompozice a vysoké řemeslné kvality.

Do krků pažeb je vsazen hřbetní štítek s kompozicí dvou figurek lvů, kteří se tlapami opírají o oválný štít s monogramem majitele zbraní „FA“. Monogram je stylizovaný, a jak bylo v této době zvykem, podle osy zrcadlově párováný. V horní části kompozice štítku je koruna, ve spodní maskaron a úponky.

Zbraň popisovaná v knize tedy byla skutečně vyrobena na dvoře Ludvíka Rudolfa jeho dvorním puškařem, ale s pravděpodobností hraničící s jistotou byla darem pro Ferdinanda Alberta II. Pistole zakoupené do sbírky VHÚ mohly být použity stejným způsobem, tedy jako dar. Je však nesporné, že jejich majitel, jehož monogram „FA“ je vyryt na palcovém štítku, je totožný. Pro své nadprůměrně kvalitní provedení patří představované pistole k tomu nejlepšímu, co puškařské umění zanechalo jako odkaz budoucím generacím. Osobnost majitele pak bezesporu zásadně navyšuje jejich umělecky historickou i sběratelskou hodnotu.

Vojenský motocykl FN 12T3 TRICAR 1000

Belgický vojenský motocykl FN 12T3 TRICAR 1000 (1939-1940), byl konstruován netradičně jako tříkolový. Po okupaci Belgie sloužily tyto stroje v německé armádě, dodnes se jich dochovalo jen několik kusů a VHÚ tak získal skutečně unikátní exponát.

Divákům se exponát představí v následující muzejní sezóně, při některé z hlavních akcí VHÚ pro veřejnost, ve Vojenském technickém muzeu Lešany.

Letecký naviják Herkules III

K novým přírůstkům do sbírky VHÚ přibyl československý samohybný naviják pro vlečení kluzáků Herkules III s původní kovovou karosérií z padesátých let minulého století. Šlo se o tovární výrobek Moravanu Otrokovice, tehdy ještě závodu Strojíren první pětiletky n.p. Kunovice. Naviják byl vyvíjen podle návrhu Jaroslava Dobrovolského a požadavků plachtařů od poloviny padesátých let. Prototyp, údajně ještě s hliníkovou karosérií, byl představen veřejnosti ve Vodochodech a také na velkém leteckém dnu v Ruzyni v roce 1956, a již následujícího roku se rozjela sériová výroba. Původní navijáky měly ještě kovovou karosérii, která byla později přestavována na laminátovou. Navijáky H-III byly vyráběny ve velkých počtech a dostaly je skoro všechny aerokluby Svazarmu. Velká část produkce šla ovšem na vývoz, hlavně do SSSR. Udává se, že bylo vyrobeno na 522 kusů těchto navijáků a z toho 359 bylo dodáno do Sovětského svazu, další šly do mnoha zemí světa. Z provozního hlediska představoval Herkules III velký pokrok. Odpadla složitá manipulace při přípravě k provozu, měl i jednoduchou obsluhu a nezávadné vlastnosti. Zpravidla stačilo pro technicky zkušenějšího jedince pár startů pod dozorem staršího navijákaře, a byl schopen sám vlekat. Také výkonové parametry přesně vyhovovaly pro vleky cvičných kluzáků L-13 Blaník ve dvojím obsazení. Strojník musel pouze dát plný plyn a naviják v podstatě, zásluhou vhodně zvoleného motoru a hydraulické odstředivé spojky, sám spolehlivě vykonal start bez zbytečného přetěžování letadla. Z technického hlediska se jednalo o dvoububnový samohybný letecký naviják pro vlečení kluzáků do vzletové hmotnosti 500 kg. Vznětový motor tvořil s převodovou skříní náhonů bubnů a pojezdu jeden celek. Odpérovaná zadní kola byla říditelná, hnací byla přední kola. Bubny s ocelovými lany o délce zpravidla 1 000 m byly umístěny na výkyvných lafetách, ty nesly zároveň pérové sekací zařízení. Karoserie navijáku byla pontonová, a kromě bezpečnostního rámu a elektrovybavení nesla i palivovou nádrž o obsahu 48 litrů nafty. Naviják se při pojiždění řídil volantem na levé straně kabiny, měl pouze ruční plyn a pojezdovou nožní brzdu, spojka byla hydraulická. Při vlastním navijení seděl navijákař vpravo a obsluhoval bubny, jejich brzdy a přípust' motoru. Naviják poháněl motor Tatra 108 o výkonu 135 k (99 kW) při 2 000 ot/min. Představovaný exponát s výrobním číslem 007, byl vyroben již v roce 1958. Jeho kovová karosérie byla v mnohém odlišná od pozdějších sklolaminátových. Měla jinak řešeny výztuhy, uchycení reflektorů, otvory pro chlazení motoru a stupy pro posádku. Stroj byl zřejmě zpočátku přidělen otrokovickým plachtařům a později AK Holešov, který plnil funkci závodního aeroklubu n.p. Moravan. Dostal imatrikulační číslo 326 a poctivě konal svůj díl práce při výcviku plachtařů. Postupně prodělal tři generální opravy, poslední na podzim 1985 v Aerotechniku, podniku ÚV Svazarmu – závodě Moravská Třebová.

Po ukončení činnosti na letišti v Holešově se dostal do majetku nově vzniklého Aeroklubu Luhačovice, kde spolehlivě tahal větroně až do roku 2018. Poté byl nabídnut do sbírky VHÚ. V budoucnosti se plánuje jeho vystavení v rámci nově tvořené expozice sportovního letectví Leteckého muzea VHÚ.

Letoun Aero L-39 ZA Albatros

K velice úspěšným výrobkům našeho leteckého průmyslu patřily dlouhou dobu letouny řady L-39, souhrnně nazývané Albatros. Zpočátku šlo o dvoumístný proudový letoun, určený k výcviku vojenských pilotů. Později byly jeho možnosti rozšiřovány instalací dalšího vybavení a výzbroje, aby mohl plnit i úkoly cvičného a lehkého bitevního letounu. Šlo o verze L-39 ZO a po ní L-39 ZA. To byla významně vylepšená varianta se zesíleným křídlem, nesoucím čtyři závěsníky, na které mohla být umístěna výzbroj, nebo přídavné palivové nádrže. Pod trupem pak byl namontován dvouhlavňový kanon GŠ-23 L ráže 23 mm se zásobníkem nábojů integrovaným v trupu. Mnoho těchto Albatrosů bylo začleněno do služby i v našem vojenském letectvu a poslední kusy létají prakticky dodnes. Do sbírky VHÚ se v roce 2018 dostal i stroj výrobního čísla 232344. Ten byl vyroben v roce 1982, první let absolvoval dne 20. srpna s posádkou M. Křemen a S. Vohanka. Následně jej 26. srpna převzal zástupce vojenské správy a 7. října 1982 byl dodán k 30. sbolpv Hradci Králové. Během podzimu roku 1984 jej odveleli k 8. slp do Brna, přelet se uskutečnil 29. listopadu 1984. V období od 16. listopadu 1990 do 20. června 1991 podstoupil generální opravu v Leteckých opravnách Trenčín. Po návratu ze Slovenska byl předán 82. samostatné stíhací letce do Mošnova, která byla později přecíslována na 4. samostatnou stíhací letku, působící z Mošnova a Přerova. Od ledna 1995 byl ve stavu 42. stíhací letky na nově zformované 4. zSL v Čáslavi (později přeznačené na 4. zTL).

Po necelých devíti letech se znovu stěhoval, tentokrát ke 221. taktické letce v Náměšti nad Oslavou. Poslední let s ním absolvoval pilot kpt. Michal Kudyn dne 16. prosince 2010. V tu dobu měl na svém kontě celkem 5 499 přistání a 3 724 letových hodin. Dne 5. června 2013 byl demontován a převezen na 21. zTL do Čáslavi, kde byl opětovně zkompletován a používán jako zdroj náhradních dílů. Do sbírky VHÚ byl předán od 213. letky dne 15. ledna 2018. Poté byl za vydatné pomoci pracovníků Aera Vodochody a příslušníků čáslavského útvaru rozebrán a následně přemístěn po zemi do areálu Vojenské střední školy a Vyšší odborné školy MO Moravská Třebová. Zde byl ve spolupráci studentů školy, jejich profesorů a zaměstnanců Aera znovu sestaven. Stroj byl nadále určen jako názorná učební pomůcka pro výuku odborných předmětů a zůstal v péči školy jako dlouhodobá zápůjčka.

Letoun Let L-410 UVP-T

Vývoj celokovového lehkého dvoumotorového dopravního letounu pro 15 až 19 cestujících byl zahájen n.p. Let Kunovice v kolektivu vedeném Ing. Ladislavem Smrčkem ve druhé polovině šedesátých let dvacátého století. Při návrhu se přihlíželo k provozním i klimatickým podmínkám bývalého SSSR, pro nějž byl hlavně určen. Prototyp, poháněný kanadskými motory Pratt & Whitney PT 6 A-27 o výkonu 533 kW (724 k), poprvé vzlétl 16. dubna 1969. První sériově vyráběné letouny L-410 A měly ještě kanadské motory, ale již následující verze L-410 M byla vybavena československými M-601 A. Podle požadavků sovětského zákazníka vznikla verze L-410 UVP se zkráceným vzletem a přistáním. Původně ji poháněly M-601 B a lišila se také zvětšeným rozpětím křídel i dalšími úpravami. Na základě zkušeností z provozu byla vyvinuta ekonomičtější varianta L-410 UVP-E a vznikly také další modifikace, jako například víceúčelová transportní a výsadková L-410 T a fotogrametrické L-410 FA a L-410 FG. Celkem bylo vyrobeno přes 1 200 letounů L-410 Turbolet, z toho více jak 800 jich bylo dodáno do bývalého SSSR, další šly do mnoha států celého světa. Řadu verzí L-410 používalo i naše vojenské letectvo.

Jedním z nich byl i stroj L-410 UVP-T trupového označení 1132 a výrobního čísla 831132. Letoun byl vyroben na konci roku 1983 a zalétala jej posádka Ing. Vladimír Vlk a Václav Palička. Od 6. do 7. prosince 1983 letoun přebírali zástupci vojenské správy Oldřich Slavíček a Jan Štacha. Poté létal u VÚ 2073 Mošnov v rámci 1. dopravního leteckého pluku. Generální opravu na letounu provedly Letecké opravny Trenčín v roce 1992 a následně již sloužil na základně Praha-Kbely. Poslední let stroje proběhl 20. září 2012, kdy měl za sebou 5 650 letových hodin a 11 900 startů. Od té doby byl pravidelně konzervován. Do sbírky VHÚ se dostal na jaře 2018 převodem od VÚ 8407 Praha.

Letecký trenažér TL-39

K novým přírůstkům do sbírky VHÚ patří další mimořádně zajímavý exponát. Je jím komplet leteckého trenažéru TL-39, určený jako doplněk výukového systému pro cvičný proudový letoun Aero L-39 Albatros. Simulátory, které v letech 1973–90 produkoval n.p. Rudý Letov, byly novou generací v řadě podobných výrobků. Jejich funkce řídil analogový počítač, měly dokonalejší systém TV zobrazování a pilotní modul byl umístěn na hydraulické základně se třemi stupni volnosti, která reagovala na pohyby řídicích pák. To vše dodávalo pilotovi spolu s televizní projekcí okolí letounu téměř dokonalou iluzi letu, zvláště když byl zapojen i imitátor sil v řízení a hlukových efektů. Celý systém umožňoval kontrolovat chování žáka ze stanoviště

instruktora, případně mu odtud navozovat různé mimořádné případy během letu. Velice zdařilé, ale zároveň i složité trenažéry byly vyrobeny v počtu 116 kusů a většina produkce šla na export, hlavně do SSSR. Jedním z posledních funkčních TL-39 u nás byl systém instalovaný na speciálním pracovišti Ústavu leteckého zdravotnictví v Ústřední vojenské nemocnici. Ten byl vyroben v roce 1976 a za dobu své činnosti prodělal několik částečných úprav, které se týkaly hlavně vizualizace prvků promítaných na projekční panel. Zařízení fungovalo při výcviku pilotů ještě v červnu 2018, krátce poté bylo demontováno a převezeno do expozice Leteckého muzea VHÚ. Zde by mělo být od nové muzejní sezóny 2019 prezentováno veřejnosti spolu s cvičnými proudovými letouny v nedávno zrekonstruovaném hangáru typu Pýcha.

Mobilní výsadek­ový kontejner

Němečtí výsadkáři používali během 2. světové války, kromě jiného, i speciální výsadekové kontejnery pro shoz zbraní, munice a dalšího vojenského materiálu. Jedním z nich byl i Abwurfbehälterfahrbar FI 29680-1. Jednalo se o skříňový zásobník z ocelového plechu na drobnější materiál, který umožňoval buďto přenášení pomocí čtyř rukojetí na jeho bocích, nebo tažení na dvou bantamových kolečkách. Na jedné straně tělesa bylo uchycené pouzdro na padák, na druhé pak tlumič nárazu z plechu ve tvaru vlnovce. Exemplář, který získal VHÚ v roce 2018, byl určen pro přepravu zdravotnického materiálu, součástí jeho výbavy byla skládací ocelová nosítka, sada dřevěných dlah a další zdravotnické prostředky. Kontejner se po vyhození z letadla snášel na vlastním padáku a jeho dopad utlumil ocelový vlnovec na přídi, ten šlo posléze odmontovat. Poté bylo možné otevřít velké víko na jeho vrchu a vyjmout převážený materiál. Případně šlo odpojit padák, vyklopit jednoduchou oj a nasadit na spodní část tělesa kolečka, aby bylo možné zásobník velice rychle a jednoduše přemísťovat při přesunu výsadekového oddílu.

Palubní deska letounu Š-20

V polovině dvacátých let minulého století stavěla Vojenská továrna na letadla aerodynamicky tvarované stíhací letouny Š-20, zkonstruované Ing. Aloisem Šmolíkem. Většinu produkce více než sta kusů odebralo naše vojenské letectvo, několik jich pak bylo dodáno do Litvy. Naše Š-20 sloužily poměrně spolehlivě především u LP 2 v Olomouci a zúčastňovaly se pravidelně i různých leteckých závodů a meetingů. V kolekci Leteckého muzea VHÚ se nachází poměrně zdařilá replika tohoto stroje, postavená na základě původních dílů a dokumentace v Leteckých opravárnách Trenčín. Tento stroj má palubní desku prvních sérií, zrekonstruovanou podle dochovaných fotografií. Zcela jinou verzi této desky se nedávno podařilo získat do sbírky VHÚ z Valašského Meziříčí. Jde patrně o výbavu pozdějších Š-20, nebo o úpravu z větší revize stroje. Palubní deska byla vyrobena z duralového plechu tl. 1,8 mm, její šířka pak byla 675 mm a největší výška 290 mm. Okraje desky byly zavinuty, aby nedocházelo k poraněním

o jejich hrany. Z čelní strany byla nastříkaná pololesklou černou barvou, z rubové pak rudohnědou základovkou. V jejích otvorech byly umístěny téměř všechny letové a motorové přístroje s ovladači. Výborně se dochovaly ukazatele tlaku paliva a oleje, včetně jejich přepínačů. Vedle nich pak byl umístěn velký ukazatel teploty chladicí kapaliny výrobce Prema-Praha. Všechny přístroje nesly na čelním lemu přejímací značky vojenské správy. Bohužel se nedochovaly barometrický výškoměr, ukazatel rychloměru, přepínač magnetu a panel hasicího přístroje Kubát. Součástí desky byl i originální štítek, na kterém výrobce udával typ letadla, plnění nádrží benzinem i olejem a výdrž letounu, s připustí na plný plyn.

5.2 VÝSTAVNÍ KOMISE

Výstavní komise VHÚ Praha je konzultativním a poradním orgánem ředitele VHÚ Praha pro expoziční činnost. Komise projednává následující pohyby sbírkového fondu: expoziční využití v rámci vlastních výstavních projektů VHÚ Praha, zápůjčky, badatelské využití pro účely vědecké, popř. vzdělávací, převzetí sbírek do dočasného užívání. Dále také komise rozhoduje o vývozních povoleních militarií.

Během roku 2018 výstavní komise zasedla 7x a řešila 290 žádostí ohledně badatelského zpřístupnění sbírkových předmětů, prodloužení výpůjčních lhůt stávajících smluv nebo zapůjčení sbírkových předmětů do krátkodobých výstav.

V roce 2018 komise rozhodla o následujícím:

Počet evidenčních čísel sbírkových předmětů zapůjčených jinému zařízení	500
Počet evidenčních čísel sbírkových předmětů vypůjčených od jiného zařízení	18
Udělení vývozních povolení	15
z toho trvalých:	12
Z toho dočasných:	3

5.3 KOMISE VOJENSKÝCH TRADIC A SYMBOLIKY

VHÚ Praha je instituce zaměřující se nejen na připomínání a uchovávání slavných vojenských tradic, ale také na udržování kontinuity české a československé vojenské symboliky v mnoha podobách. Právě k tomuto účelu byla v roce 2002 zřízena „Komise vojenských tradic a symboliky“, která neodmyslitelně patří k hlavním činnostem VHÚ Praha a v poslední době k nejvytíženějším poradním orgánům ředitele.

Celá činnost komise směřuje k dodržování tradic a symboliky s ohledem na nejslavnější část moderní historie naší armády, tj. k období 1914–1945. VHÚ Praha je jediné pracoviště Ministerstva obrany ČR, které je oprávněno schvalovat, navrhopvat a vytvářet veškeré podklady v oblasti symboliky, heraldiky, vexilologie a faleristiky týkající se Ministerstva obrany ČR. Komise tedy posuzuje a zpracovává grafické návrhy, analýzy i rozborů týkající se širokého spektra vojenské symboliky – patří sem tvorba znaků jednotlivých útvarů, ale také praporů, medailí, odznaků, log atd. Komise do dnešní doby posuzovala stovky nejrozdůrnějších armádních symbolů, vytvořila nebo se podílela na tvorbě desítek nových znaků různých útvarů Armády ČR. Vytvořila i další desítky grafických návrhů a prací – z těch nejviditelnějších je to například vnější podoba některých armádních letadel, včetně dvou Airbusů A 320, které slouží i k přepravě prezidenta. Činnost komise se po roce 2002 rozběhla natolik, že jejích služeb začala využívat i Policie ČR, která si posléze podle jejího vzoru vytvořila i vlastní orgán zabývající se policejní symbolikou. Komise vojenských tradic a symboliky je interdisciplinárně obsazena odborníky z různých oblastí. Jejimi členy jsou historik, kurátor sbírek stejnokrojů, falerista, heraldik a výtvarník.

Jubilejní rok 2018, který v sobě spojuje významné historické výročí českého státu s tradicí jeho ozbrojených sil, byl rovněž bohatý z hlediska náplně činnosti Komise vojenských tradic a symboliky. Značná část úkolů plněných Komisí ostatně s tímto výročím souvisela buď přímo, či nepřímo prostřednictvím navazujících menších výročí, připomínaných v rámci jednotlivých dílčích organizačních celků AČR. Komise vojenských tradic a symboliky se jakožto poradní orgán ředitele VHÚ snažila věnovat všem žádostem s maximálním úsilím a tvůrčím nasazením, jehož praktickým realizátorem byl v drtivé většině jako již tradičně pracovník VHÚ, malíř a grafik MgA. Pavel Holý.

Komise se v průběhu roku věnovala prakticky všem směrům své činnosti – faleristice, vexilologii i znakotvorbě, byť ne všem stejnou měrou s ohledem na zaměření jednotlivých žádostí. Souhrnně řešila Komise v průběhu kalendářního roku 2018 přes 70 různých žádostí. Nejméně žádostí se týkalo vexilologické tvorby, z níž během tohoto roku vzešly například dva prapory pěších rot aktivních záloh pro Krajská vojenská velitelství Zlín a Karlovy Vary. Poměrně nízký byl rovněž počet žádostí souvisejících se znakotvorbou, již se týká vytvoření znaku Odboru pro válečné veterány a schválení výtvarné podoby znaku Výcvikové jednotky chemického vojska v Iráku, při jehož tvorbě měla Komise vojenských tradic a symboliky spíše konzultační úlohu. Podoba inkriminovaného znaku je dílem příslušníků chemického vojska AČR, přičemž akcentuje symboliku 31. pluku radiační, chemické a biologické ochrany, tedy siluetu liberecké dominanty Ještědu v kombinaci se siluetou státu Irák. S oblastí znakotvorby souvisejí nepřímo také grafická loga, která jsou v letošní tvorbě Komise rovněž zastoupena. V této souvislosti je na místě uvést logo Komunitního centra pro válečné veterány Brno a logo související s výroční vojenskou přehlídkou roku 2018.

Většina z žádostí připadá v letošním roce na faleristickou tvorbu, již lze tematicky rozdělit do několika celků. První z nich představují výroční pamětní odznaky na stuze, přičemž připomínaná výročí se týkají jak armády jako celku, tak historie dílčích organizačních celků AČR. Zde je na místě uvést především Pamětní medaili 25. výročí vzniku Armády České republiky. Následuje Pamětní odznak 15. výročí založení 102. průzkumného praporu, který použitou symbolikou odkazuje na historii někdejších organizačních celků průzkumného vojska a Pamětní odznak generála Josefa Petrše k 25. výročí logistiky AČR a k 5. výročí založení Agentury logistiky. Druhý a současně nejobsáhlejší celek tvoří dekorace související s nasazením příslušníků AČR v zahraničních misích. Přítomnost sil NATO v Pobaltí generovala vznik nového vyznamenání v řadě dekorací udělovaných ministrem obrany: Medaile Ministra obrany České republiky Za službu v zahraničí – eFP, vztahující se k účasti jednotek AČR v bojových uskupeních posílené předsunuté přítomnosti (eFP – Enhanced Forward Presence). V této souvislosti vznikl rovněž Pamětní odznak 1. úkolového uskupení eFP. Následují dekorace nově zřizovaných výcvikových jednotek v Iráku – Pamětní odznak Výcvikové jednotky chemického vojska v Iráku a Pamětní odznak Výcvikové jednotky Vojenské policie v Iráku. V rámci činnosti Komise byly samozřejmě řešeny také žádosti o vznik dekorací ve vztahu k déle probíhajícím zahraničním misím v Mali a Afgánistánu, z nichž můžeme jmenovat například Pamětní odznak 24. leteckého poradního týmu (AAT), Pamětní odznaky 10. a 11. úkolového uskupení Mali EU-TM, či Pamětní odznak 10. strážní rotu BAF úkolového uskupení AČR Resolute Support nebo přímo Pamětní odznak 17. úkolového uskupení AČR RESOLUTE SUPPORT. Poslední celek faleristické tvorby pak představují dekorace se vztahem k dílčím organizačním celkům, z nichž lze uvést například Pamětní odznak Vojenské nemocnice Olomouc, Pamětní odznak Společného operačního centra Ministerstva obrany nebo Pamětní odznak Velitelství ochranné služby Vojenské policie Praha. V procesu schvalování Pamětního odznaku 42. mechanizovaného praporu „Svatováclavského“, jehož návrh vzešel ze strany příslušníků 42. mechanizovaného praporu, plnila Komise vojenských tradic a symboliky opět spíše úlohu konzultace a korekce.

**Pamětní odznak 1. úkolového uskupení eFP
(Enhanced Forward Presence)**

Pamětní odznak Výcvikové jednotky chemického vojska v Iráku

**Pamětního odznaku Výcvikové jednotky
Vojenské policie v Iráku**

**Medaile Ministra obrany České republiky
Za službu v zahraničí – eFP (Enhanced Forward Presence)**

Pamětní odznak 11. jednotky mise EU-TM v Mali

Pamětní odznak 10. jednotky mise EU-TM v Mali

*Pamětní medaile 25. výročí vzniku AČR
k 5. výročí založení Agentury logistiky*

Pamětní odznak generála Josefa Petrše k 25. výročí logistiky AČR

*Pamětní odznak Velitelství ochranné služby
a Vojenské policie Praha*

*Pamětní odznak 15. výročí založení
102. průzkumného praporu*

Pamětní odznak 42. mechanizovaného praporu „Svatováclavského“

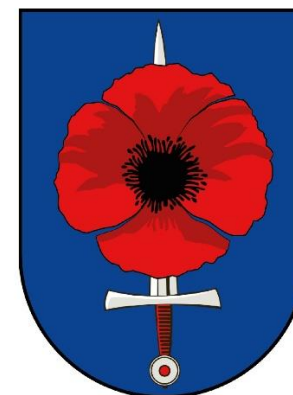
Pamětní odznak Vojenské nemocnice Olomouc

Znak Výcvikové jednotky chemického vojska v Iráku Logo

Komunitního centra pro válečné veterány Brno

Znak Odboru pro válečné veterány

Pamětní odznak Společného operačního centra Ministerstva obrany

Pamětní odznak 24. úkolového uskupení leteckého poradního týmu v Afghánistánu (AAT)

Prapor pěší roty Aktivní zálohy

Krajského vojenského velitelství Karlovy Var

6 ODBOR MUZEÍ

VHÚ Praha plánovitě získává, shromažďuje, trvale uchovává, eviduje, odborně zpracovává a umožňuje veřejné užívání sbírky, respektive sbírkových předmětů, které jsou hmotnými doklady dokumentujícími vývoj vojenské činnosti, zejména z minulosti a současnosti českého a československého státu, jakož i technické a výrobní tradice v oblasti vojenství a příbuzných oborů české i zahraniční provenience.

Odbor muzeí naplňoval svou činností hlavní úkoly definované k dosažení cíle 3. úrovně č. 120709 „Zabezpečit komplexní péči o kulturní odkaz v oblasti vojenské historie a poskytování služeb k podpoře komunikace s veřejností“. Tak jako v předchozích letech to znamenalo především plnit úkoly spojené se zabezpečením rozvoje nemovité infrastruktury v areálech Vojenského technického muzea Lešany a Leteckého muzea Kbely. Dále pak spolupodílet se na zabezpečení komplexní péče o sbírkové předměty, ať už vystavované v expozicích, nebo uložené v depozitářích VHÚ Praha.

Rok 2018 byl skutečně nabitý „osmičkovými“ výročími a s nimi spojenými výstavami a dalšími akcemi. Od listopadu 2018 se navíc celý areál Armádního muzea Žižkov proměnil v jedno velké staveniště. V průběhu prvních měsíců rekonstrukce došlo k obnažení všech základních stavebních konstrukcí, a především k vyhloubení prostoru stávající dvoraný muzea až k úrovni základů budov pro připravovaný nový podzemní vstupní prostor do muzea a nový výstavní sál pro krátkodobé výstavy. Každotýdenní kontrolní dny pak přinášejí nečekaná překvapení (např. zazděnou desku se jménem padlého bojovníka Pražského povstání), ale především řadu nových poznatků o vynalézavosti našich předků při budování muzejního komplexu na konci 20. let minulého století. Pod dvoranou se třeba objevila vyzděná šachta, kterou se přiváděl teplý vzduch do prostoru bývalého archivu čs. legií a která nefigurovala na žádném z původních stavebních plánů. I tento objev potvrdil, že ve své době šlo o velmi moderní muzejní a archivní komplex. Souběžně s probíhajícími stavebními pracemi finalizují pracovníci VHÚ scénáře jednotlivých sedmi částí budoucí stálé expozice Armádního muzea. Výběr budoucích vystavovaných exponátů jde ruku v ruce s jejich restaurováním a konzervováním, stejně jako s přípravou jejich co nejšetrnější, ale současně co nejefektivnější adjustace. Pracuje se pochopitelně i na výstavních textech, a především na scénářích budoucích audiovizí.

V tomto směru nám mnohé napověděla i výstava „Doteky státnosti“, která se uskutečnila v Jízdárně Pražského hradu. Příprava a realizace výstavy byla jedním z nejzásadnějších úkolů, na kterém se odbor v roce 2018 podílel. Jednalo se o mimořádný výstavní projekt. Výstavu „Doteky státnosti“ připravil ke stému výročí vzniku Československa Vojenský historický ústav Praha ve spolupráci se Správou Pražského hradu, Kanceláří prezidenta republiky, Archivem Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, Vojenským ústředním archivem, Národním muzeem a Poštovním muzeem. Výstava uskutečněná v rámci projektu „Založeno 1918“ se veřejnosti představila od května do října 2018. K vidění byla

tisícovka unikátních předmětů dokumentujících výjimečné okamžiky našich novodobých dějin. Výstava seznámila veřejnost s obsahem pojmu „státní symboly“, na příkladech konkrétních předmětů, které jsou součástí našich národních dějin.

Výstava ukázala, že i v době, kdy mnoho předních zahraničních muzeí sází v rámci nákladných revitalizačních či rekonstrukčních projektů na velké množství audiovizuálních a interaktivních prvků, je unikátní sbírkový předmět se zajímavým příběhem tím, co návštěvníka nejen zaujme, ale co mu přiblíží historii ve formě, která je pro něj nejsnáze uchopitelná i zapamatovatelná. Svědčí o tom i reakce řady z více než 50 000 návštěvníků, kteří zhlédli uvedenou výstavu v Jízdárně Pražského hradu. Ač by se tedy mohlo zdát, že méně audiovizuálních prvků znamená rovněž méně práce pro autory expozic, opak je pravdou. Chceme-li, aby se tyto moderní prvky nestaly lacinými efekty, ale vhodně doplňovaly vystavované exponáty a současně se staly přirozenými průvodci návštěvníků po více než dvaceti století naší historie, musíme tomuto cíli podřídit celou koncepci expozic muzea. Stovky hodin strávených s odborníky na jednotlivá období i na moderní formy prezentace by v závěru měly přinést ovoce v podobě návštěvníka zaujatého našimi dějinami, nepřesyceného fakty, ale současně nasměrovaného k dalšímu poznávání. Koncepce expozic je vícevrstvá, tak aby zaujala návštěvníky všech věkových kategorií, včetně školní mládeže. Právě pro ni se připravuje jedna z největších změn v uspořádání Armádního muzea Žižkov. V prostoru pod současným parkovištěm, kde se původně nacházela uhelna s násypkami zásobující kotelnu celého muzejního areálu, vzniknou dvě učebny a šatny pro školní výpravy. Právě zde tak budou probíhat důležité části všech připravovaných vzdělávacích programů.

Dalším významným počinem odboru byl úspěšný PROJEKT 300 – 100 LET, určený pro webové stránky Vojenského historického ústavu Praha. V projektu bylo představeno 100 významných osobností naší moderní vojenské historie, 100 artefaktů ze sbírek VHÚ a také 100 unikátních zbraní, které se vztahovali k české státnosti a k 100 letům od založení Československa. PROJEKT 300 – 100 LET byl zahájen 7. března 2018, v den výročí narození Tomáše Garrigue Masaryka (7. 3. 1850) a byl zakončen k 31. prosinci 2018. Kurátoři, spolu s historiky VHÚ Praha, byli i autoři textů v projektu.

Zaměstnanci odboru plnili také úkoly spojené s výstavní a sbírkovou komisí VHÚ Praha.

Vojenský historický ústav Praha spravuje v souladu se zákonem č. 122/2000 Sb., o ochraně sbírek muzejní povahy a o změně některých dalších zákonů ve znění pozdějších předpisů sbírku evidovanou v CES MK ČR.

Sbírka VHÚ Praha je jako celek zapsána v Centrální evidenci sbírek (CES) vedené Ministerstvem kultury ČR.

Počty evidenčních záznamů zapsaných do CES dle sbírkových fondů VHÚ Praha ke dni 31. prosince 2018:	
I. chladné zbraně a zbroj	3 587
II. palné zbraně do roku 1870	2 363
III. krátké palné zbraně po roce 1870	2 600
IV. dlouhé palné zbraně po roce 1870	2 373
V. automatické zbraně	2 808
VI. dělostřelecký materiál a optika	2 756
VII. střelivo	6 717
VIII. stejnokroje a výstroj	15 838
IX. bodáky	1 005
X. archeologie	2 148
XI. faleristika	14 111
XII. malby a plastika	8 376

XIII. varia	42 225
XIV. vexilologie	1 432
XV. cínové figurky	12 049
XVI. spojovací materiál	1 769
XVII. letecký materiál	2 019
XVIII. chemický materiál	884
XIX. historická fotografie	0
XX. těžká bojová a automobilová technika	1 125
XXI. ženijní materiál	254
XXII. týlový materiál	1 880
XXIII. hudebniny	1 444
XXIV. kosmonautika	87
XXV. padáky	275
XXVI. meteorologie	167
XXVII. filmotéka	18 134
XXVIII. modely	1 332
XXIX. grafika	39 052
XXX. dary	1 050

6.1 PREVENTIVNÍ OCHRANA A OŠETŘENÍ SBÍREK

Odborné restaurátorské a konzervátorské práce sbírkových předmětů byly prováděny na pracovištích VHÚ Praha a specializovanými firmami. Restaurátorské dílny VHÚ Praha se specializují oborově. Pracoviště v Armádním muzeu Žižkov se zabývá restaurováním či konzervací převážně ručních palných a chladných zbraní. V Leteckém muzeu Kbely restaurují a rekonstruuji letecký materiál. Na restaurátorském účelovém pracovišti Vojenského technického muzea v Lešanech se provádí konzervátorské i restaurátorské zásahy sbírkových předmětů širokého rozsahu, především těžké bojové techniky, automobilové techniky a dělostřeleckých zbraní armád téměř celého světa. Zmíněné restaurátorské pracoviště prochází v posledních letech rozsáhlou reformou tak, aby se rozšířily schopnosti a možnosti konzervování a restaurování jak vojenské výstroje a výzbroje, ale také dalších sbírkových předmětů především ze dřeva, kůže, textilu a jiných materiálů, jako jsou modely, rámy obrazů, historický nábytek, schránky radiostanic, uniformy apod.

Restaurování sbírkových předmětů probíhalo v souladu s Plánem restaurování a konzervace a na základě požadavků jednotlivých kurátorů sbírkových fondů. Hlavní cíl restaurátorských prací byl zaměřen především na exponáty, které se připravovaly do výstav a k zápůjčkám. Další prioritou poté byly exponáty, které se stěhovaly v průběhu přechozího roku z důvodu plánované rekonstrukce z expozice AMŽ v Praze do depozitářů v Lešanech. Restaurování a konzervace probíhala jednak vlastními prostředky v restaurátorských dílnách – Praha Kbely (letecký materiál; palné a chladné zbraně), VTM Lešany (pozemní technika a dělostřelecký materiál) a na dalších místech poté na základě výběrových řízení. Celkem bylo restaurováno a konzervováno přes 1000 sbírkových předmětů napříč celou sbírkou VHÚ Praha. Díky těmto zásahům se podařilo zachránit obrovské množství exponátů zejména uměleckých děl a jiných předmětů muzejní povahy o nevyčísitelných hodnotách. Nejvíce z fondu malby a plastiky. Hlavní úsilí bylo zaměřeno na exponáty do výstav v rámci projektu „Založeno 1918“ na Pražském hradě. Dalším významným restaurátorským počinem byla příprava vojenské techniky na Vojenskou přehlídku v Praze na Letné.

Počet zrestaurovaných sbírkových předmětů	
smluvně	108
vlastní kapacitou	24

Počet konzervovaných sbírkových předmětů	
smluvně	721
vlastní kapacitou	721

6.1.1 VÝBĚR SBÍRKOVÝCH PŘEDMĚTŮ, KTERÉ BYLY OŠETŘENY V RESTAURÁTORSKÝCH DÍLNÁCH VHÚ PRAHA V ROCE 2018:

Vesmírná družice Magion I

Začátek „boje o vesmír“ bychom mohli datovat na přelom 60. a 70. let minulého století. Prvním velkým mezníkem bylo úspěšné vypuštění první umělé družice Země – Sputniku 1 dne 4. října 1957, následovaly lety zvířat a pak prvního člověka do kosmu. Zpočátku šlo pouze o soupeření mezi SSSR a USA, ale už v roce 1965 přizvala vláda SSSR k účasti na vesmírných závodech další socialistické státy, a to formou nabídky spolupráce na programu Interkosmos. Tak zněl název kosmického programu pro výzkum a mírové využití vesmírného prostoru socialistickými státy. Formálně byl zahájen roku 1967, a na spolupráci se podílely Bulharsko, ČSSR, Kuba, Maďarsko, Mongolsko, NDR, Polsko, Rumunsko a SSSR. Jedním z hlavních příspěvků ČSSR byla družice Magion, která byla vyslána do kosmu v říjnu 1978. Oficiálně byl cílem programu Interkosmos vědecký výzkum vesmíru a vědecko-výzkumná pracoviště ČSSR se na tomto úkolu od začátku podílela velmi významně. V roce 1970 schválila vláda ČSSR prostředky k zajištění programu, čímž se začala psát jedna z největších

kapitol československé vědy, naše účast na poznávání tajemství vesmíru. Československo bylo v rámci programu Interkosmos velice aktivní, a během prvních deseti let zaznamenalo řadu velkých úspěchů mezi zúčastněnými nesovětskými státy. Největšími z nich bylo jednoznačně vyslání prvního neruského a neamerického občana do kosmu, totiž československého pilota Vladimira Remka dne 2. března 1978, a krátce nato (24. října 1978) vyslání první československé družice, Magionu I.

Družice Magion I byla vypuštěna v rámci letu Interkosmos 18 jako menší sesterská družice k hlavní družici Interkosmos 18. Fakticky byl malý Magion náhradou za 15kilové vyvažovací závaží, užívané při předchozích letech, které českoslovenští inženýři a vědci nahradili smysluplnějším a účelnějším zařízením. Tím byli také první, kdo použil vícedružicový systém, získávající prostorová data. Mise Magionu trvala tři roky, mnohonásobně déle, než byla její předpokládaná životnost. Skončila 10. září 1981, kdy družice shořela v hustých vrstvách atmosféry. Cílem programu MAGION bylo studium MAGnetického pole, IONosféry a plazmatu kolem Země. Magnetické pole je oblast kolem každého vesmírného objektu. Zpravidla je mnohonásobně větší než daný objekt u Země a sahá mnohonásobně dál než k hranici atmosféry. Ionosféra je oblast od 70 po 700 km (někdy udáváno 100–1000 km nad Zemí), ve které se nachází volné elektrony, a atmosférické plyny se zde vyskytují v podobě iontů. Tato vrstva velmi ovlivňuje šíření elektromagnetických vln, např. pozemní signály nebo sluneční záření. Československé družice Magion pak byly vyslány do vesmíru ještě čtyři, jako poslední byla v roce 1996 vypuštěna družice Magion V, odesílající data až do roku 2002.

Výzkum elektromagnetických polí kolem Země, zejména v oblasti ionosféry, je mimořádně náročný. Tato pole se totiž mění jak v čase, tak v místě. Jedna družice tedy může zkoumat, jak se v průběhu času mění vlastnosti pole v daném místě, ale rozdílnost polí v různých místech prostoru už vyhodnotit nedokáže. Projekt Interkosmos 18 měl za cíl vyslat do ionosféry dvojici družic, které by společně zkoumaly chování magnetického pole a vztah mezi magnetosférou a ionosférou. V jeho rámci byly tedy do vesmíru vyslány dvě družice, z nichž Magion I byla první ryze Československou družicí na oběžné dráze Země. Obě družice byly vybaveny přístroji pro měření elektrické a magnetické složky pole a systémy přímé telemetrie, tj. zařízeními pro přenos naměřených dat na Zemi. Dále byly na družicích přístroje zkoumající pole nabitých částic (elektronů a iontů), chemické složení okolního prostředí a základní parametry ionizovaného prostředí (plazmatu). Zdrojem elektrické energie byly solární panely, dobíjející provozní a záložní baterii. Řídící středisko pro družici Magion se nacházelo v Panské Vsi na Českolipsku, v přijímací stanici Geofyzikálního ústavu ČSAV. Družice Magion I měla tvar nízkého hranolu o rozměrech 300x300x160 mm, ze jehož středu vycházel sloupek o výšce 140 mm, na kterém byla umístěna anténa pro měření mg. pole. Celková hmotnost družice byla 15 kg. Základní výbavou družice byla zařízení pro měření elektrického a magnetického pole a blok pro měření rezonančních vlastností okolního ionizovaného prostředí. Dále zde byly umístěny detektory elektronů s energií vyšší než 30 keV (miniaturní Geigerovy-Müllerovy počítače). Pro přenos dat na Zemi byly použity dva vysílače, vysílající v pásmu velmi krátkých a ultrakrátkých vln, připojené na dvě boční (137 MHz) a jednu vrchní (400 MHz) anténu. Pro řízení družice ze Země byly použity dva přijímače povelů s dvěma nezávislými anténami (149 MHz). Kromě výše popsaných přístrojů se na „palubě“ nacházelo zařízení pro stabilizaci dráhy podle magnetického pole Země, teplotní čidla (teplotní regulace byla pouze pasivní – vlivem vnějšího prostředí), a dvě chemické baterie. Zvnějšku byla družice pokryta šestnácti solárními panely, z nichž čtrnáct dobíjelo baterii provozní a dva baterii záložní. Na spodku družice byl umístěn oddělovací mechanismus, použitý k oddělení od mateřské lodi. Restaurování družice spočívalo především v čištění solárních panelů a v odstraňování koroze na povrchu krycích plechů, šroubů a antén. Tato práce probíhala postupně, povrch družice byl rozdělen na jednotlivé sekce a každá sekce byla restaurována samostatně. To proto, aby byl v práci zachován určitý řád, resp. aby nedošlo k záměně jednotlivých dílů povrchu.

Každou sekci tvořil jeden solární panel s krycím plechem, na kterém byl uchycen, se všemi šrouby, které byly jeho součástí. Solární panel byl vždy nejdříve čištěn suchou metodou, tedy štětečky o různé hrubosti. Tím byly odstraněny především prachové částičky usazené na povrchu, ale také nečistoty ve spárách solárních destiček. Pokud bylo znečištění solárního panelu markantnější, bylo přistoupeno k mokrému čištění, s cílem odstranit mastnoty a odolnější usazeniny prachu. Toto čištění bylo prováděno tou nejšetrnější formou mokrého čištění, a to jemnou pěnou restaurátorského mýdla, rozmíchanou ve vodě. Ta byla kartáčkem nanášena na znečištěný povrch a vzápětí vždy setřena hadříkem. Důvodem, proč bylo přistoupeno k této formě mokrého čištění, je to, že je velice šetrné k materiálům citlivým na vlhkost. Mýdlová pěna obsahuje jen málo vody, a když je hned po nanesení setřena, nezanechává téměř žádné stopy na lesklém povrchu solárních panelů. Žádné z částí družice nebyly odstraňovány, pokud to nebylo nezbytně nutné. Jednotlivé kovové desky, tvořící povrch družice, byly v místech pod solárními panely čištěny dlouhými, úzkými štětečky. A jen pokud byla deska znečištěna v místě, kam nebylo možné se touto cestou dostat, bylo přistoupeno k odejmutí solárního panelu. Stejně tak nebyly nutně odstraňovány samotné krycí desky.

Většina povrchu solárního panelu byla vyčištěna pouze suchou metodou čištění, bez nutnosti odstraňovat jakýkoliv díl. Pouze na spodní straně družice, kde je umístěn oddělovací mechanismus, byl povrch znečištěn bílým práškem, který byl produktem oxidace stárnoucích baterií. Postupně v průběhu let se prášek usazoval v mezerách mezi krycími kovovými deskami. K jeho odstranění bylo nutno sejmout desky a několikrát opakovat mokré čištění, aby byly oxidační produkty úplně odstraněny. Pokud by totiž zůstaly na kovu, způsobovaly by korodování součástí, které by mohlo mít velice nepříjemné následky. Po očištění všech částí družice Magion bylo přistoupeno k odrezování šroubů krycích plechů. Každý šroub bylo nutno vyjmout, odrezit, zakonzervovat a poté vrátit na místo samostatně. To proto, aby nedošlo k záměně jednotlivých šroubů. Koroze byla odstraňována železnými a mosaznými kartáči různé hrubosti. Železné šrouby byly poté nakonzervovány roztokem konzervačního činidla Tanin, které zakonzervuje mikroskopické zbytky koroze i odhalené železné plochy a zabrání jejich další oxidaci.

Na hlavicích některých šroubů se dochovaly zbytky červené barvy použité v době vzniku družice k vymezení míry dotažení šroubů na určitý moment. Bohužel se tato barva nedochovala všude, a to nejspíše vlivem různých výzkumných prací, které byly na družici v průběhu let prováděny. Během nich byly některé části Magionu otevírány a barva ze šroubů setřena. Z toho důvodu bylo restaurování šroubů se zachovanými zbytky barev prováděno se zvýšenou opatrností, aby tak mohly vypovídat o způsobu vývoje vesmírných družic i po další generace. V závěru restaurování byly všechny části družice Magion natřeny konzervačním olejem, který byl po zaschnutí rozleštěn po plochách krycích plechů a antén. Tím byla vytvořena patina povrchu a družice dostala finální vzhled. Po dokončení restaurátorských prací bude nyní družice Magion I navracena ze sbírek VHÚ zpět Akademii věd České republiky.

Bronzové reliéfy

Reliéfy měly povrch pokrytý zdegradovaným konzervačním voskem s ulpělou povrchovou vrstvou nečistot a prachu. U vrchní části se znaky byly částečně porušené závrtné šrouby odlitku našroubováním nepůvodních šestihranných matic s metrickým stoupáním závitu, a to zřejmě z dřívějších instalačních důvodů. Přes původní Whitworthovy závity byly pevně natočené tak, že nešly na poprvé uvolnit. Naproti tomu odlitek zadní části s reliéfem lipových listů s písmeny ČS má kompletně zachovalé šrouby včetně matic. Šestihranné matice jsou však pevně spojené korozními produkty se závity šroubů, a ještě příčně prasklé. Průměr obou reliéfů je 420 mm. Nejprve byl povrch reliéfů fotograficky zdokumentován, vizuálně ohledán a popsán pro složku dokumentace. Metodika restaurování byla zvolena jako převážně stabilizační s důrazem na zachování původní ušlechtilé patiny. Šrouby byly částečně zbaveny koroze, stabilizovány, nepůvodní matice odstraněny. Původní, částečně odrezané, byly rovněž stabilizovány, a to vše v kompletu na šroubech bez demontáže z důvodů četných prasklin v povrchu.

Restaurátorské zásahy začaly kompletním omytím povrchu benzinem z důvodu mechanicky porušeného voskového překrytu, který chránil temnou bronzovou patinaci. Z detailů reliéfu byla krusta nečistoty postupně odstraňována pomocí silonových měkkých kartáčků. U vnitřních částí s hrubým otiskem slévárenské hmoty se okartáčování opakovalo celkem třikrát. Dále byly odrezány železné šrouby včetně dvou původních matic, a to pouze jen částečně, neboť na povrchu ulpěla silná vrstva hluboké koroze. Ta byla nestabilní, odlupovala se v šupinkách a součásti by po jejím důkladném odstranění velmi změnily svůj tvar. Také by mohlo dojít k destrukci zachovalých matic, případně rozlomení šroubů v závitech. Následně prošly veškeré železné součásti stabilizací směsí taninu s přidáním hustší šelakové politury. Směs pronikne do materiálu a zpevní jeho narušenou strukturu. Vyzrání taninové směsi trvalo cca tři dny. Po celkovém restaurování veškerých povrchů reliéfu kříže byla na povrch naaplikována směs včelího vosku z důvodu stabilizace ušlechtilé patiny, a nakonec rozleštěna do polomatu.

Plato s řezy munice

Již od dob zavedení prvních typů nedělené munice známe jejich řezy. Ty slouží především k výukovým účelům, v menší míře i reprezentativním. Takový řez má pozorovateli, pokud možno co nejdetailněji ukázat, jak náboj vypadá uvnitř. Při tvorbě řezu je pravidlem, že musí být otevřeny všechny důležité části předmětu – čím lépe a detailněji je řez proveden, tím lépe prezentuje daný typ munice. Mnohdy je provedení velice náročné, zvláště jedná-li se o speciální typy munice. Tak je tomu i v našem případě, které je perfektní ukázkou dílenského zpracování náboje ráže 15 x 104 mm do kulometu ZB60. Z dekorativního zasazení do prosklené kazety (plata) lze usuzovat, že sloužila především k reprezentativním účelům. Vzhledem k popisným štítkům pod jednotlivými řezy napsanými v perštině soudím, že plato bylo součástí kontraktu mezi československou a íránskou vládou o nákupu (60 ks) kulometů ZB60, uzavřenému v roce 1938.

Náboj 15X 104 mm byl vyvinut ke střelbě na vzdušné a pozemní cíle. Požadavkem VTLU (Vojenský technický a letecký ústav) bylo zvětšení ráže do protiletadlového kulometu vz. 60 s cílem dosáhnout většího účinku střelby na lehce pancéřovanou techniku. Tento náboj byl vyráběn

v několika variantách. Plato s řezy je ukázkou čtyř základních variant tohoto náboje (zleva): Náboj ostrý průbojný, v tombakovém plášti se nachází jádro z wolframové oceli, mezi nimi je umístěna speciální vložka ze slitiny těžkých kovů, která přispívá k větší průbojnosti střely.

Dále je Náboj ostrý protiletadlový, při jeho odpálení zahoří trasír (stopovka) vyznačující dráhu střely. Zároveň se odjistí vysoce citlivý zapalovač v její přední části. Ten při nárazu odpálí nálož umístěnou v těle střely (v řezu vyznačena žlutě). Pokud střela urazí vzdálenost zhruba 2400 m, dohoří stopovka do prostoru nálož a nastává autodestrukce. Následuje Náboj náhradní svítící, sloužící především k trasování střelby (např. v noci). Tělo je vytvořeno z jednoho kusu oceli a uvnitř má otvor pro červeně svítící stopovku. Posledním typem náboje v tomto platu je Náboj cvičný, určený pro účely manévrovací a funkční. Střela má plášť z impregnovaného papíru a je naplněna směsí olovených pilin. Je navržena tak, aby se po opuštění hlavně roztrhla. Restaurované plato s řezy nábojů se skládá z dřevěného rámu, potaženého uvnitř tmavě zeleným filcem. Z vnější části je rám obrouben nerezovým překryvem. Mezi nimi je do těla dřevěného rámu zapuštěna skleněná tabule. Tyto dvě části rámu k sobě pojí šest vrutů umístěných po obvodu. V horní části se nachází již zmíněné řezy čtyřmi typy střel, v části spodní jsou umístěny dva typy nábojů (trasovací a protiletadlový), a to ve dvou variantách vedle sebe. V obou případech je vlevo celý náboj a vpravo náboj v řezu. V centrální části plata leží patrona tohoto náboje, opět v kombinaci řezu i celého těla. Celé plato bylo notně znečištěno prachem a vyteklým klišovým lepidlem (patrně působením teplotních změn). Plátěný překryv byl místně napaden plísní. Dále pak byly dva náboje úplně odtrženy a několik řezů střel bylo uvolněno. V rozích nerezové části rámu byly vlivem degradace materiálu viditelné sváry.

V první fázi restaurování bylo přistoupeno k mechanickému očištění všech špinavých částí plata. Poté bylo opatrně odstraněno vyteklé lepidlo – z nábojů, plátna i z dřevěného rámu. A to použitím různých kovových a dřevěných škrabek. Při tom byl kladen důraz na zvýšenou opatrnost při odstraňování lepidla z filcového plátna, aby plátno nebylo protrženo. U uvolněných nábojů musely být z rubové strany dotaženy mosazné drátky držící náboje na desce plata. Nakonec bylo přistoupeno k nejnáročnější fázi restaurování, a to k opětovnému přichycení uvolněných nábojů. Na těla nábojů musely být napájeny mosazné drátky do stejných míst, kde se původně nacházely, aby bylo dosaženo správného umístění nábojů v souladu s původní kompozicí. Plato s náboji je uloženo v depozitáři VHÚ.

Restaurování ochrany hlavy koně

Jednou z akvizic Vojenského historického ústavu Praha nedávné doby je velmi kvalitně provedená ochrana hlavy koně v podobě proplétaného koše. Jde o velmi přínosný nákup, protože ve sbírce instituce jsou pouze plátové ochrany lebky koně jako součásti kompletu zbroje. Ochrana kryje tlamu a částečně lebku nad nozdrami. Připevňovala se pomocí řemení provlečeného do osmi kulatých poutek rozmístěných po obvodu rámu. Nosná konstrukce byla vytvarovaná a snýtovaná z profilovaných pásků pomocí nýtů s kulatou hlavou, které zároveň slouží jako efektní výzdoba vnější strany koše.

Tvůrce kompletu jako umělecký kovář či zámečník se zřejmě inspiroval tehdejší podobou ozdobných mříží anebo překrytů. Jsou zde použity totožné prvky, jako například již zmíněné tvary nýtů, dále zvlněné zakončení konce sloupečků, ozdobné rýhování nebo konce ve tvaru spirály, charakteristické pro součásti vinařských dekorů. Taktéž celá konstrukce je mřížové podoby. Součástí jsou dvě rozměrově rozdílné prořezávané růžice ozdobené rýhováním. Pod menší z nich je na ploše pásu stylizované vročení 1562. Celkové rozměry jsou: výška 220 mm, průměr 225 mm. Tvar není ideální, protože některé úponky jsou částečně zdeformované. Po vyfotografování byl proveden vizuální průzkum koroze, poškození a pevnosti snýtované konstrukce. Poškození ploch povrchu bylo zřejmě způsobeno nešetrnou manipulací. Četné oděrky a jamky po úderech mají na ploše především kulaté nýty, součásti základního rámu a upínací kroužky. Závěrečná povrchová úprava (ochrana) kovu se nezachovala v žádné části ani v méně mechanicky namáhaných partiích, jako například ve spojích úponků či okolo nýtů. Plochy byly zřejmě z vnější části upraveny pouze leštěním. Atmosférická koroze pokryla vnější stranu v podobě nepravidelných ostrůvků. Nenarušuje strukturu kovu do hloubky. Naproti tomu zevnitř měly veškeré ploché části na povrchu celistvou korozní krustu tmavého zabarvení. Ta je velmi tvrdá, částečně propojená s neodstraněnými okujemi po tepelném zpracování kovu. V některých partiích se odlupuje v podobě drobných šupinek. Před restaurováním byl celek nejdříve několikrát dokonale omyt od ulpělých nečistot lihovým prostředkem pomocí silonového kartáčku. Vnitřní plochy se na povrchu zabarvily do matně šeda. Ve spojích a vlasových trhlinách vystupovalo zabarvení ulpělé koroze. Korozní produkty byly postupně odstraňovány pouze mechanicky, rotačním, případně plochým ručním kartáčem.

Chemické odrezení bylo vyloučeno z důvodu hrozby nevratného narušení překovaných vrstev kovu. Nejdéle prošly odrezovacím procesem součásti s výzdobou rýhováním, pokud možno až na čistý povrch. V průběhu celého procesu byly díly koše částečně vyrovnány. Především části s konci ve tvaru volut a také dva kroužky pro upínací řemínky. Po odrezení a vyleštění vnějšku do polomatra proběhla stabilizace směsí taninu v lihu. Dále fixace puklin taninovým roztokem s příměsí šelakové politury. Vrchní část s výzdobou má tím polomaterné železné zabarvení, vnitřní matně černé. Po vyzrání stabilizace a odpaření rozpouštědla byl na povrch aplikován mikrokrystalický vosk

7 KNIHOVNY VHÚ PRAHA

7.1 HISTORIE KNIHOVNY VHÚ PRAHA

Knihovna VHÚ Praha prošla za dobu své existence několika organizačními proměnami. Za její předchůdkyně se dají považovat tři instituce, které vznikly v prvním a druhém desetiletí 20. století.

První institucí byl Archiv národního osvobození, který byl zřízen v roce 1919 při Zemském archivu. V říjnu téhož roku byl založen ministerstvem obrany Památník odboje za účelem shromažďování materiálů a dokumentů, které s sebou přiváželi vracející se českoslovenští legionáři. Práce Archivu národního osvobození a Památníku odboje byla v podstatě shodná a duplikovala se, proto byl předložen návrh na rozdělení úloh jednotlivých institucí. V roce 1924 byl založen Vojenský archiv Republiky československé (RČS), který vznikl ze zrušeného archivu tehdejšího ministerstva obrany. Ve stejném roce bylo zřízeno Vojenské museum, jehož vybudování bylo již v roce 1920 svěřeno Vědeckému ústavu vojenskému.

V roce 1926 došlo k odloučení Vojenského musea od Vědeckého ústavu vojenského a následně k jeho přičlenění k Vojenskému archivu RČS. V roce 1926 tedy existovaly tři instituce s velmi podobným zaměřením a úkoly. Dne 28. října 1929 byly všechny tři sloučeny v jednu – v Památník osvobození, který

byl umístěn na vrch Vítkov a zahrnoval dvě budovy: na úpatí byla vystavěna účelová budova a na vrcholu budova Mauzolea a Pantheonu s monumentální sochou Jana Žižky z Trocnova (socha byla osazena až po 2. světové válce). V roce 1929 byly knihovna Archivu národního osvobození a Knihovna Památníku odboje sloučeny do jedné instituce, ale obě knihovny ještě pracovaly odděleně.

Dne 9. září 1939 byl Památník osvobození na rozkaz říšského protektora německou tajnou policií uzavřen a zapečetěn. O zaměstnance ústavu – vojáky i civilisty – se z větší části postaralo ministerstvo školství, které jim zajistilo nová působiště. V době protektorátu se ze sbírek knih Památníku osvobození a z dokumentů svezných sem ze zrušených českých útvarů a ústavů stala pražská pobočka berlínské Heeresbücherei.

S poválečnou obnovou ústavu bylo současně započato rovněž s rekonstrukcí obou knihoven. Práce spojená se shromažďováním rozptýlených sbírek včetně nábytku vyžadovala značnou námahu i čas, stejně tak jako zajišťování stavu a úplnosti navrácených fondů, které bylo značně

ztíženo neúplností evidenčních záznamů. U Knihovny Vojenského historického muzea byla práce navíc komplikována ztrátou přírůstkových seznamů, ale již v roce 1946 začala knihovna plnit své základní úkoly.

V roce 1945 byl na základech Památníku osvobození založen Vojenský historický ústav, který převzal knihovní fondy do své správy a dále je rozšiřoval. V roce 1965 došlo ke sloučení Knihovny VHÚ a Knihovny Vojenského historického muzea. V poválečném období směřovala do fondů vojenské muzejní knihovny také část dokumentů ze svozů ze zrušených zámeckých knihoven. V roce 1969 byla ke Knihovně VHÚ přidružena Knihovna Vojenské politické akademie Klementa Gottwalda a po šesti letech došlo k jejich sloučení.

Po roce 1989 začala novodobá éra knihovny. Za zmínku stojí zejména zpřístupnění dosavadních tzv. prohibit (šlo především o literaturu legionářskou, o literaturu o prvním a druhém odboji a západním odboji) a doplňování fondů o literaturu zaměřenou na československé legie a západní odboj.

Fond i prostory Knihovny VHÚ Praha byly významně rozšířeny v roce 2008, kdy Vojenský historický ústav převzal po zrušené Agentuře vojenských informací a služeb (AVIS) bývalou Ústřední odbornou knihovnu MO ČR, sídlící v budově někdejšího Vojenského zeměpisného ústavu v Praze-Bubenči. Fond této knihovny byl budován od 60. let minulého století pod hlavičkou tehdejšího Technického informačního střediska MNO a později Ústředního vědeckoinformačního střediska ČSLA (do r. 1991). Než přešla pod AVIS, spadala knihovna v 90. letech pod Ústav vojenských vědeckých informací (1991–1994) a Ústav obranných studií AČR (1995–1997).

Po začlenění výše zmíněné knihovny byly v rámci Knihovny VHÚ Praha vytvořeny dva samostatné referáty (Referát historických fondů a Referát speciálních fondů), které byly od 1. 10. 2012 sloučeny do jediné integrované knihovny se dvěma detašovanými pracovišti na Žižkově a v Rooseveltově ulici v Praze-Bubenči.

Od listopadu 2013 zahájila knihovna práce na mimořádné revizi knihovních fondů po stěhování, která je nutnou přípravou na fyzické sloučení fondů obou bývalých referátů knihovny. Ty do podzimu předchozího roku působily jako samostatné knihovny evidované na MK ČR.

7.2 FONDY KNIHOVNY VHÚ PRAHA

Knihovna VHÚ Praha má ve svém fondu téměř 200 000 knihovních jednotek. Obsahově je fond zaměřen převážně na vojenskou historii 20. století (tuzemskou i zahraniční) a soudobou vojenskou problematiku. Výběrově jsou zde zastoupeny dokumenty z oblasti společenských a humanitních věd. Dále jsou ve fondu uchovávány staré tisky, rukopisy, periodika, topografické a vojenské mapy, videokazety a CD-ROMy týkající se historie i současnosti vojenství. Fond knihovny představuje ojedinělou sbírku, která má vysokou kulturní hodnotu celoevropského významu.

Staré tisky

Sbírka starých tisků ze 16. až 18. století. K tomuto fondu jsou přidruženy dokonce také tři inkunábule z poslední čtvrtiny 15. století. Ve fondu jazykově převažují tituly německé a francouzské, ale zastoupeny jsou též dokumenty v italštině, latině, angličtině, španělštině a češtině. Obsahově fond pokrývá oblast od obecné historie až po speciální vojenské obory, od antiky až do 18. století.

Rukopisy

Fond rukopisů obsahuje především deníky, příručky a reglementa od 16. až do 20. století, kdy jádro tvoří dokumenty z 18. a 19. století. Obsahově pokrývá stejné oblasti jako fond starých tisků.

Vojensko-historické literatury 19. a počátku 20. století

Fond zahrnuje dokumenty vydané mezi lety 1801 a 1920.

Nový fond – od roku 1921 do současnosti

Fond čítá asi 85 000 svazků a obsahuje jak dokumenty tuzemské, tak zahraniční provenience. Tento fond představuje jádro Knihovny VHÚ Praha. Téměř kompletně je zastoupena literatura o československých legiích v 1. světové válce a literatura o vývoji a vzniku československé, resp. české armády od jejího vzniku až do současnosti. Ve fondu se dále nacházejí dokumenty o vojenství, vojenské historii a organizaci, fortifikačních a zbraňových systémech. Výběrově je zde dostupná literatura všeobecně historických a společenských věd. Tento fond není uzavřen a je neustále doplňován.

Fond zaměřený na soudobé vojenství a obrannou politiku

Významně jsou zde zastoupeny rozsáhlé vojenské encyklopedie z mnoha zemí světa, vojenské ročenky, knižní produkce Ministerstva obrany ČR nebo specializované slovníky. Kromě současného vojenství je fond tematicky zaměřený na mezinárodní vztahy, bezpečnostní problematiku a obsahuje také literaturu, jež se zabývá řízením lidských zdrojů či výpočetní technikou.

Periodika – vojenská historie

Nejstarší časopisy pocházejí z konce 18. století a jde zejména o rakousko-uherskou, německou a francouzskou produkci. Jádrem sbírky tvoří noviny a časopisy z 20. století, a to vojenské i nevojenské. Ve fondu se nacházejí i unikátní tisky dokumentující I. a II. československý odboj (domácí i zahraniční).

Periodika – soudobá vojenská problematika

Většinu tvoří prestižní zahraniční časopisy ze Spojených států, Anglie, Německa či Francie. Často se jedná o tituly, které nelze sehnat v jiné tuzemské knihovně. Významně je však zastoupena i česká produkce, jejíž jádrem tvoří periodika vydávaná pod hlavičkou Ministerstva obrany ČR.

Topografické a vojenské mapy a plány

V tomto fondu se nacházejí jak mapy (topografické, vojenské, obecné i speciální), tak atlasy a fortifikační plány, které časově pokrývají období od 17. až 20. století.

Fond mikrofilmů a mikrofiší

Zde jsou uložena především legionářská periodika a časopisy z období 2. světové války.

Fond dokumentů na CD-ROMech a videokazetách

Na kompaktních discích jsou uloženy některé digitalizované staré tisky a periodika z období 2. světové války. Dále jsou také zpřístupněny některé encyklopedie, slovníky a výukové programy.

7.3 ČINNOST KNIHOVNY VHÚ PRAHA V ROCE 2018

V souladu se zákonem č. 257/2001 Sb., usnesením vlády ČR č. 28/2012 o Koncepti rozvoje knihoven v ČR na léta 2011 až 2015 a usnesením vlády ČR č. 1032/2016 o Koncepti rozvoje knihoven v ČR na léta 2017 až 2020 se Knihovna VHÚ věnovala následujícím odborným činnostem.

1. Mimořádná revize a slučování fondů

Od listopadu 2013 zahájila knihovna práce na mimořádné revizi knihovních fondů po stěhování, která je nutnou přípravou na fyzické sloučení fondů obou bývalých referátů knihovny. Ty do podzimu předchozího roku působily jako samostatné knihovny evidované na MK ČR. Administrativní sloučení těchto referátů přineslo velké množství prací zahrnující také jejich fyzické sloučení, neboť dosavadní stav neodpovídal organizaci stavění knihovních fondů a neumožňoval rychlou a bezproblémovou orientaci v knihovních dokumentech. Taktéž byl neúspěšný z hlediska využití svěřených prostor. Tyto práce pokračovaly i v roce 2018. Slučování pokračovalo ve fondu periodik. Do konce roku 2018 bylo sloučeno celkově 1956 titulů periodik, přičemž v případě 549 titulů došlo zároveň k přesignování. Roční přírůstek tedy činil 99 přesignovaných titulů. Práce na slučování fondu je třeba vázat na práce revizní, neboť je nutné ověřit fyzický stav dokumentů, kompletnost ročníků i jednotlivých čísel a svazky i jednotlivá čísla fyzicky přesignovat. V praxi to znamená, že každý titul je prověřen metodou de visu ročník po ročníku, svazek po svazku, číslo po čísle a stránku po stránce, což představuje časově náročný proces. Počet zpracovaných titulů tak není zcela vypovídající o rozsahu provedených prací, neboť tituly obsahují různý počet svazků a čísel. Přestože počet zpracovaných titulů oproti minulým letům poklesl, reálné počty zpracovaných čísel časopisů zůstávají v obdobném množství jako dříve a pohybují se v počtech cca 10.000-12.000 čísel signovaných časopisů.

Roku 2018 pokračovalo také slučování fondů monografií, které je též spojeno s obsahovou revizí fondů. V rámci revize monografických fondů knihovny byly od roku 2013 zrevidovány signaturní řady A, B, D, E, F, G, H, M, V, Pg, PF, PE, S E, S F, S G; v rámci starého fondu všechny signaturní řady rukopisů (IIR) a starých tisků (IIST); v rámci fondů z 19. století byly zrevidovány signaturní řady II A, II D, II F a II G. Revize pokračuje nejobsáhlejší signaturní řadou nového fondu C, přičemž bylo dosaženo signatury C 5208, a nejobsáhlejší signaturní řadou starého fondu II B, přičemž bylo dosaženo signatury II B 7145/2. V rámci revizních prací bylo ze zanikající (slučované) signaturní řady S G vybráno k odpisu nebo k přesignování do signaturních řad A, B, C celkem 408 knihovních jednotek. Celkově bylo v rámci revize úbytkového odepsáno 924 knihovních jednotek.

2. Konzervační depozitář v Lešanech

Problémy se stavem depozitáře, které se projevily v předchozích letech, se během roku 2018 opakovaly v menší míře. Díky pravidelnějším servisním zásahům na klimatizačních jednotkách, které zajišťovala AHNM, se v roce 2018 objevovaly závady a nedostatky v menší míře než v letech předchozích. Přesto se v depozitáři opětovně vyskytly vysoké hodnoty vlhkosti vzduchu, kterou klimatizační jednotky nedokázaly udržet v nastaveném rozsahu, ale díky pravidelnější údržbě jednotek nebyly výkyvy tak markantní. Snad i proto se neobjevily žádné další průvodní problémy s plísněmi jako v předchozích letech. Během roku 2018 pokračoval dlouhodobý monitoring klimatického a mikrobiologického prostředí v depozitářích. Od července 2018 se také po dlouhé době podařilo zajistit kvalifikovanou externí pracovníci na DPČ na pozici správce depozitáře. Bohužel nás tato pracovnice ze studijních důvodů opustila k 31. prosinci 2018.

3. Retrospektivní konverze a rekatalogizace – postup a pracovníci

V roce 2018 dokončila Knihovna VHÚ retrospektivní konverzi periodik ze starého fondu (historického do roku 1920 včetně) do elektronického systému. Nadále pak pokračovala v intenzivní jmenné rekatalogizaci periodik z nového fondu. Na zpracování se podíleli 2 externí pracovníci z řad studentů Ústavu informačních studií a knihovnictví FF UK, přičemž jeden pracovník se věnoval rekatalogizaci fondů a druhý článkovým rozpisům periodik HaV a A-report. Zpracování fondu periodik je úzce propojeno s revizními pracemi a se slučováním fondů. Práce přesto postupují dobrým tempem. Do elektronické podoby bylo převedeno 151 záznamů titulů periodik, takže celkový počet ke konci roku 2018 je 1956 titulů. Je třeba ještě zdůraznit fakt, že objem prací zahrnující převedení jednoho titulu není vždy stejný, neboť se odvíjí nejen z charakteru periodika jako takového, ale především z počtu ročníků, respektive počtu svazků, které daný titul obsahuje. Zpracování je na vysoké úrovni. Pomalejší tempo zpracování oproti předchozím letům je dáno i tím, že pracovnice zabývající se správou fondu periodik byla v roce 2018 po úrazu dlouhodobě v pracovní neschopnosti.

Zároveň s rekatalogizací periodik pokračovala Knihovna VHÚ v exportech záznamů do Souborného katalogu ČR a ve spolupráci se stejnojmenným oddělením NK ČR. Díky tomu je v současné době v on-line verzi Souborného katalogu ČR zaneseno 1167 titulů periodik z Knihovny VHÚ Praha. V roce 2018 pokračovalo věcné zpracování fondů Knihovny VHÚ dle standardu PHNK/LCSH (Předmětová hesla Národní knihovny/Library of Congress Subject Headings). Knihovna takto spolupracuje s Národní knihovnou ČR na tvorbě mezinárodního slovníku věcných autorit stále jako jediná specializovaná knihovna, a upevnila tak svoji pozici pilotní instituce na poli spolupráce univerzálních a specializovaných knihoven v ČR řešících problematiku propojení věcných slovníků dle mezinárodních angloamerických pravidel a pravidel RDA. Na věcném zpracování fondů se podílel jeden externista. Zaměstnanci knihovny pokračovali vedle vlastního zpracování a koordinace prací externích pracovníků také v práci člena národní Pracovní skupiny pro věcné autority (koordinováno NK ČR), tedy komise, na jejíchž zasedáních jsou řešeny standardy věcného zpracování v celonárodním měřítku.

4. Služby

V roce 2018 pokračovala knihovna v poskytování služby MVS (meziknihovní výpůjční služby). Zároveň pro pracovníky Knihovny VHÚ trvala spolupráce s Národní knihovnou Praha na službě MMVS (mezinárodní meziknihovní výpůjční služba). Realizováno bylo 44 ze 45 žádaných výpůjček MVS do Knihovny VHÚ Praha a 42 ze 43 žádaných MVS z Knihovny VHÚ. Mezinárodních MVS bylo realizováno 16 z 18 žádaných do Knihovny VHÚ. Celkově lze konstatovat, že objem vyřízených MVS zůstal v průměru stabilní.

Knihovna VHÚ pokračovala jednak v poskytování rešeršních a referenčních služeb (např. zpracovávání odborných rešerší), ale i ve zpracování tematických bibliografií. Knihovna, jako aktivní člen projektu Ptejte se knihovny, pokračovala v poskytování informačních služeb dle specifikací projektu. V projektu je zapojeno pouze 87 nejvýznamnějších knihoven v ČR. Přes e-mailovou schránku knihovny bylo zodpovězeno více než 120 dotazů. V roce 2018 bylo zodpovězeno 21 dotazů v rámci projektu Ptejte se knihovny, což sice představuje pokles, nicméně jde o návrat ke stavu z roku 2016. Tato statistika mírným propadem zjištěných hodnot ukazuje na fakt, že badatelská veřejnost, která zvláště v letech 2014-2015 pátrala po svých předcích bojujících v 1. světové válce, byla již do značné míry saturována. Zároveň jasně dokládá setrvávající vysoké povědomí širší odborné i laické veřejnosti o kvalitních informačních službách poskytovaných Knihovnou VHÚ Praha.

Knihovna VHÚ nadále poskytovala nadstandardní servis v rámci výpůjčního protokolu, jakož i vysoce fundované odpovědi na čtenářské dotazy a asistenční služby u katalogů. Z 1439 registrovaných uživatelů knihovny jich bylo v roce 2018 aktivních 906 (z nich 52 nových čtenářů a 46 neregistrovaných badatelů) a knihovna realizovala 1629 záůjček a 2884 prolongací.

5. Digitalizace

Stejně jako v předchozím roce, i za rok 2018 zrealizovala knihovna VHÚ dva projekty digitalizace novodobých dokumentů a jeden projekt digitalizace rukopisů se vztahem k naší vojenské historii. V těchto dvou případech byly dokumenty opět zpracovány dle celostátně platných specifikací Národní digitální knihovny (NDK). Pracovník knihovny VHÚ byl členem Formátového výboru NDK (pracovní skupiny pro tištěné dokumenty), který slouží jako poradní orgán pro tvorbu a úpravy těchto specifikací.

5.1 Projekt Historie a vojenství v dobových písemnostech

V roce 2018 pokračovala Knihovna VHÚ v digitalizaci rukopisů v projektu *Historie a vojenství v dobových písemnostech* v rámci grantového podprogramu Manuscriptorium v programu VISK 6 (Národní program digitálního zpřístupnění vzácných dokumentů Memoriae Mundi Series Bohemica pod patronací UNESCO). Jednalo se o čtvrtý největší projekt v ČR podaný v rámci podprogramu VISK 6, přičemž dva z větších projektů podala Národní knihovna ČR. V tomto roce bylo zdigitalizováno 17 rukopisů, které čítaly celkem 6822 stran. Do projektu byly zařazeny tyto dokumenty:

- VAUBAN, Sébastien Le Prestre. *Traité des sieges de l'attaque des places* [rukopis] [S.l., post 1714]. 360, 52 s. Sign.: IIR F 455
- *Ab marche! Mit halben Escadrons aus der Mitte* [rukopis] [S.l., 18. století]. [354] s. Sign.: IIR B 7182/2
- *[Artillerie]* [rukopis] [S.l., 18. století] [235] s. Sign.: IIR B 2330
- *Militaire Regulament für gesammte Kays. Königliche Cavallerie Regimenten: In Betreff der Exercitii zu Pferd und zu Fuß. Erster Theil, De anno 1765 + přív. 1: Anhang so besonders nachgekom[m]en, in gegenwärtigen Exercier-Buch aber, in gehörigen Stellen, schon abgeändert ist* [rukopis] [S.l.], 1765. 362 + [366-382] s. Sign.: IIR B 2025
- *Exercir Reglement Für Die sammtliche Kayßerliche Königliche Infanterie + přív. 1: Verhaltung Eines Corporals, Gefreythen, und Gemeinen, Wie auch March – Lager – Staabs Officiers – Regiments – Lager – Wachten etc.* [rukopis] [S.l., 1772]. 96, 25 + 60 s. Sign.: IIR C 2740
- SELIN, Jacob. *Exercitium für die Kayserlich Königliche Infanterie Regimenten* [rukopis] [S.l., 1775]. 286, [4] s.; 17 barev. obr. Sign.: IIR C 13293
- *Grundsätze der Lager Kunst und Taktik 1771* [rukopis] Sanssouci, 1770. 33 s. Sign.: IIR F 354/1
- *[Plans zu denen Grundsätzen der Lagerkunst und Tactick]: [Anno 1771]* [rukopis] Sanssouci, 1770. 37 barev. obr. Sign.: IIR F 354/2
- D'ARNAL, Jean. *Nouvelle Méthode d'Instruction Sur la Fortification l'Attaque, et la Défense des Places pour la Elèves de l'Academie militaire I. et R. du Génie* [rukopis] Wien, 1773. 16, [98] s.; 1 čb. obr. Sign.: IIR F 391
- *Plans De differents exercices et Mouvements militaires* [rukopis] [S.l., 1773]. [104] l.: 90 barev. obr. Sign.: IIR B 2331
- *Comissariatische Tabellen, Schemata, Entwürfe und Extracte so wohl für Frieden als Krieges Zeiten gesamlet* [rukopis] [Prag], 1782. 164, [6] s.: tb. Sign.: IIR C 3613
- *[Dokumenty k vojenským cvičením rakouské armády]* [rukopis] [S.l., 1781-1804]. 444 l. Sign.: IIR G 441
- ASTER, Friedrich Ludwig. *Herrn Johann Christoph Glasers Churf. Sächs. Kriegs-Raths hinterlassener Bedancken in der Kriegs-Bau Kunst zweyte und dritte Sammlung* [rukopis] Dresden, [1780-1792]. 302 l.: tb., čb. obr. Sign.: IIR G 438/1
- ASTER, Friedrich Ludwig. *Herrn Johann Christoph Glasers Churf. Sächs. Kriegs-Raths hinterlassener Bedancken in der Kriegs-Bau Kunst zweyte und dritte Sammlung.* [rukopis] Dresden, [ante 1781] 482 l.: 7 čb. obr. Sign.: IIR G 438/2
- *Innhalt deren Commando Wörter aus den Execier – Regulament zu Pferd u. fus zu für Nebst die Plann enthalten zu finden darinnen den 1te January 1781* [rukopis] [S.l., 1781]. 242 s.: barev. obr. Sign.: IIR B 1354
- LACY, Franz Moritz von. *Verhaltens – Regulament für Samentliche kaiserlich Königliche Cavallerie Regimenten. Der Erste Theyl* [rukopis] [S.l., 1781]. 566 s. Sign.: IIR C 2426/1
- LACY, Franz Moritz von. *Verhaltens – Regulament für Samentliche kaiserlich Königliche Cavallerie Regimenten. Zweyte Theyl* [rukopis] [S.l., 1781]. [567-1095] s. Sign.: IIR C 2426/2

Výběr dokumentů zahrnuje vzácné raně novověké rukopisy z Knihovny VHÚ. Tematicky lze většinu digitalizovaných titulů zařadit do dvou kategorií: jedná se o literaturu příručkovou a fortifikační. Jeden z rukopisů lze potom zařadit do kategorie literatury dělostřelecké (sign. IIR B 2330). Exemplářem stojícím mimo obvyklé kategorie je velkoformátový svazek obsahující dokumenty k vojenským cvičením a manévřům rakouské armády z období přibližně posledních dvou desetiletí 18. století nebo počátku 19. století (sign. IIR G 441).

5.2 Projekt Historie a vojenství v dobovém tisku

V prvním projektu Historie a vojenství v dobovém tisku v rámci grantového podprogramu MK ČR VISK 7 - Kramerius (Ochranné reformátování dokumentů ohrožených degradací papíru) se jednalo o digitalizaci periodik s vojensko-historickou tematikou z období 19. a 20. století. Z celkových devatenácti žadatelů z celé ČR se jednalo opět o druhý největší projekt přijatý v rámci tohoto podprogramu. Celkem bylo zdigitalizováno 59 000 stran digitálních dokumentů. V rámci projektu bylo také zhotoveno i 240 ks ochranných obalů z nekyselé lepenky pro již digitalizované svazky z fondu knihovny. Stejně jako v předchozím roce, jako člen odborné hodnotící komise programu VISK 7 působil pracovník knihovny VHÚ. V rámci grantu byla digitalizována tato periodika:

- Dělostřelec, Tankista, Spojář, Ženista 1959-1961
- Letectvo a PVOS/PVOS a letectvo/PVO a letectvo/Letectvo a PVO 1958-1976
- Chemik 1959-1961
- Důstojník v záloze 1961
- Der Kamerad 1862-1868
- Verordnungsblatt für das k. u. k. Heer 1894-1911
- Militär-statistisches Jahrbuch 1870-1884
- Výroční zpráva ČVÚV 1921-1931
- Obrana lidu (nedělní) 1970-1990
- Poznatky a zkušenosti z poslední války 1946-1947
- Hlas lidu 1912-1913

5.3 Projekt Digitalizace k 1. světové válce

Druhým projektem reformátování novodobých dokumentů byla stejně jako v předešlých třech letech *Digitalizace dokumentů vážících se k první světové válce*, na nějž se podařilo získat prostředky díky čtyřleté podpoře Ministerstva obrany ČR, jenž naplňoval vládní koncepci připomínání první světové války. Podobně jako v případě programu VISK 7 byl i tento projekt řešen z velké části externí službou (s ohledem na nedostatečné technické vybavení). Cílem bylo zpracování dalších dokumentů z fondů knihovny VHÚ vážících se k první světové válce, jež byly doplněny o chybějící vojenské předpisy zapůjčené z fondu Vojenského historického archivu. Další součástí prací bylo digitální zpracování fotoalb z prostředí rakousko-uherské armády a čs. legií, jež byly zapůjčeny z muzejních fondů Vojenského historického ústavu. U vybraných dokumentů byl vytvořen bibliografický popis obrazových příloh. Ten může usnadnit badatelům práci při dohledávání obrazového materiálu. V neposlední řadě byly vytvořeny PSP archivační a prezentační balíčky (standard NDK) digitalizovaného stěžejního časopisu VHÚ *Historie a vojenství* (roky 1952-2017). Současně byl vytvořen článkový bibliografický popis k snadnějšímu prohledávání a identifikaci obsahu časopisu. Celkově se podařilo zdigitalizovat 110 703 stran a zpracovat 330 čísel (PSP balíčků) časopisu *Historie a vojenství*.

5.4 Digitální studovna MO ČR a ostatní

Data z výše zmíněných dvou projektů jsou postupně zpřístupňována odborné i laické veřejnosti v Digitální studovně Ministerstva obrany, které VHÚ zajišťuje správu a plnění obsahem, ve spolupráci s VÚA-VHA a AKIS MO. Tento portál, dostupný na stránkách <https://kramerius.army.cz>, funguje na software Kramerius, na jehož provoz se v tomto roce podařilo získat dlouhodobou podporu. Digitální studovna je i nadále dostupná také přes mobilní aplikaci pro operační systémy Android a iOS. Na konci roku zde bylo zpřístupněno přibližně 440 tisíc stran dokumentů (úřední tiskoviny, matriky, odborná, populární i vzpomínková literatura, dobový tisk).

V roce 2018 Knihovna VHÚ pokračovala v provozování vlastního digitalizačního pracoviště, na kterém bylo jedním externím zaměstnancem digitalizováno 27 knihovních jednotek. Dále bylo digitalizováno značné množství jednotlivin (fotografie, rytiny atd.) pro badatelské, muzejní a publikační účely pracovníků VHÚ. Celkem bylo digitalizováno 11958 souborů o velikosti 93,36 GB. Pracovník digitalizačního zařízení věnoval podstatnou část pracovní doby také postprodukcí již hotových dat, tedy úpravám obrazů, OCR a reformátování do podoby zpřístupnitelné čtenářům a v neposlední řadě se podílel na publikační činnosti v rámci rubriky Kniha týdne a revizi fondů.

6. Akvizice

V roce 2018 pokračovala Knihovna VHÚ v akviziční činnosti, takže bylo možné zajistit odpovídající nákup odborné literatury a specializovaných periodik. Celkový přírůstek fondu periodik zaznamenal opět navýšení ze 173 na 181 titulů. Z tohoto počtu se ale nakoupilo pouze 12 českých (dalších 69 titulů bylo získáno formou výměny či daru) a 55 zahraničních titulů (dalších 45 opět jiným způsobem).

Přírůstek knižních publikací klesl z enormních 2560 svazků za rok 2017 na 2000 svazků za rok 2018, což i tak představuje nadstandardně vysoký roční přírůstek. Z tohoto počtu byla necelá polovina (790 kusů) publikací pořízena formou nákupu. Ostatní získala Knihovna VHÚ formou výměn, darů či odpisů z jiných knihoven. Nadále pokračovala meziknihovní výměnná služba, která zaznamenala v minulém roce mírný nárůst. Počet stabilních partnerů k výměně publikací vzrostl s tuzemskými institucemi z 33 na 34, ze zahraničních institucí bylo nadále spolupracováno s 26 organizacemi. Časopis HaV touto cestou odebírá 49 institucí.

7. Restaurování

Knihovna VHÚ Praha v roce 2018 realizovala jednu na restaurování starých tisků. Jednalo se o restaurování starých tisků z 16. a 17. století (15 svazků). O účast na řešení druhé vypsané zakázky (restaurování starých tisků z 18. století) se žádný zájemce nepřihlásil. Mezi restaurované vzácné tisky můžeme zařadit badatelsky ceněné vojenské příručky Leonhardta Fronsbergera z 16. století nebo o něco mladší příručku pro jezdecko od neméně slavného vojenského teoretika Lodovica Melziho. Knihovna takto postupně restauruje dokumenty významné historické a kulturní hodnoty.

8. Další činnosti

Pracovníci knihovny se výrazně podíleli na přípravě a průběhu akcí pořádaných VHÚ Praha: zahájení muzejní sezóny v Leteckém muzeu Kbely, zahájení sezóny ve Vojenském technickém muzeu Lešany, Tankový den a Dětský den rovněž ve VTM Lešany a Pražské muzejní noci v areálu Leteckého muzea Kbely. Zaměstnanci knihovny pomáhali organizačně zajišťovat odbornou konferenci „Čtyři léta do pole okovaná: 1918 – Starý svět mrtv, ať žije nový?“.

Zaměstnanci knihovny přednesli odborné příspěvky na vědeckých konferencích „Čáslav 1618. Počátek české války“, „Město jako pevnost. Válka, městské komunity a společnost od pozdního středověku do raného novověku (1438–1648)“, „Třicetiletá válka v českých zemích. Doba. Události. Lidé. Kultura“, „Čtyři léta do pole okovaná: 1918 – Starý svět mrtv, ať žije nový?“ a další odborné přednášky zpracované pro městskou část Praha 12, či spolupracovali na přípravě přednášky pro Oblastní muzeum v Mostě.

Pracovníci knihovny se majoritně podíleli na publikování reprezentativní monografie *S bohem za císaře a vlast! : čeští důstojníci ve válkách let 1848-1849*. Jako spoluautoři spolupracovali na publikaci *Výstavy před generálním štábem Armády české republiky: 2016*, dále také publikovali stat' v periodiku *Vojenská história: Časopis pre vojenskú históriu, múzejníctvo a archívništvo*, bibliografii a recenze v časopise *Historie a vojenství*. Po celý rok také zpracovávali obsáhlé knižní anotace pro webovou rubriku „Kniha týdne“ (součástí „Exponátu dne“) a podíleli se rozsáhlejšími články na webové rubrice „Kalendárium“ (*Jaro národů 1848, Obléhání Olomouce a bitvy u Guntramovic a Domašova roku 1758 (1. a 2. část)* a *Válka o španělské dědictví na východní Moravě*) a na aktualizaci webu vhu.cz článkem *Reprezentativní publikace přibližuje osudy českých důstojníků v bojích z let 1848-1849*.

Pracovníci knihovny spolupracovali na podpoře publikační a muzejní činnosti pracovníků VHÚ.

8 VÝZKUM A BADATELSKÁ ČINNOST

Nedílnou součástí aktivit Vojenského historického ústavu Praha je také práce vědeckovýzkumná. Ta je principiálně zaměřena na historii českého a československého vojenství, rámcově také na oblast evropského a světového vojenství a historii obecně. Důležitým předmětem zkoumání je i problematika českého a československého I., II. a III. odboje ve 20. století a zpracovávání personálií předních vojenských osobností. Výsledky výzkumu byly prezentovány formou studií v odborných časopisech a sbornících, v monografiích, aktivní účastí na tuzemských a zahraničních konferencích a seminářích, v přednáškové a expertní činnosti a také formou výstav. VHÚ Praha se výraznou měrou prezentoval ve sdělovacích prostředcích, ve vystoupeních zprostředkoval širší veřejnosti výsledky výzkumu vojenských dějin a přispíval tak k vytváření pozitivního obrazu AČR ve společnosti.

8.1 VÝZKUMNÉ PROJEKTY

Výběr výzkumných projektů pracovníků VHÚ Praha za rok 2018:

- *1. světová válka a historie československých legií*
- *Organizace a nasazení československých vojenských jednotek v období 2. světové války*
- *Perzekuce důstojnického sboru v období po únoru 1948*
- *ČSLA v letech 1948–1989*
- *Následky sovětské okupace 1968–1991*
- *Čeští vojáci v zahraničních mírových misích OSN 1989–2015*
- *Rekonstrukce československé agenturní sítě a jejích výsledků z let 1933–1939*
- *Dějiny vojensko-technického vývoje a historie druhů vojsk*
- *Problematika válečných hrobů*
- *Dějiny správy a využití fotografie jako historického pramene*

8.2 KONFERENCE POŘÁDANÁ VHÚ PRAHA

Rozsáhlý projekt cyklu mezinárodních vědeckých konferencí Léta do pole okovaná 1914–1918 dospěl do svého závěru. V letech 2014 až 2017 se uskutečnily již čtyři konference věnované rokům 1914-1917. Ve dnech 18. září a 19. září roku 2018 se konala závěrečná pátá, věnovaná válečnému roku 1918. Konferenci pořádal Vojenský historický ústav Praha ve spolupráci s Úřadem vlády České republiky, jednání hostil pražský Lichtenštejnský palác na Malé Straně.

Vědecká konference nesla název „1918 – Starý svět mrtev, ať žije nový?“ a záštitu nad ní převzal předseda vlády České republiky Andrej Babiš a ministr obrany České republiky Lubomír Metnar. Jednání konference bylo rozděleno do dvou dní, během kterých vystoupili vědci se svými příspěvky. Celkem bylo na programu téměř pět desítek vystoupení, na kterých se podíleli historici z České republiky, Slovenska, Slovinska, Francie, Rakouska, Německa, Polska, Maďarska, Řecka, Ruska a Austrálie.

Na začátek úterního programu přivítal všechny účastníky ředitel Vojenského historického ústavu Praha, plk. gšt. Aleš Knížek. Poté přednesla úvodní slovo náměstkyně ministra obrany Alena Netolická. Po zahájení konference přišel na pořad samotný program a jednotlivé tematické panely. Jako první vystoupil prof. Václav Horčíčka z Filozofické fakulty Univerzity Karlovy V Praze, následován Tomášem Jaklem z Vojenského historického ústavu Praha. Prvních pět panelů bylo na programu v úterý 18. září, dalších sedm panelů ve středu 19. září.

Na závěr konference, ve čtvrtek dopoledne, si její účastníci prohlédli výstavu Doteky státnosti, kterou připravil Vojenský historický ústav Praha a je k vidění v Jízdárně Pražského hradu.

8.3 KONFERENCE S ÚČASTÍ PRACOVNÍKŮ VHÚ PRAHA A PŘEDNÁŠKOVÁ ČINNOST

Aktivní účasti pracovníků VHÚ Praha na konferencích a přednášková činnost v roce 2018 (výběr):

Mgr. Petr Čech

- „Archeologický výzkum německé protiletadlové obrany STW Brück/Most z let 1944–1945“. Konference „Místa střetů (válečné konflikty a jejich pozůstatky, obranné/obléhač práce v krajině...)“, 50. mezinárodní konference archeologů středověku – zámek Valtice, 19. 9. 2018.
- Archeologie 2. světové války – výzkumy 2016-2017 – válečné hroby – havarovaná letadla – pozemní technika – protiletadlová postavení“. Seminář „Archeologie konfliktů“, Katedra archeologie Univerzity Hradec Králové, 8. 11. 2018.

Mgr. Tomáš JAKL

- Československé legie 1914-1920. Posádkový dům armády, Tábor, 1. února 2018.
- Válečná pohřebiště na Olšanských hřbitovech v Praze. Tematická vycházka pro ZŠ Jiřího z Poděbrad, Praha, 21. března 2018.
- Военный альянс Германии и Советской России - проблема контекста. Kulatý stůl historiků, Petropavlovsk, Kazachstán, 28. srpna 2018.
- Válečné spojení Německa a sovětského Ruska – problém kontextu. Konference 1918 – Starý svět mrtvých, ať žije nový? Z cyklu VHÚ Praha Léta do pole okovaná 1914–1918. Praha 18. září 2018.
- Československé legie a vznik Československa. Městské muzeum, Klatovy, 27. září 2018.
- Československé legie 1914-1920. Jonáš klub, Praha, 17. listopadu 2018.
- The War Alliance of Germany and Soviet Russia – a Context Problem. Konference The Great War 1914–1918, Baku, Ázerbájdžán, 26. listopadu 2018.

PaedDr. Jindřich MAREK

- Československé legie a jejich historický význam, KD Sokolov, 2018.
- Československé legie a jejich historický význam, SPUSA Cheb, 2018.
- Konference policejních historiků - Čs. četnictvo v roce 1938, Praha. 2018.
- Posledních 80 hodin čs. armády na Podkarpatské Rusi v březnu 1939, Mezinárodní konference v Národním archivu o Podkarpatské Rusi, Praha, 28. a 29. března 2018.
- Člověk v tísní - Česká účast v misích OSN v Africe 1989–2018, Praha, 2018.

PhDr. Jiří PLACHÝ, Ph.D.

- Mezinárodní vědecká konference „Nastolenie komunistického režimu v Československu vo februári 1948 a jeho dôsledky pre spoločnosť“, Ústav pamäti národa Bratislava, 20-21. 2. 2018.
- Konference „Morava v době převratů a změn 1848–1918“, Kroměříž, 6.–7. června 2018.
- Konference „Vytvoření první československé republiky a její vliv na vývoj národů ve střední a východní Evropě“, 18. října 2018.
- Odborné sympozium „100. výročí Právní služby“ v Praze. Praha, 28. listopadu 2018.
- „44. kongres Mezinárodního výboru pro vojenskou historii v Izraeli“, Izrael, 2.–7. září 2018.

PhDr. Prokop TOMEK Ph.D.

- Večer k Pavlu Tigridovi a čs. exilu v letech II. světové války, Knihovna Václava Havla Praha, 14. 2. 2018
- Február 1948, referát: Bezpečnostní aparát na přelomu, Ústav pamäti národa Bratislava, 20.2.–21. 2. 2018.
- Rok 1968, Senát parlamentu ČR, referát na téma obětí roku 1968, Praha 24. 4. 2018.
- Seminář k výročí úmrtí Pavla Wonky. Referát na téma: Zájem Amnesty International o politické vězně v Československu, Hradec Králové, 26. 4. 2018.
- Konference: Korean Security and the 65 Year Search for Peace. Referát: The Czechoslovak participation on the NSSC work in Korea 1953-1992, Anglo-American University Prague, 2018.
- Vztahy USA a ČR očima Rádia Svobodná Evropa. US Centrum Praha, panelová diskuse, 2. 5. 2018.
- Únor 1948. Přednáška Krajská vědecká knihovna Liberec, 23. 5. 2018.
- Great Crises of Communist Régimes in Central Europe in a Transnational Perspective. - Konference Ústavu pro soudobé dějiny Akademie věd, referát: The journal “Student” and RFE. Praha 12.6.–15. 6. 2018.

- Přednáška - 50 let od sovětské okupace, Městské muzeum Lomnice nad Popelkou, 6. 9. 2018.
- Sovětská vojska v Československu 1945, 1968-1991. Referát: Agenda vládního zmocněnce pro pobyt Sovětské armády v Československu 1968-1991; s Ivo Pejčochem: Dvacet let okupace a její oběti. ÚSD AV ČR, 19. 10. 2018.
- Prezentace publikace Okupace 1968 a její oběti. Associazione Praga, Řím Itálie 20. 10. 2018.
- Problematika roku 1968 Městské muzeum a galerie Jičín, 28. 10. 2018.
- Cyklus Jeden svět na školách, Střední průmyslová škola v Úžlabině Praha 10, 21. 11. 2018.

PhDr. Karel STRAKA, Ph.D.

- Přednáška - Mobilizace 1938. Pořádající organizace, místo konání: Dům armády, Tábor, 27. 9. 2018.
- Přednáška - Cesta k Mnichovu labyrintem československé strategie z let 1918–1938. Pořádající organizace Praha 3, Kulturní centrum Vozovna Žižkov, 18. 10. 2018.

Mgr. Jan ŠACH

- Příspěvek - Vojenské školství a rok 1968 na konferenci Dopady událostí r. 1968 a normalizace na oblast československého školství a knihovnictví, Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského, Praha, 2. 10. 2018.

9 PREZentační činnost

9.1 KALENDÁRIUM

Únor

- Vernisáž výstavy „25 let existence Armády České republiky 1993-2018“, Generální štáb AČR.

Duben

- Zahájení sezony Leteckého muzea Kbely.
- Vernisáž výstavy „Velká válka a žádovičtí vojáci“, projekt Posádková muzea pod záštitou Vojenského historického ústavu Praha.

Květen

- Otevření Stálé expozice posádky Hranice, projekt Posádková muzea pod záštitou Vojenského historického ústavu Praha.
- Vernisáž výstavy „Válečný rok 1918“, Generální štáb AČR.
- Zahájení výstavy „Doteky státnosti“ v Jízdárně Pražského hradu.
- Otevření Stálé expozice 13. dělostřeleckého pluku, projekt Posádková muzea pod záštitou Vojenského historického ústavu Praha.
- Zahájení sezony Vojenského technického muzea Lešany.

Červen

- Pražská muzejní noc – účast Leteckého muzea Kbely a Národního památníku hrdinů heydrichiády.
- Zahájení expozice „Pod sokolskými prapory“ na pražské Kampě.
- Zahájení výstavy „Stráž na Hradě pražském“, Tereziánské křídlo Starého královského paláce na Pražském hradě.

Srpen

- Vernisáž výstavy „Vzduch je naše moře“, Generální štáb AČR.

Září

- Tankový den ve Vojenském technickém muzeu Lešany.
- Slavnostní zahájení rekonstrukce budovy Armádního muzea Žižkov.
- Konference „1918 – Starý svět mrtev, ať žije nový?“ z cyklu „Léta do pole okovaná 1914-1918“, Poslanecká sněmovna Parlamentu ČR.
- Dětský den ve Vojenském technickém muzeu Lešany.

Říjen

- Vernisáž výstavy „100 let armády“, Generální štáb AČR.
- Zahájení výstavy firmy LETOV, Letecké muzeum Kbely – Stará Aerovka.

Listopad

- Vernisáž výstavy „Ve službách republiky – 100 let vojenského zpravodajství“, Generální štáb AČR.

9.2 NÁVŠTĚVNOST

Celková návštěvnost v roce 2018

Armádní muzeum Žižkov	0
Letecké muzeum Kbely	144 900
Vojenské technické muzeum Lešany	147 200
Národní památník hrdinů heydrichiády	106 700
Celková návštěvnost	398 800

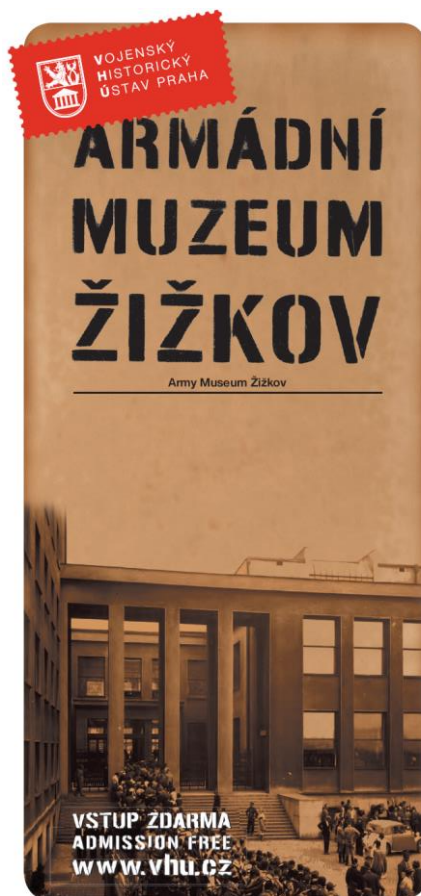
Speciálně doprovodné programy ke stálým expozicím VHÚ Praha

- Speciálně doprovodných programů pořádaných v muzeích VHÚ Praha se zúčastnilo celkem 17 200 osob v 550 skupinách, z toho:

Děti a mládež	490 skupin
Vojáci z povolání	18 skupin
Senioři	6 skupin
Zdravotně handicapovaní	4 skupiny
Ostatní skupiny	32 skupin

9.3 ARMÁDNÍ MUZEUM ŽIŽKOV

Armádní muzeum je umístěno v Praze na Žižkově v historických budovách Památníku osvobození. Expozice muzea je rozčleněna do pěti základních celků.

9.3.1 HISTORIE

V budově patřící do komplexu původního Památníku osvobození na úpatí Vítkova je nyní situováno Armádní muzeum Žižkov. Ve své sedmdesátileté historii prošlo podobnými dějinnými peripetemi jako celý stát. V současnosti jeho expozice prezentuje ve třech sálech historii čs. armády a odboje od počátku 1. světové války až do padesátých let 20. století.

Expozice v žižkovském muzeu byla v meziválečném období dělena do pěti časových úseků:

- od léta 1914 do konce roku 1915
- 1916 a zima 1916/1917
- od jara 1917 do jara 1918
- od jara 1918 do vzniku Československa, resp. do uzavření příměří
- od vzniku státu do roku 1920, do návratu posledních transportů čs. legionářů

Za nacistické okupace, v září 1939, zabralo celý areál Památníku osvobození gestapo a vzniklo zde oddělení pro zřízení německého Vojenského muzea (Heeresmuseum Prag), a to v rámci tzv. Kriegswissenschaftliche Verbindungsstelle. Ta spravovala muzejní, archivní i knihovní záležitosti. Muzejní exponáty ze Žižkova a Karlína přestěhovali Němci do Schwarzenberského paláce na Hradčanech, kde bylo od roku 1940 budováno německé Vojenské muzeum. Na sklonku války byly muzejní sbírky zčásti vyvezeny za hranice. Většinu se naštěstí podařilo získat zpět, některé exponáty však byly rozkradeny či zničeny.

Po válce bylo zřízeno Muzeum Památníku osvobození. Toto muzeum se zaměřilo na I. i II. odboj a bylo rozděleno na dvě základní části:

- období 1914–1918
- období 1939–1945

Po změně režimu v únoru 1948 byly stávající expozice Památníku osvobození v rozporu s komunistickou ideologií a jejím pohledem na legionářskou tradici. Proto se již záhy nové vedení ústavu, s novým náčelníkem VHÚ brig. gen. Čeňkem Hruškou (budoucím náčelníkem Hlavní politické správy čs. armády), rozhodlo muzeum uzavřít a zásadně přestavět „nevyhovující“ expozice Muzea Památníku osvobození. V roce 1951 se uskutečnila výstava „30 let Komunistické strany Československa“. Po této výstavě se muzeum pro veřejnost opět uzavřelo a svůj další provoz obnovilo až v roce 1954 pod novým názvem Muzeum československé armády. Nově instalované expozice zachycovaly novodobou historii čs. armády a ČSLA (Československé lidové armády).

Po pádu komunistické moci v listopadu 1989 se muzeum na Žižkově mění na Muzeum odboje a České armády, nyní nese název Armádní muzeum Žižkov.

V září roku 2018 byla poklepáním na základní kámen slavnostně zahájena rekonstrukce budovy Armádního muzea Žižkov. Budova Armádního muzea Žižkov byla pro veřejnost uzavřena již v loňském roce, poté následovaly vyklízecí práce a poté již začala dlouho očekávaná rekonstrukce.

9.3.2 AKCE PRO VEŘEJNOST

Pražská muzejní noc

VHÚ Praha se i v roce 2018 zapojil do 15. ročníku Pražské muzejní noci, a to prostřednictvím Leteckého muzea Kbely a Národního památníku hrdinů heydrichiády. Armádní muzeum Žižkov se v roce 2018 nezúčastnilo. Důvodem, bylo uzavření muzea a jeho kompletní rekonstrukce.

Den válečných veteránů

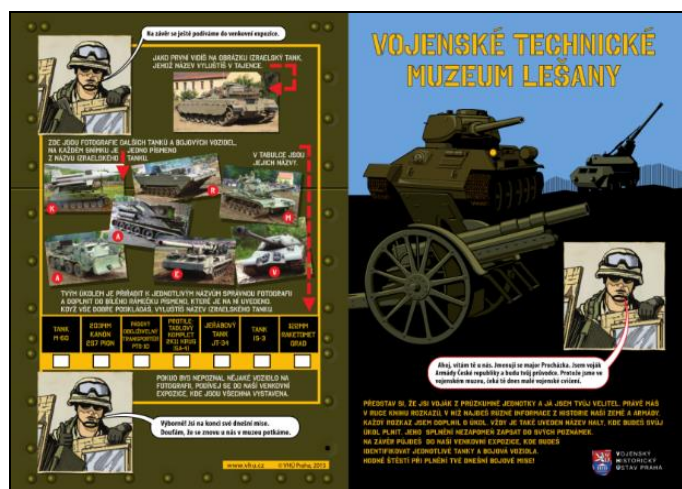
Den válečných veteránů, akce s bohatým doprovodným programem, která se pravidelně koná v Armádním muzeu Žižkov dne 11. listopadu, se v roce 2018 nekonala. Důvodem, bylo uzavření Armádního muzea Žižkov a jeho kompletní rekonstrukce.

9.3.3 EDUKATIVNÍ PROGRAMY

V Armádním muzeu Žižkov se za běžného provozu realizuje úspěšný edukativní projekt „Operace Historikon“, který by se v roce 2018 dočkal již svého osmého ročníku. Z důvodu uzavření Armádního muzea Žižkov pro veřejnost, byl tento edukativní program, určený pro žáky základních a studenty středních škol, až do ukončení rekonstrukce muzea pozastaven.

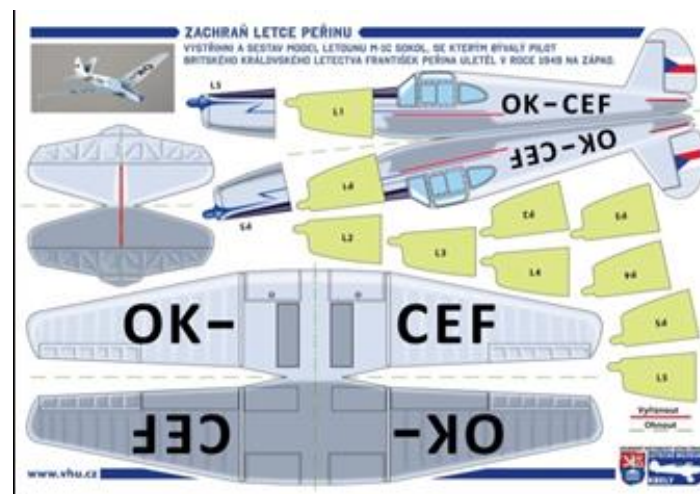
Edukační aktivity se realizují i v ostatních muzeích VHÚ Praha. V Leteckém muzeu Kbely, ve Vojenském technickém muzeu Lešany a Národním památníku hrdinů heydrichiády, kde probíhají komentované prohlídky pro školní skupiny. V Leteckém muzeu Kbely pokračovala i geocachingová hra věnována legendárnímu československému letci Františku Peřinovi, který za 2. světové války sloužil u francouzského a britského letectva. Ke hře byl vytvořen tištěný průvodce, který zájemce při hře instruuje. Peřina byl po komunistickém puči postaven mimo službu a v dubnu 1949 uletěl s manželkou za hranice. A právě v roce 1949 hra začíná. Úkolem hráče je pomoci pilotovi najít čtyři chybějící součástky do jeho letounu. Ty jsou ukryté v uzamčených schránkách v areálu muzea. K jejich otevření musí hráč znát číselné kódy, které získá po splnění úkolů. Každá nalezená součástka má také své číslo. Sériová čísla čtyř součástek pak tvoří poslední čtyřmístný kód pro otevření výherní schránky s odměnou (papírový model Peřinova letounu M-1C Sokol).

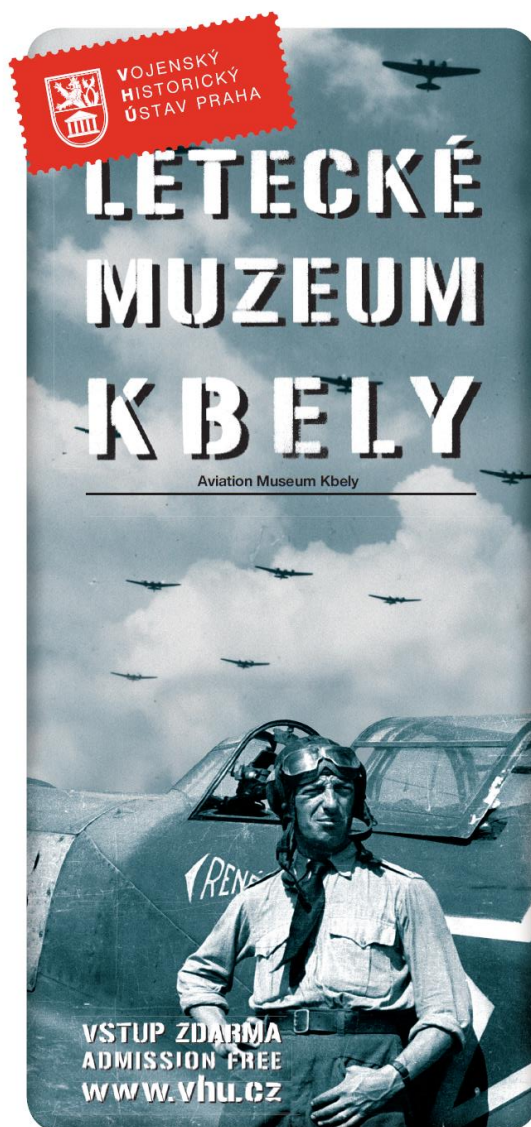
Ukázka pracovného listu Vojenského technického múzea Lešany

Ukázka herního průvodce a odměny pro hráče (papírový model Peřinova letoun

9.4 LETECKÉ MUZEUM KBELY

Muzeum bylo založeno v roce 1968 v areálu historického vojenského letiště Praha-Kbely, které bylo první leteckou základnou vybudovanou po vzniku Československa v roce 1918. Početností a kvalitou sbírek patří k největším leteckým muzeím v Evropě. V současnosti má ve sbírkách 275 letadel, z nichž 85 je vystaveno ve čtyřech krytých halách, 25 v nekrytých expozičních prostorech, 155 je uloženo v depozitářích a 10 letuschopných je provozováno. Řada letounů patří ke světovým unikátům. Expozice muzea se vztahuje bezprostředně k historii československého a českého letectví, zvláště vojenského. Pro srovnání jsou zde vystaveny také vybrané typy světově významných letadel, a kromě toho i množství leteckých motorů, součásti draků letounů, výzbroj, výstroj, stejnokroje, prapory, vyznamenání a další památky, které se vztahují k historii československého a českého letectví.

9.4.1 HISTORIE

V polovině 60. let se rozpoutala mezi odbornou leteckou veřejností živá diskuse o nutnosti zřídit specializované letecké muzeum, které by mapovalo vývoj československého letectví. Dosavadní letecké sbírky soustřeďovalo pouze Národní technické muzeum v Praze a Technické muzeum v Brně, zde ale nešlo o jejich jedinou náplň sbírkotvorné činnosti a funkci leteckého muzea vlastně pouze suplovala. Prostor tomuto tématu dal také časopis Letectví a kosmonautika, kde byla v roce 1965 uveřejněna celá řada úvah a výzev, mimo jiné i k záchraně letadel-veteránů, která se tehdy nacházela na různých místech naší vlasti, vesměs ve špatném technickém stavu.

Jako reakce na toto hnutí vznikla při NTM Letecká historická společnost, která si dala za cíl systematický sběr leteckých památek, jejich zpracování a renovaci trojrozměrných exponátů. Dalším mohutným impulzem byla anketa k letecké historii, kterou pořádal časopis Letectví a kosmonautika v roce 1966. V ní se k otázce vzniku leteckého muzea vyjadřovaly zainteresované osobnosti, mimo jiné i tehdejší náčelník Vojenského muzea VHÚ podplukovník J. Šáda.

Postupně uzrála myšlenka zřídit leteckou expozici při Vojenském muzeu VHÚ pod vedením tehdy majora Ing. Jaroslava Janečky, který se o uvedenou problematiku již delší dobu intenzivně zajímal.

Díky pochopení velení vojenského letectva, konkrétně jeho velitele generála Josefa Vosáhla, byli ze stavu Vojenského výzkumného ústavu VÚ 031 vyčleněni pracovníci pro leteckou skupinu Vojenského muzea.

Zrod ve Kbelích

Palčivý problém prostoru, kde by měly být sbírky soustřeďovány, se podařilo přes některé návrhy (jako třeba Bruselský pavilón na Výstavišti) vyřešit přidělením části hangáru č. 40 na letišti ve Kbelích. Jde o hangár, ve kterém je dnes instalována největší část expozice. Zde se počaly soustavně soustřeďovat trojrozměrné exponáty pocházející od vojenského letectva, různých muzeí a aeroklubů a již v září 1967 byla otevřena první improvizovaná výstava letadel. S vidinou blížícího se výročí vzniku československého státu v roce 1968, zainteresoval Ing. Jaroslav Janečka nejširší leteckou veřejnost, aby bylo možno vybudovat opravdu důstojnou leteckou výstavu. Na té se měly podílet letecké výrobní podniky, ČSA, ČsIA, aerokluby a v neposlední řadě vojenské opravárenské závody.

Byl zřízen koordinační výstavní výbor, který měl zároveň uspořádat na letišti ve Kbelích velký letecký den. Mezitím již byl pro výstavu k dispozici celý hangár č. 40. Do tohoto úspěšně se rozvíjejícího úsilí vpadly jako blesk z čistého nebe události po 21. srpnu 1968, kdy naši republiku obsadila vojska států Varšavské smlouvy. Samo letiště ve Kbelích cizím letectvem obsazeno nebylo, neboť právě v té době probíhaly stavební práce na vzletové a přistávací dráze. Okupační vojska jej však obsadila po zemi a expoziční hangár byl dokonce několik dní střežen tanky.

Tyto skutečnosti se pochopitelně negativně promítly i do budování letecké výstavy. Byl například zcela zrušen dlouho připravovaný letecký den a termín zahájení výstavy posunut. I přes všechna negativa byla výstava slavnostně otevřena 11. října 1968 a zaznamenala obrovský úspěch. Bylo vystaveno 62 letadel, z nichž dvě třetiny již byly ve sbírkách Vojenského muzea. Uzavření expozice bylo vynuceno 15. prosince 1968 blížící se zimou. Od následujícího roku byla výstava otevřena již jako stálá sezonní expozice Vojenského muzea VHÚ a dala tak základ dnešním rozsáhlým sbírkám Leteckého muzea VHÚ.

V éře normalizace

V 70. letech probíhala postupná konsolidace situace v muzeu, přibývaly sbírky, intenzivně probíhaly opravy získaných exponátů, rostl počet pracovníků. Od poloviny 70. let se rovněž zrodila tradice představovat veřejnosti při slavnostním otevření a u příležitosti Dne letectva nové přírůstky do Leteckého muzea a jiné zajímavé exponáty včetně ukázek jejich funkce. Tato tradice je, pokud možno dodržována dodnes.

Na konci 70. let byl vypracován odvážný projekt rozšíření Leteckého muzea, který by z něj udělal multifunkční středisko letectví v Československu. Byly vypracovány rozsáhlé studie a plány, opět z iniciativy plk. Jaroslava Janečky, které byly nadřízenými orgány schváleny, ale k jejich realizaci nikdy nedošlo. Tento projekt se však projednával až do počátku 80. let. Na jeho základě prosadil plk. Ing. Janečka velkorysou reinstalaci pro rok 1988. V tomto jubilejním roce dokázal přesvědčit nejvyšší místa o nutnosti rozšířit stávající prostory Leteckého muzea o další hangáry, a hlavně celou přestavbu zafinancovat. Podařilo se získat tři starší hangáry vesměs velké historické hodnoty, ale ve velice špatném stavu. Soustředěným úsilím jednotlivých správ FMNO se podařilo opravit hangár č. 18 z 1. světové války a hangár č. 17 z první republiky a uvést je do stavu vhodného pro expozice. Zároveň byly zbudovány i venkovní prostory pro rozměrnější exponáty. V té době Letecké muzeum vystavovalo kromě letadel také těžkou bojovou techniku a prostředky protivzdušné obrany státu. Nová podoba expozice byla veřejnosti představena 8. září 1988 zároveň s velkým leteckým dnem na letišti ve Kbelích.

V demokratických poměrech

V březnu roku 1990 odešel plk. Jaroslav Janečka do zaslouženého důchodu a jeho místo zaujal plk. gšt. Vladimír Remek. Shodou okolností došlo krátce potom k prudkému nárůstu sbírkových předmětů, hlavně těžké bojové techniky. Tento stav zcela paralyzoval činnost muzea, protože velká část z přibližně 550 kusů techniky rušených útvarů byla umístěna v prostorách Leteckého muzea.

Naštěstí se v roce 1992 podařilo získat nové depozitáře v rušeném vojenském výcvikovém prostoru Lešany. Tam se začala těžká bojová technika pomalu odvážet. Problémy s chodem muzea vyvrcholily na podzim roku 1994 propuštěním nebo přemístěním většiny z 12 stálých zaměstnanců Leteckého muzea. Dokonce se uvažovalo o stálém uzavření muzea a o nastolení v podstatě depozitního režimu. Nastalou krizi pomohl vyřešit Ing. J. Janečka, který se dočasně ujal vedení muzea a vypracoval novou koncepci pro další sezony.

Letecké muzeum bylo v roce 1995 zcela oproštěno od těžké bojové techniky a většiny protiletadlových prostředků, tyto exponáty byly přesunuty do nově vznikajícího Vojenského technického muzea v Lešanech. Letecké muzeum nově vzniklé prostory zcela využilo pro prezentaci československého letectví. V létě 1995 byla dokonce otevřena nová expoziční hala H-220, která byla převážně věnována historii ČSA. Nicméně velice vážná personální a prostorová situace přetrvávala. Přibývalo rozměrných exponátů a ubývalo pracovníků, kteří by je měli ošetřovat. Došlo také k vážnému poškození střešní krytiny hangáru H-18, takže musel být uzavřen a většina letadel byla vystěhována.

Rozvoj a nové hangáry

Zásadním zlomem v situaci Leteckého muzea byl nástup nového ředitele VHÚ pplk. Aleše Knížka v září 2002. Na všechna muzea VHÚ se přestalo nahlížet jako na obtížný přívěsek, ale naopak začala být chápána jako základní kámen smyslu činnosti této instituce. To se projevilo v okamžitém přílivu financí do nových projektů muzeí, a hlavně ve zvýšeném důrazu na kvalitu sbírek a jejich evidenci.

Tak mohla být ve Kbelích již v říjnu 2003 otevřena zcela nová expozice v bývalém kinosále H-88. Tento hangár je vůbec jedním z prvních, který byl do Kbel přenesen z Chebu již v roce 1919. V roce 2003 se však nacházel v dezolátním stavu, takže pouze nákladná rekonstrukce jej mohla zachránit před demolicí. Záměr se zdařil a nyní lze v tomto historickém hangáru spatřit letouny, které v něm stály již ve dvacátých letech minulého století, ve zcela nově pojaté expozici. Hned na jaře příštího roku byl obdobným způsobem zrekonstruován historický hangár H-18. V něm expozice plynule navazuje na počátky československého letectví a pokračuje v obdobném duchu až po rok 1938. Interiéry obou hangárů kladou důraz na celkový dojem a atmosféru doby, zároveň umožňují prohlídku vystavených exponátů bez rušivých momentů, což byla hlavní vada původních expozic. Dalším krokem byla v roce 2009 renovace obdobného historického hangáru H-87, kde je v současné době umístěna expozice 2. světové války. Nicméně stále přetrvávají problémy s umístěním exponátů, velká část je vystavena pod širým nebem a velice trpí povětrnostními vlivy. Leteckému muzeu stále chybí několik hangárů, aby mohlo důstojně prezentovat své sbírky.

V současné době má Letecké muzeum Kbely 2 251 sbírkových předmětů, které se váží k letectví, kosmonautice, parašutismu a meteorologii. Z těchto předmětů je však vystaveno v expozicích pouhých 298 kusů. V evidenci Leteckého muzea se nachází 278 letadel všech druhů, vystaveno je 124 strojů, a to nejen ve Kbelích. V expozici naleznete i oba typy prvních proudových stíhaček nasazených ve 2. světové válce, Me-262 Schwalbe, jako v jediném muzeu na světě! Zvláštností letecké sbírky je i to, že obsahuje 12 letadel a kluzáků, které jsou letuschopné a dodnes dokazují veřejnosti kvalitu naší letecké výroby přímo ve vzduchu.

9.4.2 STÁLÁ EXPOZICE

Expozice Leteckého muzea se z původního jediného hangáru v roce 1968 postupně rozrostla na stávajících pět hangárů se stálými expozicemi, sál pro příležitostné výstavy a na rozsáhlé venkovní výstavní prostory. V současnosti je v jednotlivých hangárech a na venkovních plochách vystaveno celkem 128 letadel, téměř 50 motorů a desítky dalších částí letadel, jako jsou vrtule, přístrojové vybavení, letecká výzbroj a další komponenty. Kryté expozice jsou doplněny figurínami v dobové výstroji pro létající i pozemní personál, automobily a dalším vybavením nezbytným pro zabezpečení letového provozu.

Československé letectvo 1918–1924

Hangár zakladatele Leteckého muzea Kbely plukovníka Jaroslava Janečky

Hangár typu Hart je vůbec jeden z prvních postavených ve Kbelích, kam byl převezen z Chebu již v roce 1919. Během 2. světové války jej německá armáda přebudovala na kinosál a pro tyto účely se používal až do počátku 80. let minulého století. V roce 2003 se však nacházel v dezolátním stavu, takže pouze nákladná rekonstrukce jej mohla zachránit před demolicí. Záměr se zdařil a nyní lze v tomto historickém hangáru ve zcela nově pojaté expozici spatřit letouny, které v něm stály již ve 20. letech minulého století.

Hangár byl při slavnostním otevření pojmenován po zakladateli muzea plukovníku Ing. Jaroslavu Janečkovi. Ve druhém ročníku Národní soutěže muzeí získal Vojenský historický ústav za záchranu a zpřístupnění této památky cenu Gloria musaealis v kategorii Muzejní počin roku 2003. K nejvýznamnějším exponátům patří francouzský stíhací letoun SPAD VII z období 1. světové války a první vojenský letoun československé konstrukce Letov Š-2. Expozice je doplněna ukázkou letecké dílny včetně dobového vybavení a součástí letadel.

Československé letectvo 1925–1938

Hangár spoluzakladatele Leteckého muzea Kbely Jana Sýkory

Historický hangár rakouské konstrukce typu Wagner, jeden z prvních, který byl postaven na kbelském letišti po vzniku Československa. Pro expoziční účely byl poprvé zprovozněn v roce 1988. Další opravy a vybudování nové expozice proběhly v roce 2004.

Při znovuootevření v roce 2004 byl hangár pojmenován po spoluzakladateli a dlouholetém restaurátorovi Leteckého muzea panu Janu Sýkorovi, díky jehož dovednosti a péči dnes můžeme obdivovat mnohé vystavené historické letouny. Expozice v tomto objektu plynule navazuje na počátky československého letectví a pokračuje v obdobném duchu až do roku 1938. Ke strojům symbolizujícím vývoj a úspěchy našeho letectví patří především standardní československá stíhačka našeho letectva před 2. světovou válkou – Avia B-534, dále první dopravní letoun

československé konstrukce Aero A-10, vítězný letoun II. ročníku rychlostních závodů o Cenu prezidenta republiky – Aero A-18C dosahující maximální rychlosti 275 km/h, ale i další význačné typy domácí konstrukce a výroby.

Letectví 2. světové války

Hangár generála Karla Janouška

Jde o druhý hangár typu Wagner využívaný Leteckým muzeem a zároveň jeden ze tří hangárů tohoto typu dochovaných na letišti ve Kbelích. V průběhu let 2007 a 2008 utrpěl hangár devastující škody náporům větrných smrštů Kyrill a Emma. Ve druhé polovině roku 2008 prošel generální opravou, po jejímž dokončení v něm byla vybudována nová stálá expozice 2. světové války.

Při příležitosti slavnostního otevření v červnu 2009 byl pojmenován po generálu Karlu Janouškovi, který v letech 1940–1945 působil ve funkci generálního inspektora československého letectva ve Velké Británii. Expozice prezentuje zejména letouny a další předměty vztahující se k činnosti československých letců. Jde zejména o sovětské letouny – bitevní Iljušin Il-2m3 a stíhací Lavočkin La-7, dále britské cvičné stroje De Havilland DH-82 Tiger Moth a Norduyn Harvard Mk.II. či francouzský cvičný Morane Saulnier MS-230. Cennými exponáty jsou také německý proudový letoun Messerschmitt Me 262B a německá řízená puma Fritz X.

Proudové letouny 1. generace

Hangár č. 17 typu Pícha byl standardním hangárem československé konstrukce ve 30. letech minulého století. Na kbelském letišti se dodnes dochovalo několik hangárů tohoto typu. Hangár byl pro výstavní účely poprvé zprovozněn v roce 1988 a až do roku 2008 zde byly vystaveny letouny a další předměty z období 2. světové války.

Po opravě hangáru č. 87 v něm našly svoje místo stroje reprezentující proudové letouny 1. generace, z nichž některé vznikly již v letech 2. světové války a zbývající záhy po jejím skončení. V současné době jsou zde umístěny letouny Avia S-92 (v Československu sestavený Messerschmitt Me 262A), britské stíhačky Gloster Meteor F Mk.8 a De Havilland Vampire FB Mk.6, sovětský stíhací Jakovlev Jak-17 a americký cvičný Lockheed T-33.

Cvičné poválečné letouny

Expozice se nachází v hangáru č. 43. Hangár systému Pícha stojí poblíž hlavního vchodu muzea, zároveň přiléhá k ploše 24. základny dopravního letectva Kbely. Hangár nabízí návštěvníkům expozici cvičných proudových letounů z poválečné doby.

V hangáru je k vidění polský letoun PZL TS-11 Iskra, vedle něj stojí československý letoun Aero L-29; „Delfína“ využívaly k výcviku všechny státy Varšavské smlouvy kromě Polska (to upřednostnilo svůj vlastní letoun Iskra). Dále je zde k vidění cvičná verze MiGu-15 (UTI) a čtveřici doplňuje

legendární Aero L-39 Albatros. V tomto případě jde o letoun ve speciální kamufláži připomínající 40. výročí prvního vzletu L-39 a také konstruktéra Jana Vlčka, který Albatros vytvořil. Délka hangáru č. 43 je přes 50 metrů a hloubka přes 11 metrů. Pochází z první poloviny 30. let a stojí stále na tomtéž místě, jako v době svého vzniku. Původní je jeho nosná konstrukce, která prošla renovací. Hangár byl plechový, a i nyní je opláštěn stříbrně zářícími deskami. Hangár byl těžce poškozen na konci druhé světové války, při náletu amerických letadel. První nálet se uskutečnil v březnu 1945, druhý 16. dubna 1945.

Československé letectvo po roce 1945

Tento dosud největší expoziční hangár byl postaven po skončení 2. světové války na místě čtyřech bombardováním zničených hangárů typu Pícha. Od založení muzea až do roku 1988 byl jediným expozičním hangárem muzea.

Ve vstupním prostoru hangáru je instalována výstava Letadla a létání ve Kbélích, která připomíná slavné okamžiky našeho letectva v letech 1918–1938, období okupace i poválečný vývoj vojenského letectva s přihlédnutím k historii letiště a současnosti základny. V závěrečné části je shrnuta historie Leteckého muzea a pohled na jeho možný vývoj v budoucnosti. V hangáru samotném se nachází téměř 60 letounů a množství dalších sbírkových předmětů, dokumentujících vývoj československého vojenského, dopravního a sportovního letectví po roce 1945. Období budování vojenského letectva po 2. světové válce zastupují stíhací letouny Avia S a CS 199, dopravní Aero C-3A, bitevní Avia B-33 a některé další stroje. Mladší historii představují Jak-23, řada migů počínaje MiGem 15 a 17 přes MiG-19 až po MiG-21 a MiG-23. V expozici nechybějí ani proslulé československé konstrukce Aero Ae-45, Let L-200 Morava, československé vrtulníky, známé stroje Zlin a vrchol československého leteckého průmyslu Aero L-29 Delfín a L-39 Albatros.

Z prostorových důvodů jsou v tomto objektu připomenuty i meziválečné tradice československého letectví. Toto období zde reprezentuje akrobatický stroj Avia Ba-122 “krále vzduchu” Františka Nováka a jediný obojživelný letoun ČSA – Saunders Roe Cloud. Závěr je věnován podílu Československa na kosmickém výzkumu. Vystavena je návratová kabina kosmické lodi Sojuz 28 spolu se skafandrem jediného československého kosmonauta Vladimíra Remka.

Hangáry Staré Aerovky

Jedná se o výstavní prostory v historických hangárech č. V a VI v areálu Stará Aerovka na letňanském letišti, jež byly v rámci programu Kulturní dědictví a současné umění zrekonstruovány díky grantu z EHP a Norských fondů. Hangár č. V byl postaven v rámci budování nových prostor pro firmu AERO v letech 1940–1941. Po rekonstrukci je v něm umístěna expozice bombardovacích a bitevních letounů a stíhacích bombardérů z období od 2. světové války až do 80. let minulého století. Je zde umístěn letoun Aero C-3A (Siebel Si-204), trup bombardovací verze Aero C-3B, přední část sovětského letounu Petljakov Pe-2, letouny Suchoj – Su-7, Su-22. Hangár č. VI je historicky prvním hangárem firmy AERO k sestavování a zalétávání letadel. Původně byl vybudován již v roce 1920 na jihovýchodním okraji kbelského letiště, v průběhu výstavby nového areálu pro firmu AERO na jihovýchodním obvodu letiště v Letňanech byl demontován a přemístěn do nových prostor. Nyní je zde expozice

historie firmy Aero. Hlavními exponáty je čtveřice letounů, z nichž nejstarší, stíhací Aero A-18 z roku 1923, vzlétl na nebe právě z tohoto hangáru. Doplňují jej neméně cenné prototypy letounů L-29 Delfín ve verzi XL-29-2, L-39 Albatros ve verzi X-02 a L-159 Alca.

Venkovní expoziční prostor

Již od počátku existence muzea byly některé letouny, zejména pro jejich rozměry, vystaveny pod širým nebem. Také tato expozice prošla řadou proměn, naposledy v roce 2007. Nyní je rozdělena na několik částí. V jedné jsou vystaveny dopravní a transportní letadla a vrtulníky. Vystavené stroje doplňují výstavu Letadla a létání ve Kbelích a zároveň dokumentují historii dopravního letectva Armády České republiky a zdejší 24. základny dopravního letectva. Dalším významným exponátem umístěným na ploše je první proudový letoun používaný ČSA – Tupolev Tu-104. Zároveň jde o nejrozměrnější stroj ve sbírkách muzea. Mezi další letouny vystavené venku patří stroje významných typů západní konstrukce, vystavené pro srovnání s technikou používanou naším letectvem. Závěrečná část je pak věnována bojovým letounům řady Mikojan-Gurjevič a Suchoj používaných československým a českým vojenským letectvem od počátků 50. let 20. století až do doby zcela nedávné.

Létající exponáty

Zvláštností letecké sbírky je i to, že obsahuje několik letadel a kluzáků, které jsou letuschopné a dodnes dokazují veřejnosti kvalitu naší letecké výroby přímo ve vzduchu. Mezi nejznámější patří dvouplošník Aero C-104S, aerotaxi L-200 Morava, Zlíny Z-126 a akrobatický Z-226. V akci je můžete spatřit například při zahájení sezony v Leteckém muzeu či během Tankového dne ve Vojenském technickém muzeu Lešany. Bývají však i ozdobou dalších leteckých dnů.

9.4.3 VÝSTAVA

Od roku 2013 mohou zájemci navštívit výstavu „Letecká výroba na území Čech a Moravy v letech 1939–1945“ umístěná v hangáru č. 40. Autoři Jan Sýkora, Miroslav Khol a Alois Veselý představili jednu z méně známých, ale významných kapitol naší historie v období 2. světové války. Výstava seznamuje návštěvníky nejen se začleněním československého leteckého průmyslu do systému německého válečného zbrojení, ale i s přeměnou výrobních programů řady dalších továren, které se dosud leteckou výrobou vůbec nezabývaly.

Kupříkladu i bývalé textilky vyráběly součásti do letadel. Nejedná se o plný výčet všech aktivit, výběr záležitosti se zvláštním zřetelem k výrobě v oblasti Prahy. Výstava představuje celou řadu sbírkových předmětů, které se doposud ukrývaly v depozitářích. Bezpochyby nejzajímavější instalací je bokorys letounu Siebel Si-204 v měřítku 1:1 doplněný o jednotlivé součásti vyráběné na našem území. Expozice připomíná rovněž nálety na centra protektorátního leteckého průmyslu i odbojovou činnost českých dělníků a konstruktérů.

9.4.4 AKCE PRO VEŘEJNOST

Zahájení muzejní sezóny

Za účasti ministryně obrany Karly Šlechtové byla v Leteckém muzeu Kbely zahájena v sobotu 28. dubna 2018 jubilejní 50. muzejní sezóna. Ministryně se zúčastnila slavnostního otevření nového hangáru se sbírkou cvičných proudových letadel, poté si prohlédla areál celého muzea, jeho hangáry i dílny restaurátorů. Slavnostní otevření muzea do nové sezóny zahájil svým úvodním slovem plukovník Aleš Knížek, ředitel Vojenského historického ústavu Praha. Následně se slova ujala ministryně Karla Šlechtová, která ve svém úvodním proslovu řekla:

„Jsem ráda, že v den, kdy se otevírá další část expozice, nový hangár číslo 43, jste dorazili v tak hojném počtu. Ráda bych při této příležitosti vyzdvihla osobu, která hovořila přede mnou: ředitele Vojenského historického ústavu Praha, plukovníka Aleše Knížka. Nebýt jeho, tak letecké muzeum dnes není v tak dobré pozici, v jaké je. Věci vždy chtějí nějakého tahouna, který dokáže přesvědčit všechny okolo o smyslu dění, který také dokáže přesvědčit politiky, kteří rozhodují o finančních záležitostech, že je dobré do toho či onoho investovat. Pan plukovník Knížek to vždycky dokázal. Muzeum dnes disponuje více než třemi stovkami exponátů letadel, má několik hangárů a ministerstvo společně s VHÚ chystá rekonstrukci dalších, další rozšíření muzea. Chtěla bych poděkovat i všem zaměstnancům VHÚ, podporovatelům a dobrovolným pracovníkům, protože bez vás by muzeum samozřejmě nemohlo existovat a fungovat pro veřejnost.“

Poté byla slavnostně přestřižena páska u hangáru č. 43 a ředitel VHÚ Praha společně s velitelem 24. základny dopravního letectva Praha-Kbely plukovníkem Davidem Klementem provedli paní ministryni expozici. Ministryně mohla také usednout do kokpitu jednoho z nejznámějších československých letadel, Aera L-29 Delfín. Následovala prohlídka dalších hangárů s historickými letouny, ministryně pak navštívila i restaurátorské dílny, kde obdivovala především sbírku nejvyšších československých a českých vojenských vyznamenaní. Vyčerpávající informace k práci na restaurování těchto vyznamenaní jí poskytl Petr Moudrý, dlouholetý pracovník restaurátorského oddělení VHÚ Praha.

Do muzea po jeho otevření v 10.00 proudily davy návštěvníků, přilákal je úvodní program a otevření nového hangáru. Hangár č. 43 stojí poblíž hlavního vchodu muzea a nabízí návštěvníkům expozici letadel sloužících k výcviku pilotů. K vidění je zde polský letoun PZL TS-11 Iskra, vedle něj stojí československý letoun Aero L-29 Delfín. Delfíny využívaly k výcviku všechny státy Varšavské smlouvy kromě Polska, to upřednostnilo

svůj vlastní letoun. Dále je zde k vidění cvičná verze MiGu-15 (UTI) a čtveřici doplňuje legendární Aero L-39 Albatros. V tomto případě jde o letoun ve speciální verzi-kamufláži připomínající konstruktéra Jana Vlčka, který Albatros vytvořil. Hangár č. 43, jehož délka je přes 50 metrů a hloubka přes 11 metrů, pochází z první poloviny 30. let. Hangár byl stavěn podle tzv. Pícha systému a stojí stále na tomtéž místě, jako před více než osmdesáti lety. Původní je jeho vnitřní konstrukce, která prošla renovací. Hangár byl plechový, a i nyní je opláštěn stříbrně zářícími deskami.

Ty jsou nové, nicméně na stěnách budou vyvěšeny části těch původních. Hangár byl těžce poškozen na konci druhé světové války, při náletu amerických letadel. První nálet se uskutečnil v březnu 1945, druhý 16. dubna 1945.

Do hangáru se vstupovalo ze zadní strany, tedy z areálu Leteckého muzea Kbely. Přední část hangáru přiléhá k plochám patřícím 24. základně dopravního letectva. Právě z této základny získalo Leteckému muzeum Kbely, resp. Vojenský historický ústav Praha, další významný exponát. Jednalo se o výsadkovou verzi letounu Let L-410 (UVP-T). Letoun byl během zahajovacího dne LM Kbely přístupný veřejnosti i zevnitř, návštěvníci si mohli prohlédnout kabinu a prostor pro výsadkáře. Mezi další zajímavé exponáty patřil i cvičný letoun Fouga CM.170 Magister z poloviny 50. let. Jde o letoun, který se stal v zemích NATO jedním z nejrozšířenějších, pokud jde o výcvik pilotů. Toto letadlo bylo možné vidět v areálu Staré Aerovky, který rovněž patří pod Letecké muzeum Kbely a je od hlavního muzejního prostoru vzdálen zhruba 900 metrů. Muzejní areál Staré Aerovky byl veřejnosti zpřístupněn v roce 2016 a zatím disponuje dvěma renovovanými hangáry. V jednom je umístěna kolekce letadel Aero, v druhém pak kolekce bitevních a bombardovacích letounů. Na otevíracím dni v Leteckém muzeu Kbely 28. dubna 2018 se představili také členové Klubu vojenské historie Sky Riders, přítomni byli i příslušníci v dobových stejnokrojích z Muzea československého opevnění „Na Kočičáku“.

Pražská muzejní noc

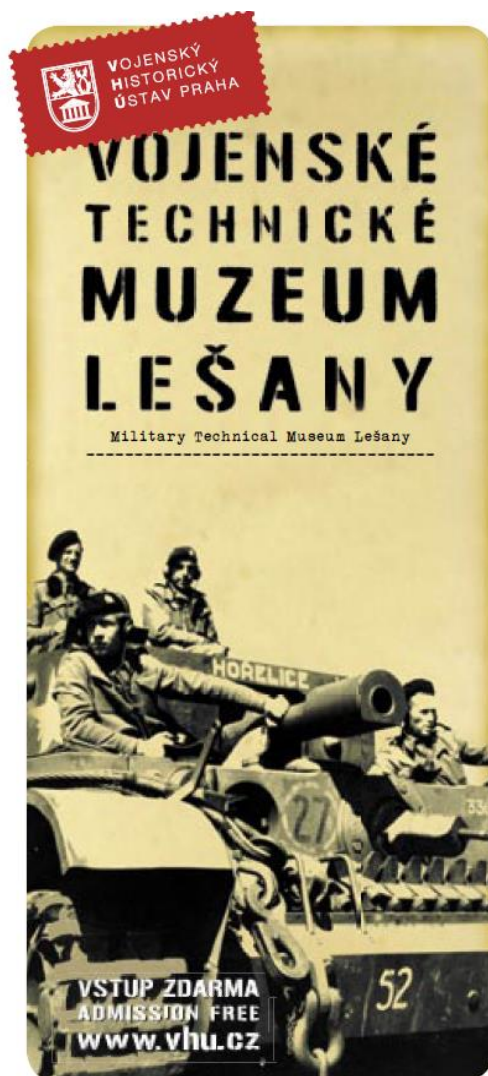

Počasí letošní Pražské muzejní noci v Leteckém muzeu Kbely nepřálo. Původně chystaný program, jehož nejatraktivnější částí měly být přelety letadel, musel být bohužel pro nepřízeň počasí redukován. Z leteckých ukázek se nicméně představili alespoň parašutisté z 24. základny dopravního letectva Kbely. Připomenutí padesátého výročí založení Leteckého muzea Kbely a stého výročí existence kbelského letiště, kde dnes sídlí 24. základna dopravního letectva, neprovázelo dobré počasí. Pražská muzejní noc nicméně i tak přilákala do areálu kbelského muzea tisíce návštěvníků. Ti mohli vidět seskok skupiny parašutistů z vrtulníku Mi-17. Vrtulník také ještě před výstupem do výšky předvedl několik efektních výkonů včetně letu dozadu. Parašutisté pak při seskoku vytvořili i dvojici, kdy jeden stál ve vzduchu na padáku druhého. Diváci výkony vojáků po doskoku ocenili potleskem. Hned kousek od místa doskoku parašutistů byly k vidění i některé bezpilotní prostředky, vystaveny zde byly i dva letouny, které prošly restaurováním – americký Phantom F-2 a sovětský stroj Suchoj Su-25. Návštěvníci schovaní pod deštníky proudili areálem muzea a mohli také hned dvakrát shlédnout výcvik psů, který připravili vojáci a psovodi z 24. základny dopravního letectva. Naopak v hangárech byly připraveny soutěže pro děti v malování. Prostor hangárů skýtal ochranu před deštěm, takže právě v nich se odehrála hlavní část akce. Mnoho návštěvníků setrvalo delší chvíli v improvizovaném kině v hangáru č. 40, největším z kbelských, kde se promítaly filmy s leteckou tematikou.

K velmi navštěvovaným patřil také nedávno nově otevřený hangár č. 43 s kolekcí cvičných letadel L-39 Albatros, L-29 Delfín a dalších. Svě místo pro ukázky tu našly i modely tankové techniky, které byly zpočátku prezentovány venku, vedle velkého Iljušinu Il-18. Déšť však přinutil organizátory přesunout se pod střechu. Návštěvníci si mohli prohlédnout i některé letouny zevnitř, šlo o letoun Antonov An-26 a o vrtulník Mi-8. Usednout bylo možné i do kabiny stíhačky MiG-21MF. VHÚ také ze svých sbírek pozemní techniky představil americké vozidlo Hummer, které bylo také přístupné veřejnosti i zevnitř. Během Pražské muzejní noci ve Kbelích se představili i členové několika klubů vojenské historie ve stejnokrojích, šlo například o členy Muzea čs. opevnění „Na kočičáku“ a členy Sky Riders, kteří našli útočiště v hangáru věnovaném druhé světové válce.

9.5 VOJENSKÉ TECHNICKÉ MUZEUM LEŠANY

Mezi obcemi Krhanice a Lešany u Týnce nad Sázavou, v prostoru bývalých dělostřeleckých kasáren, se od roku 1996 nachází expozice Vojenského technického muzea. V současné době ji tvoří více než 700 historických tanků, kanonů, motocyklů, obrněných, nákladních a osobních vojenských vozidel, raketová technika, spojovací a ženijní prostředky a logistický materiál pocházející z období od roku 1890 až do současnosti.

9.5.1 HISTORIE

Vojenské technické muzeum Lešany je nejmladší součástí Vojenského historického ústavu Praha. Nachází se asi 40 km jižně od Prahy na levém břehu řeky Sázavy, poblíž malé vesnice Lešany, nedaleko Týnce nad Sázavou. Objekt, ve kterém sídlí muzeum, má zajímavou historii.

V letech 1943–1945 zde byla vybudována pobočka koncentračního tábora Flossenbürg. Barákový tábor se stal součástí rozsáhlého německého výcvikového prostoru zbraní SS („SS-Truppenübungsplatz Beneschau/Böhmen“). Němci byl využíván jako kárný tábor pro provinilé příslušníky zbraní SS a také pro potřeby SS-Panzergranadier Schule Kienschlag, neboli školy pro tzv. pancéřové granátníky, jejíž velitelství bylo umístěno v plicním sanatoriu v nedaleké Prosečnici.

Po ukončení války fungovaly Lešany po dobu několika měsíců jako zajatecký tábor pro příslušníky wehrmachtu a zbraní SS. V polovině června 1945 zde bylo internováno na 15 000 německých zajatců. V rámci poválečného odsunu sudetoněmeckého obyvatelstva byl na podzim 1945 v Lešanech zřízen internační tábor, který sloužil k soustředění internovaných Němců před jejich odsunem do Německa.

Po roce 1948 i 1989

Po únorovém převratu, kdy nový komunistický režim začal tvrdě nakládat se všemi svými odpůrci, bylo na podzim 1948 rozhodnuto o zřízení tábora nucených prací v lešanském středisku. Tento tábor plnil svou funkci od ledna do léta 1949. Objekt následně krátce sloužil v rámci tzv. „řecké akce“. Byly zde ubytovány řecké děti, které se nacházely na našem území v průběhu řecké občanské války.

Do dubna 1950 táborem prošlo celkem 4 000 osob. V květnu 1950 tábor znovu převzalo ministerstvo sociální péče a obnovilo činnost tábora nucených prací. Již v listopadu ale objekty převzala československá armáda, čímž začala éra vojenské posádky Lešany. Zpočátku zde byla dislokována 33. protitanková brigáda, po jejím zrušení v roce 1968 zůstal jen 217. protitankový pluk a do uvolněných kasáren byl přemístěn 362. dělostřelecký a 9. protiletadlový pluk z posádky Písek. Ten byl vystřídán v polovině 80. let 103. praporem chemické obrany z Liberce.

Kasárenské objekty byly přiděleny Historickému ústavu Armády České republiky v únoru 1995. Tomu předcházela jednání mezi vedením ústavu a Generálním štábem AČR o využití celého objektu, v němž již tou dobou byla, po redislokaci 217. protitankového pluku a 103. praporu chemické obrany na Slovensko v roce 1992, uložena část historické techniky. Po zrušení posledního lešanského útvaru (9. dělostřeleckého pluku) byly zahájeny práce na využití celého rozsáhlého areálu. Tři bývalé autoparky a několik desítek správních budov a skladů se záhy proměnily na depozitáře pro uložení sbírkových předmětů jednotlivých fondů spravovaných Historickým ústavem AČR.

Dalším krokem bylo využití autoparku zrušeného 9. dělostřeleckého pluku a přilehlého prostoru k prezentaci bohatých sbírek pozemní techniky široké veřejnosti. Touto fází úprav byla zahájena výstavba lešanského muzea. Umístění muzea mimo Prahu s sebou přineslo dostatek prostoru pro vystavení více než šesti stovek exponátů, od motocyklů, velitelských a nákladních vozidel, tanků, obrněných transportérů přes dělostřeleckou, protiletadlovou raketovou techniku až po spojovací a ženijní prostředky, logistický a další materiál, který sloužil pro potřebu pozemních vojsk.

Od první expozice k současnosti

Již v roce 1996 byla v Lešanech otevřena muzejní expozice, zatím pouze formou instalovaného depozitáře. Po roce 1999 se začal obraz muzea podstatně měnit. K základům expozice, které se vytvářely v letech 1996 až 1999, se postupně budovala v jednotlivých halách rozměrná dioramata, která přibližují návštěvníkům muzea jednotlivé etapy ve vývoji československé armády od roku 1918 a v chronologické zkratce také zachycují nejdůležitější historické události v našich dějinách, zatím do roku 1962.

Kromě toho muzeum staví na tradicích a snaží se ukázat také technický um několika generací československých konstruktérů minulého století. V současné době jsou návštěvníkům sbírky prezentovány v deseti halách, pod šesti přístřešky, ale také na volném prostranství.

Mezi nejcenější exponáty muzea patří zejména sbírka československých vojenských dopravních prostředků z let 1918–1939, unikátní kolekce děl systému ŠKODA a motocyklů JAWA. Z období studené války patří mezi zajímavé exponáty raketová technika a také tanky z výzbroje armád bývalé Varšavské smlouvy a armád NATO.

Každým rokem jsou sbírky muzea doplňovány o nové přírůstky, velká péče je věnována jejich restaurování do zcela původního stavu. Většina vozidel, tanků, obrněných transportérů a motocyklů je pojízdná a často se využívá v programu dynamických ukázek. Tradičními akcemi se stalo jarní zahájení návštěvnické sezony a Tankové dny pořádané na konci letních prázdnin. Expozičním pojetím se muzeum hlásí k nejmodernějším trendům prezentace sbírek technického charakteru. Vzorem jsou od samého počátku britská muzea, která v současné době udávají tón ve vývoji světového muzejnictví v této oblasti.

9.5.2 STÁLÁ EXPOZICE

Sbírky jsou široké veřejnosti prezentovány v deseti halách, pod šesti přístřešky a na volném prostranství. Rozsahem a složením svých sbírek, v nichž je zastoupen nejeden světový unikát, se toto muzeum řadí mezi nejvýznamnější evropské instituce svého druhu.

Hala č. 1: období let 1918–1938

Hala původně sloužila pro garážování 122mm raketometů vz. 70 “GRAD”, kterými byl vyzbrojen dělostřelecký pluk. Do současné podoby byla expozice přepracována v letech 1999–2000 a pro veřejnost zpřístupněna 27. května 2000. Po vstupu do haly se návštěvníci ocitnou na nádvoří bývalých kasáren rakousko-uherské armády, na kterém mohou vidět například 50cm minomet soustavy STOREK. Je to největší konstrukce brněnské Storkovy strojírny. Jediný vyrobený kus byl v letech 1917–1918 zkoušen rakousko-uherskou i německou armádou, do výzbroje však zaveden nebyl.

Dalšími zajímavými sbírkovými předměty v této části expozice jsou námořní a dělostřelecké miny. Dělostřelecká výzbroj východní fronty 1. světové války je prezentována ruským 107mm polním kanonem vyrobeným v Japonsku. Výzbroj československých legií bojujících v letech 1. světové války v Rusku je prezentována ruským 7,62cm horským kanonem vz. 09 z Putilovské zbrojovky. V další části expozice návštěvník prochází kolem dobové autodílny, spojovací ústředny a celé řady předválečných velitelských a nákladních automobilů a motocyklů, které jsou, včetně figurín ve stejnokrojích, zasazeny do věrného prostředí první republiky. Mezi nejcenější exponáty patří hasičský automobil PRAGA L, jehož podvozek byl vyroben v roce 1926.

Unikátní je především kolekce třínapravových vozidel PRAGA AV, ŠKODA 903 a TATRA 26/52, kterou nelze spatřit v žádném jiném muzeu. Dalším zajímavým exponátem je zásahový automobil PRAGA AN, který sloužil v roce 1938 u jednotek Stráže obrany státu. Po okupaci byl

zabaven a používán gestapem. Předválečné střední vojenské nákladní automobily reprezentuje zejména PRAGA RV, která byla československou armádou objednána v roce 1935. Toto vozidlo mělo na svou dobu ojedinělé jízdní vlastnosti a jako jeden z nejmodernějších typů naší armády se stalo synonymem krizového období předmnichovského Československa.

Příznivci motocyklů zde najdou celou řadu různých předválečných značek, kterými byla vybavena československá armáda. Velmi zajímavý je např. robustní motocykl PRAGA BD 500 konstruktéra J. F. Kocha. Do výzbroje převzala československá armáda celkem 79 motocyklů tohoto typu. Vývoj československé tankové techniky ze začátku 30. let 20. století představuje tančík MU-4 ze Škody Plzeň, který byl projektován a vyroben pro „útočnou vozbu“ v roce 1933. Do výzbroje československé armády nebyl zařazen z důvodu zavedení konkurenčního tančíku vz. 33 z ČKD Praha. Posledním přírůstkem této haly je dokonale zrenovovaný tančík PRAGA Stvr m/37, dodávaný do Švédska.

Hala č. 2: období let 1939–1943

Tato hala, podobně jako následující, původně sloužila pro garážování 152mm samohybných kanonových houfnic vz. 77 „DANA“, které byly ve výzbroji dělostřeleckých oddílů 9. dělostřeleckého pluku od začátku 80. let až do roku 1994. Do své současné podoby byla hala reinstalována v roce 2001. Tematicky je zde expozice rozčleněna do třech prostorů. V první části návštěvník prochází bunkrem, který symbolizuje obranná opatření Československa proti útoku ze strany Německa ve druhé polovině 30. let. Nejdůležitější částí těchto opatření byl právě pevnostní systém, který se budoval od roku 1935.

Práce na výstavbě opevnění v Československu byly ukončeny předčasně počátkem října 1938, poté co československá vláda na nátlak svých politických spojenců přijala tzv. „Mnichovskou dohodu“. „Lešanský bunkr“ je vybaven plynovými a dýmovými filtry, které byly vyrobeny firmou CHEMA v roce 1938. Výzbroj tvoří 7,92mm těžký kulomet ZB vz. 37. V roce 2009 byla tato část expozice doplněna o předválečný československý tank LT vz. 35. Po službě u Pluku útočné vozby 2 ve Vyškově (v období okupace v německé armádě pod označením PzKpfw 35(t)) se po ukončení války dostal jako součást válečné kořisti do USA (Aberdeen) a do své vlasti se vrátil až v říjnu 2008. Je důkazem vynikající úrovně československého předválečného průmyslu.

Druhá část haly je věnována období Protektorátu Čechy a Morava. Vystavené exponáty jsou včleněny do jednotlivých dioramat. Návštěvník zde najde kromě německých prostředků především protektorátní produkci největších českých zbrojovek a automobilek pro německou armádu. Prezentován je další příklad produkce tankové techniky od firmy ČKD (BMM – Böhmisch-Mährisch Maschinenfabrik). Její lehký tank LT vz. 38 byl zaveden do výzbroje československé armády a po okupaci byl vyráběn pod označením PzKpfw 38(t) pro německý wehrmacht. Od roku 1944 zahájila BMM výrobu stíhače tanku pod označením Jagdpanzer 38(t) „Hetzer“. Vystavený stíhač se dostal zpět do expozice v roce 2006, po téměř ročním restaurování. Následující část expozice je věnována vozidlům z protektorátní produkce Škody Mladá Boleslav a Tatra Kopřivnice. V garáži návštěvník uvidí dřevěnou kabinu těžkého nákladního automobilu TATRA-111, která se pro potřeby německé armády vyráběla už v roce 1942. Velmi cenným exponátem je ŠKODA typ 956. Toto vozidlo s pohonem 4×4 i přes nesporné kvality nebylo sériově vyráběno.

Poslední část expozice připomíná účast českých a slovenských dobrovolníků v bojích v severní Africe. Československé jednotky (Čs. pěší prapor 11. – Východní, později reorganizovaný na Čs. 200. lehký protiletadlový pluk – Východní) proslul hlavně svým statečným bojem v obleženém libyjském Tobrúku. Vystavený automobil BEDFORD MWC 15-cwt je jednou z několika málo dochovaných tzv. „water tanks“, které sloužily na severoafrickém bojišti. Jednotky německého Afrika-Korpsu představuje vozidlo HORCH 108 s lafetovaným protiletadlovým kanonem vz. 38. Německého spojence, italskou armádu, připomíná dělostřelecký tahač SPA TL 37 automobilky FIAT.

Hala č. 3: období let 1944–1945

Poprvé mohli návštěvníci zhlédnout halu v této podobě na konci května 2002. Tematicky je expozice rozdělena do dvou částí. V první, která má bílý podklad, jsou instalována dioramata, symbolizující boje v zimních podmínkách na východní frontě. Návštěvník zde najde celou řadu exponátů z výzbroje německé armády, jako například unikátní 10,5cm bezzáklužový kanon L.G. 42, který byl v malém počtu vyráběn především pro německé výsadkové jednotky a pro útvary Luftwaffe. Vedle je německý 15cm raketomet NEBELWERFER, který používal rotační rakety zajímavé konstrukce – přední část byla tvořena raketovým motorem uzavřeným tryskovým dnem s 26 šikmými tryskami, v zadní části byla umístěna bojová hlavice. Před ním stojí kolopásový motocykl NSU-HK 101, který byl schopen jízdy i ve velmi těžkém terénu. Sovětské samohybné dělostřelectvo je zastoupené samohybným kanonem SU-76 a 152mm kanonovou houfnicí ISU-152, která se na frontě objevila až v závěru 2. světové války.

Návštěvník zde také může vidět jednu z nejobávanějších zbraní – raketomet „Kat'uška“ s označením BM-13 umístěný na podvozku amerického vozidla STUDEBAKER US-6. Mezi nejcennější exponáty této haly patří technika, která byla ve výzbroji 1. čs. armádního sboru v SSSR, jehož základ byl formován v roce 1942 v sovětském Buzuluku. Obrněný automobil BA-64B pochází z výzbroje tankového praporu 1. čs. samostatné brigády. Z celkového počtu 10 kusů se do osvobozené vlasti vrátilo celkem 6 vozidel.

Ve druhé části expozice se návštěvník ocitne na plzeňském náměstí, které je 6. května 1945 zaplněno americkou válečnou technikou. Velké dioráma připomíná návštěvníkům postup 3. americké armády generála Pattona do Čech a osvobození území západně od demarkační čáry Karlovy Vary – Plzeň – České Budějovice. Návštěvníci mají možnost spatřit kromě jiného i americký střední tank SHERMAN M 4A1, který je vyzbrojen 76,2mm kanonem, a třínápravový nákladní automobil s náhonem na všechna kola GMC 353. Zajímavá je i vojenská verze amerického motocyklu HARLEY-DAVIDSON WLA. Poslední novinkou této haly je americký stíhač tanků M-36 JACKSON.

Hala č. 4: období let 1945–1950

Technika a vybudovaná dioramata v této hale představují složité období Československa od ukončení války do konce 50. let. Základ expozice tvoří dvě kolony vozidel. V první koloně, ve směru prohlídky, je seřazena britská technika, která představuje příjezd Čs. samostatné obrněné brigády z Francie na naše území a její začlenění do výzbroje poválečné československé armády. Bohužel ve druhé polovině 50. let byla z ideových důvodů tato „západní“ technika ničena. Z původní výzbroje brigády se ve sbírce muzea dochoval pouze kolový obrněný automobil

HUMBER, který je zde vystaven, a vrak tanku CROMWELL, který se nachází v depozitáři muzea. Další vystavená britská válečná technika byla přivezena v posledních několika letech z Velké Británie a výrazně doplňuje celou expozici.

Dioramata ve druhé části haly svou symbolikou červené oblohy a zatýkaných osob ukazují konec demokratického systému v Československu a nastolení nového komunistického režimu. Toto období reprezentuje zejména TATRA 600 „Tatraplán“. První sériový vůz byl vyroben v červnu 1948 a pro své kvality byl exportován do 17 zemí světa. Je zde také k vidění motocykl JAWA 250 „Pérák“. Tento název získal díky na svou dobu pokrokovému odpružení obou kol. Jeho výroba byla zahájena v roce 1946 a svou moderní koncepcí předstihl ostatní světové typy s dvoudobým motorem. Prvním poválečným vozidlem vyráběným mladoboleslavskou Škodou byla ŠKODA 1101 Tudor.

Hala č. 5: období let 1950–1962

Reinstalace této haly skončila v roce 2004. Celá expozice přibližuje návštěvníkům období 50. let, které bylo hlavně ovlivněno studenou válkou mezi „východem“ a „západem“. První část haly symbolizuje budování socialismu v Československu a představuje naši armádu, která byla od roku 1955 členem Varšavské smlouvy. Na začátku haly je postavena replika bunkru. Po komunistickém převratu začala armáda opět udržovat pevnostní objekty na naší západní a jižní hranici. 85mm pevnostní kanon vz. 44/59, který je vystaven v „palebné poloze“, byl původně namontován v pevnostním objektu nedaleko moravské obce Šatov.

Na tvrdou unifikaci československé armády na sovětskou výzbroj a techniku doplatily kromě jiných projektů také prototypy terénních vozů ze Škody Mladá Boleslav. Zde stojí vedle sebe Škoda 998, obojživelník verze 972, radiovůz a velitelská verze 973 „Babeta“. Tento velitelský vůz považují odborníci za jeden z nejlepších terénních vozů své doby. Výroby se ale bohužel nedočkal. Z dalších zajímavostí lze v této hale vidět Tatra 805 Komando, což je speciální úprava klasické Tatra 805, která byla pro potřeby výsadkových jednotek československé armády přepravována v nákladních kluzácích.

Těsně před „železnou oponou“ stojí známý polopásový obrněný transportér OT-810, který vznikl rekonstrukcí německého válečného transportéru a vyráběl se na přelomu 50. a 60. let na Slovensku v PPS Detva. Po překonání „hraničního pásma“ se návštěvník dostane na „západ“, kde najde příklady vojenské techniky z výzbroje některých armád členských států NATO. Německý Bundeswehr představuje lehký nákladní automobil UNIMOG S 404 se spojovací nástavbou. Britský zbrojní průmysl je zde zastoupen dvěma kolovými obrněnými vozidly FERRET a SARACEN a také letounem AUSTER v kamufláži belgického letectva.

Českého návštěvníka určitě překvapí umístění československých motocyklů do této „kapitalistické části“. Jde o soubor motocyklů JAWA, které byly od roku 1957 dodávány finské a švédské armádě. Pro jízdu na sněhu byly vybaveny lyžemi.

Hala č. 6: Ostravská operace – „tanková bitva“ (březen–duben 1945)

Tato hala původně sloužila 9. dělostřeleckému pluku. Byla zde garážována spojovací, velitelská a průzkumná vozidla velitelské baterie. Od září 2002 do února 2003 se hala stavebně upravovala a následně byly zahájeny práce na dioramatech. Pro veřejnost byla tato první interaktivní expozice v lešanském muzeu zpřístupněna v srpnu 2003. Expozice je věnována Ostravské operaci, která patřila mezi nejtěžší operace závěru 2. světové války. Sovětská a československá vojska musela překonat nejen složitý horský a zalesněný terén, ale i zdolat celý obranný systém vybudovaný na přístupech k Ostravě v období předmnichovské republiky. Návštěvník prochází zákopem ve směru postupu sovětských a československých jednotek, na bojišti po obou stranách je umístěna celá řada bojové techniky. V polovině expozice návštěvník podchází sovětský střední tank T-34/85, nouzový východ tanku je otevřen a osvětlen, takže je možné vidět praktický celý řidičský a bojový prostor včetně jeho obsluhy.

V závěru expozice se návštěvník dostává do obranných pozic německé armády, vpravo je v palebné pozici německý střední tank Pz.Kpfw. IV a vlevo k palbě připravený německý protitankový kanon PaK 40 ráže 75 mm. Nakonec návštěvník vstoupí do pevnostního objektu, který je příkladem použití československého pevnostního systému německou armádou na konci 2. světové války. Kromě věrného prostředí je hala také ozvučena několika zvukovými okruhy, od dělostřelecké a raketometní palby před vstupem do haly přes řev tankových motorů až po střelbu pěchotních zbraní ze střílen bunkru.

Hala č. 7: Protiletadlové dělostřelectvo

Hala původně sloužila, spolu s vedlejší halou č. 8, jako sklad vojenského materiálu, který byl určen pro mobilizačně vytvářené jednotky 217. protitankového pluku. Dnes jsou zde instalovány protiletadlové kanony a různé přístroje pro řízení palby, které byly určeny k zjišťování základních údajů pro vedení protiletadlové palby. Kromě protiletadlových kanonů vyrobených v závodech Škoda v meziválečném období je zde umístěna také celá řada kanonů vyrobených především v Německu, ale i ve Francii a Velké Británii. Mezi nejceněnější exponáty patří zejména výrobky již zmiňovaných Škodových závodů. Vystaven je zde např. 7,65cm protiletadlový kanon 8/700. Jde o zbraň, která byla konstruována pro zahraničního zákazníka koncem 20. let dvacátého století a měla sloužit jak proti vzdušným, tak i pozemním cílům.

Největší prostor je věnován protiletadlovým kanonům, které byly používány v průběhu 2. světové války. Návštěvník zde najde známý německý protiletadlový 88mm kanon vz. 37 i jeho modernizovanou verzi vz. 41. Ta byla určena k palbě na těžké spojenecké bombardéry operující ve velkých výškách. Boje našich vojáků na Středním východě a v severní Africe symbolizuje 40mm protiletadlový kanon Bofors. Tento legendární kanon byl jednou z nejúspěšnějších zbraní svého druhu. Během 2. světové války ho používaly prakticky všechny zúčastněné armády. Francouzský zbrojní průmysl je zde zastoupen 25mm PLK Hotchkiss, který byl také používán československými vojenskými jednotkami ve Francii na začátku války. Z dalších zajímavostí lze vidět německý ústřední zaměřovač vz. 40. Toto zařízení sloužilo k výpočtu prvků střelby, které byly přenášeny elektrickým zařízením na kanony. Po roce 1945 tyto zaměřovače sloužily také v československé armádě u protiletadlových baterií, které byly vyzbrojeny 88mm PLK vz. 37 a 105mm PLK vz. 38.

Velkou raritou je plně automatizovaný československý 100mm kanon PLK čs-R-11, který byl vyvrcholením vývojové řady protiletadlových zbraní konstruovaných ve Škodových závodech na počátku 50. let dvacátého století. Technické parametry tohoto kanonu znamenaly ve světovém měřítku absolutní špičku. V tomto období ale již éra těžkého protiletadlového dělostřelectva končila a úkoly protivzdušné obrany ve středních a velkých výškách přebíraly protiletadlové rakety. Sériová výroba těchto kanonů tak nebyla povolena.

Hala č. 8: Děla systému ŠKODA (1890–1935)

Pro muzejní účely byla hala v současné podobě zpřístupněna v roce 1999. Její celý prostor je věnován různým dělostřeleckým prostředkům, které byly vyrobeny ve Škodových závodech pro potřeby rakousko-uherské armády, později československé armády, ale také pro export v letech 1890–1935. V současné době se zde nachází nejkompletnější sbírka produkce jedné z největších předválečných zbrojovek v Evropě. V roce 1890 vzniklo v plzeňské Škodovce zbrojní oddělení s původním programem výroby lodních děl, které mělo za cíl oprostit tehdy budované válečné loďstvo monarchie od závislosti na dodávkách z ciziny. Kromě toho obrátilo svůj zájem také k vývoji polních děl. Díky zkušenostem s lodními děly se podnik dostal brzy mezi špičku světových zbrojařských závodů. Škoda průkopnický usilovala o konstrukci polních a horských děl s brzdovratným zařízením a v konkurenčním souboji s vídeňským Arsenalem o používání hlavňové oceli. Špičkovou světovou kvalitu představovala také těžká pozemní děla, z nichž se bohužel žádné na našem území nedochovalo.

Uvnitř osmé haly je instalováno přes 40 kusů polních a horských kanonů, houfnic a minometů. Exponáty jsou umístěny chronologicky, návštěvník tedy může postupně sledovat vývoj v konstrukci děl systému ŠKODA. Před vstupem do hlavní části je možné vidět také dělostřeleckou municí různých ráží. Mezi nejcennější exponáty patří 7,5cm polní kanon z roku 1890 se zákruzem hlavně, který byl určen pro tovární zkoušky. Tento kanon se stal základním typem pro všechna další děla Škodových závodů. Kromě polních kanonů je zde možné vidět i 10,5cm polní houfnice vz. 13 a 14, které umožnily Škodovce prosadit se na zahraničních trzích. Velké úspěchy podnik slavil také svými horskými děly. Jde o speciální druh děla, které mělo umožnit bojovou činnost v těžce přístupném horském terénu, a návštěvník zde najde hned několik různých typů. Příkladem je vystavená 10cm horská houfnice vz. 16/19 se zákruzem hlavně. Dělo mělo velmi dobré vlastnosti a bylo zavedeno nejen do výzbroje československé armády, ale také exportováno do zahraničí. Jedním z netypických horských děl je vystavená 15cm horská houfnice vz. 18. Svou masivní konstrukcí a mohutnou ráží byla ve světě horského dělostřelectva zcela ojedinělá. Ve Škodových závodech byla houfnice vyvíjena v průběhu 1. světové války, vyroben byl však pouze jediný kus.

Vedle dioramu konstrukční kanceláře Škody stojí 10cm lehká houfnice vz. 14/19. Jde o nejcennější exponát celé dělostřelecké sbírky VHÚ. Houfnice byla na začátku 20. let dvacátého století zmodernizována z původního vz. 14 a zavedena do výzbroje československé armády. Až do roku 1939 byla nejrozšířenějším dělem v její výzbroji. Vystavená houfnice doprovázela na poslední cestě dva prezidenty – T. G. Masaryka v roce 1937 a Václava Havla v roce 2011.

Hala č. 9: Expozice spojovacího vojska

Hala věnovaná spojovacímu vojsku byla otevřena 30. září 2007 u příležitosti 90. výročí vzniku spojovacího vojska. Za den jeho vzniku bylo stanoveno datum založení telegrafní rotý československých legií v Rusku, což bylo právě 30. září 1917. Expozice je umístěna v jednom z nejstarších objektů Vojenského technického muzea Lešany, který pochází ještě z období 2. světové války. Od počátku 50. let do poloviny 80. let dvacátého století tento objekt sloužil jako opravárenské dílny kolové techniky. Následně, až do roku 2007, byl značně zchátralý využíván Vojenskou správou budov jako sklad nepotřebného materiálu.

První část expozice představuje chronologický přehled vývoje československého spojovacího vojska, ztvárněný několika dioramaty, například interiérem vagonu telegrafní rotý československých legií v Rusku. Zde je možné vidět kupříkladu francouzský telefonní přepojovač C 1918 nebo ruský polní telegrafní přístroj konstrukce Siemens. Spojovací prostředky československé předválečné armády prezentují zejména telefonní přepojovač Standart Electric a rádiový přijímač RP 20, vyrobený ve Vojenských telegrafních dílnách Kbely. Vitrína před „zemljankou“ je věnována agenturním stanicím domácí i zahraniční výroby. Po dobu okupace českých zemí byly stanice využívány různými odbojovými organizacemi pro vedení zpravodajské války proti Německu. Vystavený rádiový přijímač PENTO například používalo Zemské velitelství Obrany národa v Praze. Přímě v „zemljance“ je pak umístěn spojovací materiál, který byl používán československými jednotkami v SSSR. Vystavena je sovětská rádiová stanice RBM, ale i americký telefonní přístroj EE-8, dodávaný v průběhu 2. světové války do SSSR.

Druhá část expozice prezentuje přehled historického vývoje spojovacích prostředků. Exponáty jsou umístěny ve vitrínách a důraz je kladen zejména na prezentaci předválečných spojovacích přístrojů z produkce Vojenských telegrafních dílen Kbely. Velmi zajímavá je i unikátní kolekce československých přístrojů z let 1945 až 1955.

Hala č. 10: Expozice raketového vojska

V roce 2009 vznikla úpravou bývalé nedokončené mycí linky vojenské techniky zatím poslední výstavní hala – tzv. „raketová“. Hlavní část výstavního prostoru je věnována odpalovacím zařízením taktických a operačně-taktických raketových kompletů sovětské výroby, které byly ve výzbroji raketového vojska ČSLA od počátku 60. let do poloviny 90. let dvacátého století. Představovaly symboly studené války mezi „Východem“ a „Západem“.

Návštěvníci si zde mohou prohlédnout odpalovací zařízení 2P16 s raketou 3R8 (FROG-3), 9P113 s raketou 9M21 (FROG-7), 9P129 s raketou 9M79 (SS-21 SCARAB), 9P19 a 9P117 s raketami 8K14 (SCUD-B) a 9P71 s raketou 9M714 (SS-23 SPIDER). Pro srovnání konstrukce sovětských poválečných a německých válečných kapalných raketových motorů je vystavena část spalovací komory rakety V-2 a motor 9D21 rakety SCUD-B. Příznivci raketové techniky se mohou detailně seznámit s konstrukcí operačně-taktické rakety 8K14 (SCUD-B) nebo porovnat raketový motor na kapalné pohonné hmoty s motorem na tuhé palivo. K tomuto účelu je v přístavku haly vystavena maketa a výukový řez rakety SCUD-B a řez taktické rakety 9M21 (FROG-7). Prostor je věnován i dalšímu druhu raketové techniky – protitankovým řízeným střelám. Ty jsou

prezentovány všemi druhy protitankových řízených střel několika generací, které sloužily v bývalé ČSLA v 60. až 80. letech minulého století, ale i typy řízených střel používaných současnou Armádou ČR.

Unikátem je odpalovací zařízení na podvozku GAZ-69, nesoucí protitankové řízené střely první generace 3M6 ŠMEL zavedené do výzbroje armád bývalé Varšavské smlouvy na konci 50. let dvacátého století.

Přístřešky a volné prostranství

Kromě výstavních hal je celá řada exponátů, pocházejících zejména z období studené války, umístěna pod přístřešky a na volném prostranství. Návštěvník si zde může porovnat konstrukce tanků z výzbroje bývalé Varšavské smlouvy, například IS-3, PT-76, T-34/85, T-54/55, T-72, s tanky západní provenience, jako jsou britský CENTURION Mk.9, americké tanky M47, M48A5, M60 a také první poválečný německý tank LEOPARD 1.

Největším lákadlem pro příznivce tankové techniky je ale určitě mohutný izraelský tank Merkava Mk.1 s motorem umístěným v přední části. Při jeho konstrukci bylo vše podřízeno hledisku přežití osádky.

Hojně je zde zastoupeno samohybné a reaktivní dělostřelectvo. K vidění je např. SU-100, 122mm samohybná houfnice 2S1 „GVOZDIKA“, 203,2mm samohybný kanon 2S7 „PION“, 240mm samohybný minomet 2S4 „TULPAN“, ale také 152mm ShKH vz. 77 „DANA“ a 122mm raketometem vz. 70 „GRAD“, kterými byl vyzbrojen bývalý lešanský dělostřelecký pluk.

Zájemcům o protiletadlovou techniku jsou zde prezentovány prakticky všechny protiletadlové raketové komplety, které byly ve výzbroji útvarů protivzdušné obrany státu (PVOS) i protiletadlových útvarů pozemního vojska bývalé ČSLA.

Expozice železničního vojska

Od roku 2009 se součástí lešanského muzea stala také venkovní expozice železničního vojska. Základ tvoří 170 metrů dlouhé kolejové pole postavené na dřevěných pražcích a dvě výhybky. Na kolejích zatím stojí 6 různých železničních vagonů, které sloužily pro vojenské účely. Nejstarším z nich je krytý vagon vyrobený ve francouzském Lunéville v roce 1909, který byl v průběhu 2. světové války součástí radarového vlaku německé Luftwaffe (radar Würzburg Riese). Velmi zajímavý je také velitelský vůz německého válečného obrněného vlaku BP 42 a především dva vagony sloužící k transportu a laboraci munice pro německé 800mm kanony Dora a Gustav.

Poválečné období je zastoupeno například dieselmekanickou lokomotivou T-211.0 s motorem Tatra 111A z roku 1958. Lokomotiva po dlouhá léta sloužila ve vojenských skladech Mikulovice u Jeseníku.

Zahájení 23. muzejní sezóny

Do své již 23. muzejní sezóny vstoupilo v sobotu 26. května 2018 Vojenské technické muzeum Lešany. Otevíracího dne s programem se zúčastnila také ministryně obrany Karla Šlechtová, která rovněž navštívila expozice zdejšího muzea a také rozsáhlé a moderní lešanské depozitáře. Ministryně obrany Karla Šlechtová přijela do Vojenského technického muzea Lešany již v ranních hodinách, její program obnášel prohlídku expozic muzea a také moderních a rozsáhlých depozitářů, kde jsou shromážděny sbírkové předměty Vojenského historického ústavu Praha.

Program v lešanské aréně začal přesně v 10.30 minut přeletem vrtulníku V-3A Sokol z 24. základny dopravního letectva Kbely. Po slavnostních salvách za zvuků české národní hymny byl program v lešanské aréně zahájen pozdravem ministryně obrany Karly Šlechtové, která přivítala všechny přítomné návštěvníky a popřála jim pěkný zážitek. Následovala první dynamická ukázka, ve které se představily nové přírůstky ve sbírkách VHÚ. K vidění byl německý válečný automobil, který byl schopen i pohybu po vodě, Schwimmwagen KdF 166. Do arény vjela rovněž velká Tatra 111 ve verzi cisterna, představil se i italský motocykl Moto Guzzi V50 z 80. let 20. století a také tříkolová motorka Moto Guzzi z roku 1963 určená horským jednotkám.

Poté byla ukázka vojenské techniky, která připomínala letošní 25. výročí existence Armády České republiky a dokumentovala její vývoj v letech 1993-2018. Nejprve se představily stroje z počátku tohoto období, především ze sbírek VHÚ. K vidění byl například obrněný transportér OT-64, bojové vozidlo pěchoty BVP-1, ale také legendární nákladní vozidlo Praga V3S. Dále bylo k vidění obrněné vozidlo BRDM-2 s protitankovou řízenou střelou Maljutka a dvě Tatry – 813, resp. 815. Následovala krátká bojová ukázka z vojenského cvičení z 90. let, kterou předvedl klub Vojenské historie Československo. Pak přišly na řadu stroje, se kterými naši vojáci působili v různých misích. Zajímavá byla především kombinace tří variant amerického vozidla humvee, kterou doplnila československá Tatra SOG, jež působila při bojích v Afghánistánu. Následovaly stroje, se kterými Armáda ČR působí dnes – ať už šlo o obrněný transportér Pandur, vozidla Land Rover a Iveco či protiletadlový raketový komplet 2K 12M KUB M. K vidění byla také velká houfnice – 152mm ShKH DANA vz. 77 a představilo se rovněž vozidlo v úpravě spadající do oblasti biologické, radiační a chemické ochrany.

Na otevíracím dni se podíleli vedle pracovníků Vojenského historického ústavu Praha také složky Armády České republiky: 31. pluk radiační, chemické a biologické ochrany Liberec, 44. lehký motorizovaný prapor Jindřichův Hradec, 43. výsadkový prapor Chrudim, 25. protiletadlový

raketový pluk Strakonice a 13. dělostřelecký pluk Jince. Vedle těchto složek se představily i Kluby vojenské historie – KVH Gardekorps, KVH Československo, KVH Carnivora, The Royal Regiment of Scotland, 5 SA Infantry Bn C. Coy SADF a další.

16. Tankový den

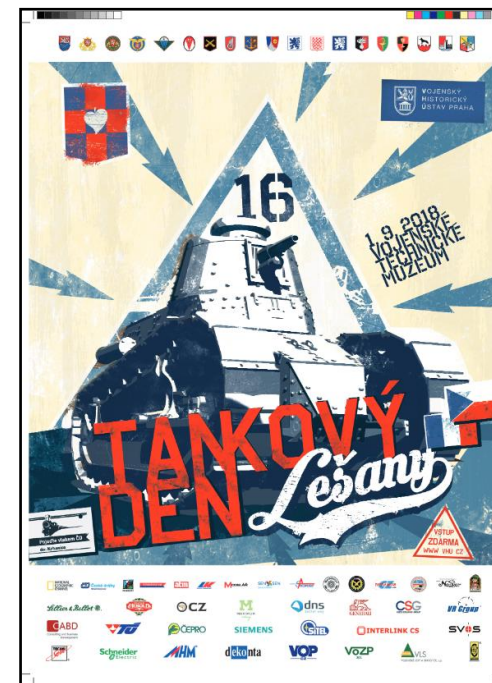
V pořadí již 16. Tankový den ve vojenském technickém muzeu Lešany přinesl v sobotu 1. září 2018 divákům jedinečný zážitek. Představila se celá plejáda tanků zachycujících stoletý vývoj této zbraně od první světové války až po dnešek. Vrcholem dne však bylo bojové střetnutí, které připravili členové klubů vojenské historie: bitva americké armády s německými protivníky z druhé světové války.

Program začínající v půl jedenácté už totiž neprovázela dešť, pršet přestalo. Jen obloha byla zamračená a mraky nízko položené. To také zapříčinilo, že se neuskutečnil chystaný průlet letounu C-11, který byl na 10.30 naplánován. Letadlo startující z pražského kbelského letiště se muselo zhruba pět kilometrů od Lešan kvůli nízkým mrakům vrátit zpět. To byla ale kvůli počasí také jediná změna programu.

Tankovému dni přihlíželi četní hosté, vládu České republiky reprezentovala ministryně práce a sociálních věcí Jana Maláčová. Slavnostní zahájení se neslo v důstojném duchu – na úvod zazněly francouzská a česká hymna. Marseillaisa zazněla proto, že prvním významným exponátem dne byl francouzský tank Renault FT-17, který Vojenskému historickému ústavu Praha zapůjčilo muzeum v Saumuru. Všechny diváky v ochozech přivítal ředitel VHÚ, plk. gšt. Aleš Knížek. Návštěvníky pozdravila také brigádní generálka Lenka Šmerdová. Ta rovněž převzala od Pavla Rogla z klubu vojenské historie 16. obrněné divize US Army symbolický šek na 40 000 korun, které tento klub věnoval Vojenskému fondu solidarity. Ještě před oficiálním zahájením čekala na diváky scéna zobrazující střet Policie České republiky s demonstranty.

Program Tankového dne zahájil již zmíněný tank Renault FT-17, který byl vystavený na podvalníku vozu Tatra a několikrát objel arénu. Doprovázel ho československý tank LT-38 a nejmodernější tank Armády ČR, T-72M4CZ. Následně se v Aréně objevily tanky z meziválečného období, ať už to byl československo-švédský licenční tank, anebo exportní verze LT-38, tank LTP určený pro export do Peru. Arénou projížděly posléze americký druhoválečný tank Stuart, rovněž americký stíhač tanků Jackson, objevil se německý stíhač tanků Hetzer. Ze strojů používaných bezprostředně po druhé světové válce to byly dva sovětské tanky, těžký tank IS-3 a střední tank T-34/85.

Z období studené války se divákům představil sovětský tank T-55, jeden z vůbec nejrozšířenějších typů tanků v celé historii, který byl vyráběn již od počátku v 50. let. Vedle něj pak arénou projížděl americký tank M-60, který byl do výzbroje zařazován v 60. letech a v některých armádách slouží dodnes; to je ostatně i případ sovětského tanku T-55. Tyto stroje doplnil ještě další zástupce sovětské tankové školy, tank T-72, který se vyráběl od počátku 70. let.

Do arény posléze premiérově vjelo i vozidlo TITUS. Vůz TITUS (Tactical Infantry Transport & Utility System) je nové obrněné vozidlo 6×6 kategorie MRAP (Mine-Resistant Ambush Protected), které vzniklo ve spolupráci francouzské firmy Nexter Systems a naší firmy Tatra Trucks, která poskytla vozidlu podvozek. Vozidlo má široký rozsah použití, především jako obrněný transportér nebo hlídkové/velitelské vozidlo. Druhou část programu 16. Tankového dne tvořila bitva, která zobrazovala střet vojáků německé a americké armády během druhé světové války. Bez nadsázky lze říct, že šlo o nejefektnější a nejrozsáhlejší bitevní ukázkou, jakou lešanská arény v posledních letech viděla. Podíleli se na ní desítky vojáků – příslušníků klubů vojenské historie, v akci byla více než desítka těžkých vojenských vozidel a střílelo se z mnoha zbraní. Nejen z ručních, ale ke slovu se dostala i německá lehká polní houfnice 105 mm či kanón z amerického stíhače tanků Jackson.

Mimořádný ohlas vyvolaly v divácích nejen zvukové efekty, ale i ty světlené – ať už to byly pozemní výbuchy, anebo ohně sršící z německého plamenometu. Bojová ukázka trvala několik desítek minut a obsahovala jak prvotní americký útok, tak i jeho německé odražení a následný protiútok. Jakmile ale vjely na scénu těžké americké stroje a objevily se nové posily, byla německá ofenziva zatlačena a boj následně skončil americkým vítězstvím.

Skutečnými vítězi ale byli všichni členové dvou klubů vojenské historie, kteří tuto ukázkou připravili: členové KVH 16. obrněné divize a KVH Gardekorps. Za předvedené ukázky jim patří velký dík – ostatně diváci tleskající pochodujícím vojákům na závěr ukázky jasně dali najevo, že se jim dění líbilo.

Land Rover Day

Dne 22. září 2018 se ve VTM Lešany konal již 6. ročník Land Rover Day, setkání vozidel legendární britské značky. Účastníci veřejnosti předvedli na dvě desítky vozidel, které stály u dnes již nesmírně početné kategorie terénně užitkových osobních vozidel.

Automobilů Land Rover dnes jezdí v Česku tisíce, ale jde převážně o nová vozidla. Aby akce měla svůj jasný charakter a také kouzlo pro diváky, respektive aby přijížděly pouze „klasické“ Land Rover, stanovili organizátoři podmínku, že sraz je určen pouze majitelům vozů, která nejsou mladší než rok výroby 1985.

Dětský den

Vojenské technické muzeum Lešany hostilo v sobotu 29. září 2018 již sedmý ročník dětského dne. Podobně jako loni byl zájem veliký – soutěžily tisíce dětí a celkově do lešanského areálu zavítalo přes deset tisíc návštěvníků.

Letošní dětský den opět nabídl návštěvníkům více než dvě desítky soutěžních stanovišť. Program začal hned po 9.30, kdy muzeum otevřelo své brány. Obejít všechna stanoviště nebylo úplně lehké, přesto se našly děti, které to zvládly. Jednotlivá stanoviště prověřila nejen fyzické schopnosti dětí, ale třeba i jejich znalosti vojenské historie. Děti se mohly kupříkladu proměnit ve skotského „blátošlapa“, překonávaly opičí dráhu či prověřovaly své znalosti v rámci zdravotní péče. Na několika stanovištích si soutěžící mohli vyzkoušet, jak mají přesnou mušku – ať už šlo o airsoftovou, nebo vzduchovkovou střelnici. Vedle soutěží si návštěvníci mohli při ukázkách prohlédnout současnou i historickou vojenskou techniku – výherci se pak mohli ve vybrané technice svést.

Na organizaci celé akce každoročně podílí několik subjektů. Jedná se například tyto: Armádu ČR, Aktivní zálohy KVV hlavního města Praha, společnost Posázaví o. p. s., firma Anareus.cz – I. airsoftová prodejna, Motorárna Šercl s. r. o., spolek BUNKRÁK, kluby vojenské historie – Gardekorps a Royal Regiment of Scotland a další.

9.6 OSTATNÍ EXPOZICE VHÚ PRAHA

Vedle tří hlavních muzejních složek – Armádního muzea Žižkov, Leteckého muzea Kbely a Vojenského technického muzea Lešany – nabízí VHÚ Praha návštěvníkům ještě další výstavní místa se stálými expozicemi. Jedná se o následující expozice uvedené v této kapitole.

9.6.1 NÁRODNÍ PAMÁTNÍK HRDINŮ HEYDRICHIÁDY

Mezi další stále expozice VHÚ Praha patří i výstava instalovaná v Národním památníku hrdinů Heydrichiády, která prošla v roce 2010 rozsáhlou proměnou. Návštěvníky čeká moderně pojatá expozice věnovaná jedné z nejvýznamnějších kapitol našich dějin 20. století. V úvodu se seznámí s historií vzniku Protektorátu Čechy a Morava v březnu 1939, nástupu Reinharda Heydricha do funkce zastupujícího říšského protektora v září 1941 a nastolení krvavého teroru na našem území. Další část expozice líčí okolnosti příprav atentátu na Heydricha a průběh operace ANTHROPOID až do jejího vyvrcholení dne 27. května 1942, kdy se atentát uskutečnil. Závěrečná část je věnována tragickým osudům parašutistů i jejich spolupracovníků z řad domácího odboje, bez jejichž pomoci by se atentát nemohl nikdy uskutečnit.

Zvláštní pozornost je věnována jak sokolskému odbojovému hnutí, tak posledním okamžikům života parašutistů. V posledních týdnech života se jich, s vědomím, že riskují životy své i svých blízkých, ujali představitelé české pravoslavné církve, kteří jim poskytli útočiště v kryptě kostela sv. Cyrila a Metoděje. Zradou parašutisty Karla Čurdy bylo místo úkrytu prozrazeno a dne 18. června 1942 zde po boji padlo hrdinnou smrtí všech sedm ukrývaných parašutistů. Vlastní krypta pravoslavného chrámu sv. Cyrila a Metoděje získala v rámci expozice zcela novou pietní podobu. V jejím prostoru jsou umístěny pouze bronzové busty parašutistů, kteří zde padli spolu s jejich životopisy.

VHÚ oficiálně převzal v roce 2017 správu nad Národním památníkem hrdinů heydrichiády.

Pražská muzejní noc

Národní památník hrdinů heydrichiády se také zúčastnil patnáctého ročníku Pražské muzejní noci. Zdejší program byl ozvláštněn doprovodným programem a komentovanou prohlídkou. Promítal se také film *Anthropoid*, který vznikl v loňském roce. Zcela mimořádnou atmosféru mělo prostředí krypty, které bylo osvětlené velmi spoře, především svíčkami. Návštěvníci se zde pohybovali s viditelnou úctou k tomuto místu, které je spojeno s klíčovými okamžiky české národní historie.

9.6.2 MUZEUM HRADNÍ STRÁŽE

Expozice byla otevřena na konci roku 2008, u příležitosti 90. výročí vzniku Hradní stráže. Stálou expozici Hradní stráže společně připravily Vojenský historický ústav Praha, Správa Pražského hradu a Hradní stráž. Většina exponátů byla zapůjčena ze sbírek Vojenského historického ústavu Praha, část byla poskytnuta přímo Hradní stráží a některé exponáty byly věnovány soukromými sběrateli. Tato výstava mapuje nejen devadesátiletou historii Hradní stráže jako takové, ale jak sám název napovídá, nabízí pohled do starší historie vojenství, spojené s obranou a vojenským střežením Pražského hradu. Výstava mimo jiné nabízí ke zhlédnutí dva filmové dokumenty o Hradní stráži, a to z roku 1996 a 2008. Návštěvník výstavy navíc uvidí i ojedinělou ukázkou pozdně gotické fortifikace, kterou samotná Prašná věž, někdy zvaná též Mihulka spolu s přilehlými hradbami bezesporu je.

Muzeum, včetně expozice, bylo v uplynulém roce uzavřeno. Důvodem byla rekonstrukce Prašné věže.

9.6.3 CÍSAŘSKÁ ZBROJNICE

Tato stálá expozice VHÚ Praha je umístěna ve Schwarzenberském paláci na Hradčanech. Jde o jedinečný soubor zbraní, zbroje a dalších předmětů ze sbírek VHÚ z období od 15. století do poloviny 19. století. Vstup do expozice je přes stálou sbírku barokního umění Národní galerie. Expozice je umístěna v podkroví paláce a má díky masivnímu trámoví, kamenné podlaze i užšímu profilu neobyčejnou atmosféru. Tu ještě umocňuje moderně řešené uspořádání sbírkových předmětů, které jsou rozmístěny volně i ve skleněných vitrínách. Decentní osvětlení respektuje ducha celého místa.

Expozice obsahuje přes 550 předmětů, které pocházejí především z období, kdy České země patřily k habsburskému císařskému trůnu – odtud také název Císařská zbrojnice. Výběr exponátů byl podmíněn především výjimečností uměleckořemeslného provedení, zvláštností technické konstrukce, ale i významem osobností jejich tvůrců nebo majitelů. Zbroj a zbraně byly v minulosti nejen užitkovými předměty potřebnými k boji či lovu, ale musely reprezentovat

i svého majitele a svědčit o jeho moci a bohatství. Zejména v renesanční a barokní době byla výzdoba mnohem dražší než cena zbraně samotné.

Návštěvníkům je představen početný soubor chladných zbraní – vzorové šavle, palaše, kordy, tesáky atd. Kolekce zbraní nabíjených zezadu sahá od 16. století do současnosti a zahrnuje zadovky s kolečkovými, křesadlovými a perkusními zámky. Představen je i vývoj loveckých zbraní. Důležitou součástí instalace je umístění přibližně padesáti obrazů a grafik s vojenskou tematikou, které přispívají k pestrosti celé expozice. Tato „obrazárna“ představuje hodnotná díla z období 17. až 19. století, zahrnující portréty významných vojevůdců a rozměrná plátna bitevních scén. Z konkrétních exponátů vztahujících se k českým dějinám jmenujme například čepele ceremonálních mečů, které byly ukovány při příležitosti korunovace Leopolda II. českým králem. Je zde i celá vitrína věnovaná české šlechtické gardě. Ta byla v počtu 38 mužů vybírána pouze z českých šlechtických rodin a doprovázela císaře Františka I. při jeho tažení proti Napoleonovi v roce 1814. Vystavena je i jezdecká standarta katolické ligy se znakem kurfiřta Maxmiliána Bavorského, která se zúčastnila bitvy na Bílé hoře.

9.6.4 JÍZDÁRNA RUZYŇSKÝCH KASÁREN

Jízdárna se nachází v areálu vojenského útvaru, který je součástí spojovacího vojska Armády České republiky. Patří mezi nejautentičtější místa naší novodobé historie. Díky citlivému zásahu předního českého restaurátora akademického malíře Jana Živného se podařilo uchovat v původní podobě stěny, v nichž jsou dodnes patrné stopy po kulkách německých popravčích čet. Podobu pietnímu místu vtiskli akademický malíř Pavel Holý z VHÚ a architekt Stanislav Marek. Na výrazné tváři památníku tvořeného jmény všech popravených se podílel rovněž archivář Archivu hlavního města Prahy Vojtěch Šustek.

Jízdárna ruzyňských kasáren se do našich dějin poprvé neblaze zapsala 17. listopadu 1939, kdy zde strávilo své poslední okamžiky před popravou devět studentských funkcionářů. Šlo o vůbec první použití „sonderbehandlungu“ (tedy likvidace bez soudu) na území protektorátu. Během 1. stanného práva po příchodu Reinharda Heydricha bylo v prostoru jízdárny popraveno zastřelením či oběšením 247 osob. Byli mezi nimi i vedoucí představitelé nejvýznamnější odbojové organizace Obrana národa. K prvním popraveným patřili vůbec první generálové československé armády postavení za protektorátu před popravčí četou Josef Bílý a Hugo Vojta. Jejich jména zanedlouho doplnili generálové František Horáček, Mikuláš Doležal, Oleg Svátek či Václav Šára. Mezi popravenými vysokými důstojníky byl rovněž podplukovník Ladislav Preininger či jeden z proslulé trojice Tří králů českého odboje plukovník Josef Balabán. Mezi prvními byl v jízdárně popraven i náčelník České obce sokolské Augustin Pechlát.

Přesné místo, kde umírala elita předválečné armády, se podařilo identifikovat v rámci přípravy dokumentárního projektu k výročí atentátu na zastupujícího říšského protektora Reinharda Heydricha připravovaného ve spolupráci České televize a VHÚ. Stavební úpravy přeměnily původní vojenské skladiště do podoby pietního prostoru odpovídajícího významu událostí, jež zde proběhly. Díky dlouholetému úsilí Generálního štábu Armády České republiky a příslušníků spojovacího vojska o připomínání si významných historických kapitol naší armády se podařilo vytvořit důstojné pietní místo.

9. 6. 5. POSÁDKOVÁ MUZEA POD ZÁŠTITOU VHÚ PRAHA

Pomyslný mezník projektu „Posádková muzea pod záštitou Vojenského historického ústavu Praha“ dnes tvoří „Stálá expozice posádky Hranice“ u 7. mechanizované brigády. Příslušníci této brigády mohou být od května 2018 hrdi na svou novou expozici nacházející se v přízemí levého křídla historické budovy Kasáren generála Otakara Zahálky v Hranicích. V současné době jde nejen rozsahem, ale i celkovou výstavní plochou o dosud nejrozsáhlejší realizovanou (stálou) expozici v rámci tohoto projektu VHÚ Praha. První přípravné práce započaly v průběhu roku 2016 a následně probíhaly poměrně náročné stavební úpravy, jež se protáhly až do začátku roku 2018. Na samotnou přípravu expozice tak zbývaly pouhé tři měsíce. Jedním z nejdůležitějších aspektů rekonstrukce bylo zachovat velmi silný

a všudypřítomný genius loci ve všech prostorách budoucí expozice. To vše bylo umocněno těsným sousedstvím unikátního neobarokního Zrcadlového sálu, do něhož se s otevřením expozice vrátila i kopie jezdeckého portrétu prvního československého prezidenta Tomáše Garrigua Masaryka v životní velikosti od českého malíře a legionáře Jaroslava Riedla (1893–1945).

Vzhledem k již zmiňované bohaté historii hranické posádky se autoři expozice nrap. Leoš Krejča a akademický malíř Pavel Holý z VHÚ Praha rozhodli celou expozici nejen chronologicky rozčlenit, ale i barevně odlišit jednotlivé epochy, a to včetně „doladění“ panelů do odstínu barvy charakteristické pro dané období. Expozice tak postupně mapuje zdejší c. a k. vojenské ústavy, Vojenskou akademii, dělostřelecké učiliště, útvary ČSLA a AČR až po dnešní velitelství 7. mechanizované brigády. Samotné expozici symbolicky vévodí 2,5 tuny vážící 122mm houfnice vz. 38/74, umístěná jako hlavní trojrozměrný exponát v sále, v němž se setkávají různá období naší historie. Další unikátní artefakt je možné nalézt hned u vstupu do muzea. Jedná se o původní dřevěný protipožární sud, objevený na půdě jedné ze zdejších budov. Zajímavou kuriozitu zakomponovanou do bloku věnujícímu se období ČSLA představují dobové nástěnky z období 80. let minulého století z bývalé Síně odbojů. Současnost v expozici reprezentují sbírkové předměty ze zahraničních operací z bývalé Jugoslávie, Středního východu a Mali, které muzeu věnovali příslušníci 7. mechanizované brigády.

Své muzeum navazující na předchozí počiny (jedním z nich byla např. stavba vlajkoviště v areálu kasáren v roce 2007 dle návrhu ak. mal. Pavla Holého) má již také 13. dělostřelecký pluk v Jincích. Stalo se tak v rámci 9. jineckých slavností u příležitosti květnových oslav 90. výročí založení posádkového velitelství v Jincích. Nová expozice našla své místo v přízemních prostorách Posádkového domu armády. Historie pluku je nerozlučně spjata s výcvikovým prostorem v Brdech, respektive zřízením „Dělostřeleckého cvičiště a táborů“ v roce 1928 (na základě usnesení Ministerské rady z 19. února 1926), následně přeměněných v roce 1935 na Výcvikový tábor Jince, což se zákonitě muselo promítnout do skladby jednotlivých panelů. Výstavba na svou dobu rozsáhlých kasáren a následně dalších budov sloužících k ubytování vojáků znamenala pro obyvatelstvo žijící v oblasti nevýnosného zemědělství a upadajícího domácího průmyslu (cvočkářství, rukavičkářství) významný impuls k rozvoji obce. V roce 2016 byla na části zrušeného Vojenského újezdu Brdy zřízena chráněná krajinná oblast. Již od počátku byly výcvikové prostory využívány i k lesnímu hospodářství. Z tohoto důvodu byla i část panelů věnována tematice CHKO Brdy, činnosti Vojenských lesů a statků (VLS) v bývalém vojenském výcvikovém prostoru Jince či spolupráci

13. dělostřeleckým plukem s městysem Jince. Autorský kolektiv – Jaroslav Láník, Karel Straka, Jan Šach a Prokop Tomek – na 14 velkoformátových panelech komplexně představil historii jedné z nejstarších posádek AČR. Předpokládá se, že tyto panely by měly být základem pro budoucí stálou expozici, jejíž umístění je plánováno do jednoho z památkově chráněných objektů v areálu kasáren pluku, jenž nese čestný název „Jaselský“. Součástí muzea je rovněž příslušníky 13. dělostřeleckého pluku zrestaurovaná historická dělostřelecká technika, zapůjčená ze sbírek VHÚ Praha.

Projekt „Posádková muzea pod záštitou Vojenského historického ústavu Praha“ přináší rovněž počiny, které zdánlivě nekorespondují s jeho názvem. Právě k takovým lze přiřadit i výstavu v jihomoravské obci Žádovice, pro jejíž vznik poskytl námět nevšední příběh „obyčejného“ vojáka z první světové války. Rozsahem nevelká expozice „Velká válka a žádovičtí vojáci“, tvořená 11 výstavními panely, vícenásobně zvětšeným výjevem z belgického vojenského hřbitova Commonwealthu Tyne Cote a původním náhrobním kamenem, tzv. kenotafem žádovického rodáka vojína Dominika Náplavy, patří k těm, kde zvolený způsob zpracování téměř neznámé dějinné události poskytuje široké veřejnosti možnost představit si válečné události v jiném kontextu a jiných souvislostech. Tyto tematicky zaměřené výstavy, většinou časově omezené, svým ztvárněním akcentují především regionální a lokální prvek v podobě událostí spjatých s příslušnou oblastí či vážící se k určitému místu, obci nebo vesnici. Původní kenotaf voj. Dominika Náplavy s textem vytesaným v češtině (LEHKOU TI ZEMĚ BELGIE, CHLOUBO MATKY ČECHIE) získal VHÚ Praha díky iniciativě české rodačky žijící v Belgii, Mileny Lock-Kolaříkové, a to jako zápůjčku od Komise Britského společenství národů pro válečné hroby (CWGC), přičemž VHÚ Praha je první a zatím jedinou institucí na světě, jíž se to podařilo.

Projekt posádkových muzeí se nezaměřuje pouze na tvorbu výstav. Jeho součástí jsou i návrhy pietních míst, pamětních desek či nových pomníků. Dalším z realizovaných návrhů byla revitalizace pietního místa v objektu Žižkových kasáren v Olomouci, jež bylo po nezbytných stavebních úpravách zpřístupněno 1. října 2018. V kasárnách, které sloužily ještě v roce 2013 jako sídlo Velitelství společných sil, zůstalo po sejmutí původního artefaktu – tanku T-72, který byl přemístěn k 72. mechanizovanému praporu Píslavice – prázdné místo. Myšlenka na osazení uvolněného místa v novém, „modernějším“ stylu k uctění památky válečných veteránů se zrodila prakticky ihned po redislokaci nově přesunutých jednotek. Výsledkem je pomník, jenž svým ztvárněním symbolicky propojuje bojové tradice legionářů, armády předválečného Československa, vojáků ze západní i východní fronty s těmi novodobými ze současné Armády České republiky. Jeho

dominantu tvoří více než 7 tun vážící žulový lámaný obelisk, replika prvorepublikového hraničního sloupu s československým státním znakem, doplněná o čtyři částečně zrestaurované ocelové protitankové překážky, tzv. rozsocháče (československé ježky). Na kameni (v noci osvětleném) je umístěna mosazná deska s textem členěným do čtyř slok, z nichž každá připomíná významnou událost ve vojenských dějinách našeho státu. O jednotlivé verše se podělili historici VHÚ Praha Karel Straka a Jindřich Marek.

Stálé expozice jsou dnes již zpravidla koncipovány jako unikátní příběh, vážící se přímo k minulosti daného místa, zatímco „velké“ a všeobecné známé události jej buď pouze ilustrují, případně napomáhají k jeho pochopení a zasazení do dobového kontextu. Na druhé straně však expozice představují jakýsi živý organismus, který se neustále vyvíjí. K takovým příkladům z poslední doby náleží mimo jiné realizace „Salonku gen. Emila Bočka“ ve staroanglickém stylu, inspirovaná obdobnými letištními „rest lounge“, nebo v současné době dokončovaný „Letecký klub 214. letky oprav letecké techniky“ na čáslavské 21. základně taktického letectva. Jejich vybudování byla zákonitou reakcí na stále četnější počty probíhajících cvičení NATO (Flying Rhino, Ample Strike, South Plains,) na obou základnách, neboť tyto salonky bývají běžnou součástí obdobných zahraničních leteckých základen.

Kromě výše zmíněných projektů byly k 31. prosinci 2018 v různém stadiu rozpracování dvě další velká posádková muzea, jejichž otevření se předpokládá v roce 2019. Prvním z nich je expozice výsadkového vojska v Chrudimi, vycházející z výstavy „Pod vrchlíkem aneb...“, připravené Vojenským historickým ústavem Praha v roce 2017 k 70. výročí výsadkového vojska v Československu a 30. výročí znovu založení 71. úderního praporu v Chrudimi. Druhým z připravovaných projektů je muzeum 14. pluku logistické podpory v Pardubicích, o němž se dá již dnes říct, že se svým pojetím výrazně odlišuje od dosud otevřených muzeí.

9.7 VÝSTAVNÍ ČINNOST VHÚ PRAHA V ROCE 2018

Výstava „Pod sokolskými prapory“

Expozice nazvaná Pod sokolskými prapory, kterou připravil VHÚ Praha ve spolupráci s Úřadem vlády České republiky a Českou obcí sokolskou, byla v úterý 26. června 2018 slavnostně zpřístupněna veřejnosti. Panelová expozice se nacházela v bezprostředním sousedství Lichtenštejnského paláce v Praze 1 na Kampě. Téměř dvě desítky panelů seznamovaly návštěvníky nejen s historií Sokola jako jedné ze stěžejních institucí spojených s moderními českými dějinami, ale také se sokolskými prapory, které tvořily nedílnou součást sokolského spolkového života.

Výstava „Pod sokolskými prapory“ uzavírala trilogii výstav, které Vojenský historický ústav Praha připravil společně s Úřadem vlády České republiky. V roce 2014 to byla výstava „Češi pod prapory Velké války“, která v daném roce připomínala vypuknutí 1. světové války. V roce 2015 následovala expozice „Čechoslováci pod prapory vítězství“, která připomínala tehdejší 70. výročí ukončení druhé světové války. Výstava „Pod sokolskými prapory“ se koná v roce, kdy si Sokol připomíná již 156 let své existence a český stát slaví zároveň 100 let své moderní existence. Všechny tři expozice spojoval základní motiv praporu. I zde byly představeny prapory, které tvořily dějiny Sokola a zároveň ho provázely v jeho více než století a půl trvající existenci. Význam praporů jako jednoho z nejcennějších symbolů zmínil ve svém úvodním projevu při vernisáži také plukovník Michal Burian, ředitel Odboru muzeí VHÚ a jeden ze spoluautorů výstavy. Společně s ním se úvodního ceremoniálu zúčastnili také slovenský velvyslanec v České republice Peter Weiss a vedoucí úřadu vlády České republiky Radek Augustin. Výstava, kterou společně s Michalem Burianem připravily také Marcela Janouchová a Kateřina Pohlová z České obce sokolské, chronologicky mapovaly hlavní mezníky v historii Sokola. Jednotlivá témata-panelů jsou následující: Mánesův prapor – vznik Sokola; Zakladatelé Sokola; Prapor Sokola Pražského od Zemského sboru; Rozmach Sokola; Prapor jako kulturní památka; Prapor Sokola Paříž; Sokolské prapory Stráže svobody; Masarykův prapor; Legionářský prapor sokolským Čechům; Sokolové v boji proti nacistické okupaci; Sokolové v zahraničí; Prapor prezidenta Edvarda Beneše; Prapor župy Švýcarské – Sokolové v exilu po roce 1948; Sokol v 21. století.

Výstava „Stráž na Hradě pražském“

V Tereziánském křídle Starého královského paláce na Pražském hradě byla 27. června 2018 slavnostně otevřena výstava „Stráž na Hradě pražském“, která byla součástí projektu „Založeno 1918“. Zhruba 130 fotografií a četné předměty dokumentovaly historii hradní jednotky od jejího založení v roce 1918 až po současnost. Nad výstavou, kterou připravil VHÚ Praha, převzal záštitu prezident republiky Miloš Zeman. Čestným hostem vernisáže byl i výtvarník Theodor Pištěk, tvůrce uniforem hradní stráže po roce 1990. Slavnostní vernisáže se vedle Theodora Pištěka zúčastnil také náčelník Vojenské kanceláře prezidenta republiky, generálmajor Jan Kaše, přítomen byl i ředitel VHÚ Praha, plukovník Generálního štábu Aleš Knížek. Dalším čestným hostem byl pětadevadesátiletý Jiří Tomeš, který bojoval v druhé světové válce proti nacistům a svoji základní vojenskou službu pak konal právě v Hradní stráži, a to v letech 1945-1947. Výstava byla dílem historika VHÚ Praha Zdeňka Špitálního, významný kus práce také odvedl výtvarník Zdeněk Mareš, který byl autorem grafického designu.

Výstava se nesla ve třech barvách: bílá barva byla podkresem snímků z první republiky a okupace, červená barva dokresluje období poválečné a modrá barva pak dobu především po roce 1989. Jednotlivé snímky neukazovaly jen nastoupenou jednotku Hradní stráže, ale byly i záznamem běžného provozu prezidenta a jeho jednotky. Vedle fotografií nabídla výstava i některé předměty: jde o výzbroj hradní stráže, některé

uniformy. K nejcenějším předmětům patří rukávová páska Sokola, která sloužila k označení vůbec první hradní stráže po říjnu 1918, kterou vykonávali právě Sokolové. Promítán byl také snímek Stráž Pražského hradu, který byl v Armádním filmu natočen v roce 1973.

Výstava Stráž na Hradě pražském byla připravená VHÚ Praha ve spolupráci s Kanceláří prezidenta republiky, Správou Pražského hradu a Hradní stráží. Spolupracoval také Vojenský ústřední archiv – Vojenský historický archiv. Expozice byla v Tereziánském křídle Pražského hradu k vidění do 31. října 2018.

Výstava firmy LETOV

Ve velkém hangáru v areálu Staré aerovky v Praze Letňanech, kde má stálou expozici Letecké muzeum Kbely, byla otevřena speciální výstava mapující sto let existence letecké firmy Letov. Výstavu pořádal Vojenský historický ústav Praha a společnost Latécoère, která po roce 2000 převzala někdejší výrobní závody Letovu. Firma byla založena v roce 1918, jméno Letov užívala od roku 1927; předtím šlo o Vojenskou továrnu na letadla. Původně sídlila na dnešním Výstavišti v Holešovicích, ale už v roce 1924 se přestěhovala do moderních výrobních prostor na okraji Prahy, do Letňan. Zde vznikly hangáry, kde se tehdy početná produkce Letovu koncentrovala. Meziválečné období patřilo ve firmě k neplodnějším. Vznikla tu pod vedení šéfkonstruktéra Aloise Šmolíka řada typů letadel – například dvojplášník Š-1 byl vůbec prvním sériově vyráběným typem vojenského letadla v ČSR. Šmolík se nebránil moderním postupům, byl průkopníkem

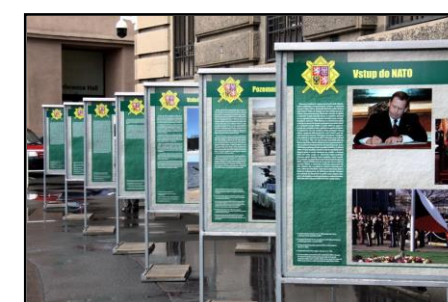
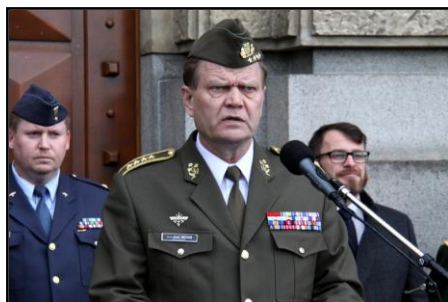
celokovových letounů u nás. Celkem vzniklo v té době několik desítek návrhů s jeho jménem, jednalo se o letadla vojenská i civilní. Z toho 22 se vyrábělo sériově a 9 došlo do prototypové fáze. Návštěvník našel ve velkém hangáru Staré aerovky, kde jsou běžně umístěny poválečné stíhací a bombardovací letouny, řadu dokumentů, fotografií, modelů letadel a dalších artefaktů, které připomínají stoletou historii výroby letadel a leteckého materiálu ve firmě Letov.

Úspěšně v roce 2018 pokračoval i cyklus outdoorových výstav před budovou Generálního štábu. Prostřednictvím výstav si kolemjdoucí připomenuli: 25 let existence Armády České republiky 1993-2018, Válečný rok 1918, Vzduch je naše moře, 100 let armády a Ve službách republiky – 100 let vojenského zpravodajství. Jednotlivé outdoorové výstavy si přiblížíme podrobněji:

a) 25 let existence Armády České republiky 1993-2018

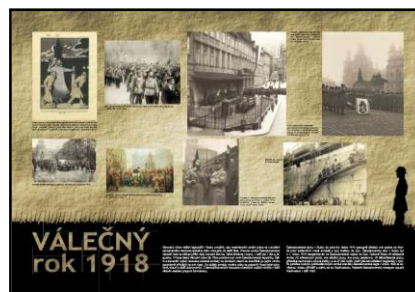
Jako první díl z řady výstav v roce 2018 před budovou Generálního štábu Armády České republiky v Praze 6 na Vítězném náměstí byla zpřístupněna veřejnosti výstava nazvaná „25 let existence Armády České republiky 1993-2018“. Jejími autory byli pracovníci VHÚ Praha Prokop Tomek, Jindřich Marek a Jan Šach. Zároveň se jednalo o jubilejní padesátou výstavu, která se od roku 2008 před budovou Generálního štábu v Praze 6 na Vítězném náměstí pořádá. Výstavu zahájil náčelník Generálního štábu Armády České republiky, armádní generál Josef Bečvář. Vernisáže se zúčastnili mnozí představitelé veřejného a politického života. Zároveň byla připomenuta již devět let trvající tradice těchto výstav, z nichž první byla představena veřejnosti v září roku 2009. Drtivou většinu z pěti desítek expozic přitom připravil Vojenský historický ústav Praha. Jeho ředitel, plukovník Aleš Knížek, také tuto skutečnost ve svém projevu zmínil a poděkoval všem pracovníkům VHÚ, kteří přispěli a nadále přispívají k úspěšné realizaci celého projektu.

V rámci vernisáže výstavy 25 let existence Armády České republiky 1993-2018 byli také oceněni dva pracovníci VHÚ. Náčelník Generálního štábu Armády České republiky Josef Bečvář odměnil pamětní medailí historika Jindřicha Marka a Adélu Zemanovou, kteří se na mnoha expozicích umístěných před Generálním štábem autorsky podíleli.

b) Válečný rok 1918

Před budovou Generálního štábu Armády České republiky v Praze 6 na Vítězném náměstí byla veřejnosti představena výstava, jejímž hlavním autorem byl historik VHÚ Tomáš Kykal. Výstava byla otevřena za přítomnosti náčelníka Generálního štábu AČR, generálporučíka Aleše Opaty a představovala na dvou desítkách panelů dění roku 1918, posledního roku Velké války. Výstava popisovala dění na jednotlivých bojištích a v atraktivní vizuální podobě nabídla kolemjdoucím i návštěvníkům četné dobové dokumenty a fotografie. Společně s Tomášem Kykalem se na výstavě autorsky podíleli ještě další historici, Tomáš Jakl a Petr Matějček.

c) Vzduch je naše moře

Třetí výstavou v roce 2018, která se pořádala na Vítězném náměstí na Praze 6, před budovou Generálního štábu Armády České republiky, byla ve středu 22. srpna představena veřejnosti a kterou vytvořil Vojenský historický ústav Praha měla název „Vzduch je naše moře“ a byla připravena ke 100. výročí existence československého letectva. Autorem výstavy byl historik VHÚ Praha Jiří Rajlich.

Slavnostní vernisáž před budovou Generálního štábu přilákala četné návštěvníky, kteří mohli vidět především maketu slavného letounu Supermarine Spitfire, s nímž létali českoslovenští vojáci za druhé světové války v řadách RAF. Vedle toho zde byly představeny i další artefakty, mezi nimi i ty, které dnes tvoří výbavu našich letců. Výstavu zahájil velitel Vzdušných sil Armády České republiky, brigádní generál Petr Hromek. Nad hlavami návštěvníků i hostů také přeletěly vrtulníky AČR. Výstava „Vzduch je naše moře“ nese podtitul Ohlédnutí za prvními dekadami. Časově mapovala období od počátků našeho letectví v rocích před první světovou válkou, až po rok 1945, kdy skončila druhá světová válka a rodila se nová éra domácího letectví, včetně vojenského.

Výstava byla koncipována do dvou desítek panelů, které fotografickou a textovou formu ozřejmovaly jednotlivé kapitoly našeho létání. Části Vzhůru do oblak, „Za císaře pána...“, Na nebi sladké Francie a Aviatci ruských legií se věnovaly letům do vzniku republiky (1918). Další části Křest ohněm, Od setnin k plukům, od Leteckého sboru k Leteckému odboru MNO se pak zabývaly prvními roky aviatiky ve svobodném státě. Část Letecký průmysl mapovala meziválečnou výrobu letadel na našem území, sekce Výš, dál, rychleji, Berlín 1936 – Curych 1937 a Králové vzduchu byla souhrnem našich leteckých úspěchů v mnoha soutěžích v dané době. Závěrečnou, stěžejní část tvořily kapitoly věnované druhé světové válce: Na obranu republiky, Letci v podzemí, Polská epizoda, Francouzské drama, Bitva o Británii, Noční stíhači, Bombardéři nad Evropou, Lovci nad oceánem, Stíhači v non-stop ofenzívě, Od invaze k vítězství, Na východní frontě a Přílety. Nechyběla ani přehledná statistická tabulka výsledků našich letců během války.

d) 100 let armády

Při příležitosti blížícího se 100. výročí založení Československé republiky byla ve čtvrtek 18. října 2018 slavnostně zahájena výstava věnovaná sto letům existence naší armády. Výstavu připravil Vojenský historický ústav Praha ve spolupráci s Generálním štábem Armády České republiky, v úvodu výstavy hovořil náčelník Generálního štábu AČR, generálporučík Aleš Opat. Výstava nazvaná 100 let armády začala tak, že mapovala účast našich vojáků v první světové válce, především v řadách legií. Dále se věnovala klíčovým obdobím našeho státu z hlediska vojenského. Konkrétně době těsně před mnichovskou dohodou, letům druhé světové války, rokům krátce po ní, kdy se měnil charakter republiky a armáda se z nezávislé instituce sloužící k obraně státu stala pouhým nástrojem komunistické ideologie a zvěle. Velká část výstavy se věnovala období po roce 1989, především transformaci našeho vojska v plně profesionalizovanou armádu, která je členem NATO. Byly také výrazně zmíněny zahraniční mise, kterých se naši vojáci zúčastnili, zachycen je aktuální stav našich ozbrojených složek. Při vernisáži výstavy byly k vidění četné zbraně současnosti i minulosti, ze sbírek VHÚ to byl například tank LT-38, vozidlo Hummer, ale představilo se i vozidlo Dingo 2 CZ či houfnice pro slavnostní účely. Výstavu, jejímž autory jsou historici VHÚ Karel Straka, Jindřich Marek a Jaroslav Láník, zahájil svým proslovem náčelník Generálního štábu Armády České republiky, generálporučík Aleš Opat.

e) Ve službách republiky – 100 let vojenského zpravodajství

V pátek 16. listopadu 2018, byla na Vítězném náměstí, před budovou Generálního štábu Armády České republiky, veřejnosti představena poslední výstava pro 2018, již připravil Vojenský historický ústav Praha. Výstava měla název „Ve službách republiky – 100 let vojenského zpravodajství“. Vernisáže se zúčastnil ředitel Vojenského zpravodajství brig. gen. Jan Beroun a ředitel VHÚ Praha plk. gšt. Aleš Knížek. Na výročí vzniku samostatného státu navazovalo jen s minimálním časovým odstupem také sté jubileum vzniku prvních zpravodajských složek.

Ty před sto lety vytvářely základy armádního zpravodajského systému. Autory výstavy nazvané Ve službách republiky – 100 let vojenského zpravodajství jsou Tomáš Bandžuch a dva historici VHÚ, Prokop Tomek a Karel Straka.

Mezi dalšími aktivitami je potřeba zmínit i to, že i v roce 2018 pokračovala druhým rokem účast Vojenského historického ústavu Praha na úspěšném Dni otevřených dveří v areálu Ministerstva obrany Na Valech, který se uskutečnil 28. září 2018.

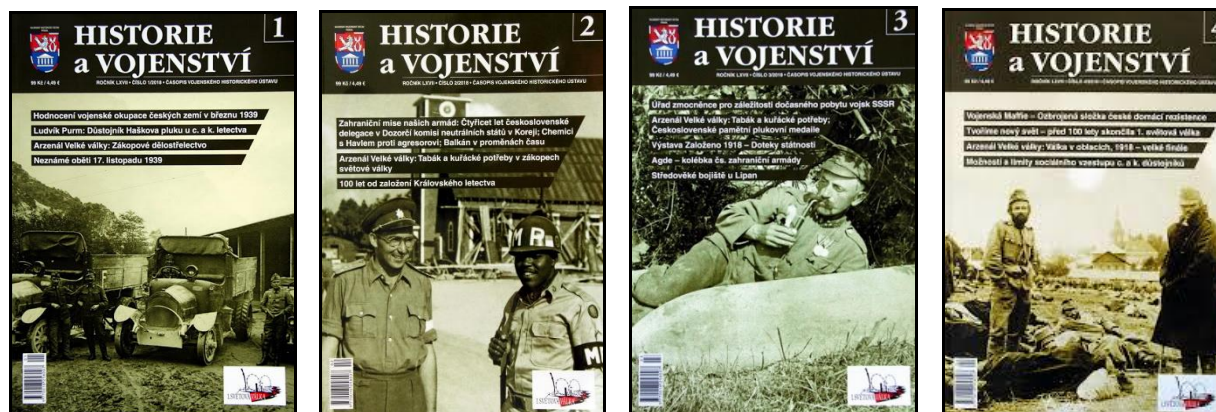
O měsíc později, v termínu 26. – 28. října 2018 připravilo Ministerstvo obrany, Armáda ČR a další složky třídení program spojený s oslavami 100. výročí založení Československa, který vyvrcholil v neděli 28. října slavnostní přehlídkou na Evropské třídě. Součástí programu bylo i představení historické a současné vojenské, záchranné či policejní techniky na pražské Letné, kde se představilo celkem 153 kusů současné, historické a speciálních techniky. Jednalo se o třídení statickou ukázkou vojenské techniky a techniky Integrovaného záchranného systému ČR (Policie ČR, Hasičský záchranný sbor ČR a Zdravotnická záchranná služba hl. m. Prahy), Městské policie hl. m. Prahy a Celní správy ČR od roku 1918 do současnosti. Vojenský historický ústav Praha přispěl do této části oslav nemalým počtem historické techniky ze svých sbírek – téměř třemi desítkami kusů. Šlo například o dva tanky československé meziválečné výroby, Lt-35 a Lt-38, exportní tank LTP a také vůbec první tank, který sloužil v československé armádě po roce 1918 – francouzský Renault FT-17. Představily se i dva stroje, které tvořily páteř tankové techniky poválečné doby: sovětský T-34/85 a rovněž sovětský T-55. Dále unikátní Praga V3S ve verzi zubní ordinace, která jezdila na velká vojenská cvičení v 70. a 80. letech, historické automobily Škoda, ale také tři verze amerického vozidla Hummer, které pomáhaly našim vojákům v zahraničních misích po roce 1989. Zastoupeny byly i vozy značky Tatra, a to jako tahače nebo ve verzi cisterna.

9.8 ČASOPIS HISTORIE A VOJENSTVÍ

Časopis vydávaný Vojenským historickým ústavem Praha Historie a vojenství je jediným českým specializovaným vědeckým a recenzovaným periodikem v oblasti vojenské historie. Vychází čtyřikrát do roka, ve formátu A4 s barevnými a černobílými reprodukcemi.

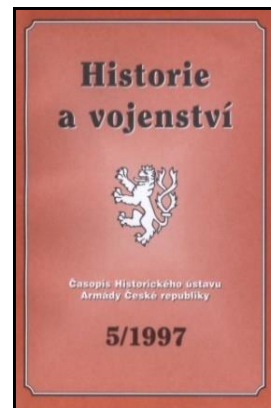
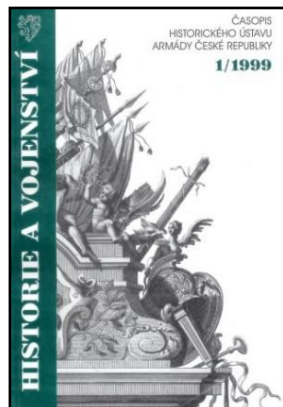
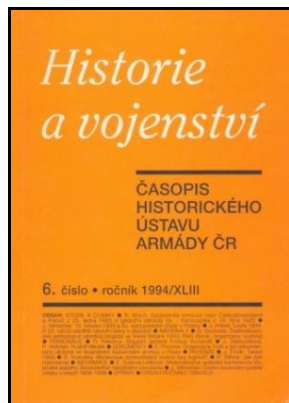
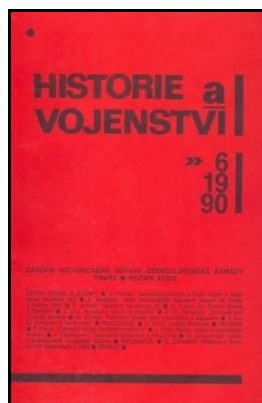
Posláním časopisu je vědecké zpracování vojenské historie, především české a československé, s důrazem na 20. století, v celé její pestrosti, a to na základě původního archivního výzkumu. Publikovány jsou studie a materiály především k dějinám českého a československého vojenství, dále edice archivních dokumentů, statě o sbírkových předmětech, informace z muzeí a o výstavách v tuzemsku i zahraničí, konferencích či recenze a anotace nových knih a nekrology významných osobností českého a československého vojenství. U všech studií a článků, materiálů i edic dokumentů jsou publikována anglická resumé. Veškeré studie, články, materiály a edice musí před případným publikováním projít recenzním řízením.

Časopis Historie a vojenství vychází od roku 1952, ale teprve po listopadu 1989 mohl začít zcela naplňovat programové vize, které byly vysloveny již po konci druhé světové války. Tehdy totiž bylo postulováno, že “bude shromažďovat vědecké práce se zvláštním zřetelem na dobu nejnovější a historii obou našich odbojů po stránce vojenské a vojensko-politické s důrazem na dokumentárnost uveřejňovaných prací a pramenů. Studie budou doprovázeny mapami, náčrty, fotografiemi, reprodukcemi grafickými a statickými tabulkami”. Byl rovněž vysloven požadavek “naprosté historické věrnosti a vědecké nestrannosti, založené na přesném vážení a ocenění historických faktů a jevů, z nichž žádný nesmí být záměrně opomíjen anebo jakýmkoliv ohledy stranickými nebo osobními podložen”.

Bibliografie časopisu z let 1990-2018

Bibliografie časopisu Historie a vojenství je tematicky členěná do kategorií, je možné se orientovat i podle obsahu článku. Z formálního hlediska je každá tematická kategorie členěna na hlavní články, za něž jsou považovány studie, materiály, dokumenty, biografie a vzpomínky, a na články s vedlejším badatelským významem, mezi něž počítáme recenze, informace, nekrology, zprávy, anotace a bibliografie.

STUDIE A ČLÁNKY		
Aleš Binar Hodnocení vojenské okupace českých zemí v březnu 1939 v dokumentech XIII. armádního sboru	114	
Petr Janoušek Chemici s Havlem proti agresorovi K vojenským i politickým aspektům plácobení Čs. samostatného protichemického praporeu i operacích Pouštění litit a Pouštění brule v letech 1990-1991	234	
Jan Nábek Vojenská Marfite K proměnám a interpretaci subrojené složky české domácí protikomunistické rezistence	414	
Petrkop Tomek Úřad imigrace v ústředí ČSBR po zlikvidaci dožvaného pobytu sovětských vojáků v ČSBR 1968-1990	314	
MATERIÁLY		
Igor Balá Křivá přehledy a předeky litárenského vztahu První velitelství jednotek Závěrečné divize vpartizánské 11. srpna 1942 v Javorovském Běloroku	454	
Jan Biederman – Petr Černý – Lenka Milišková – Zdeněk Šimůl Středověké topografie a urbanismus v souvislosti s historickými a národnostními ději a probíhající architektonického výstavby	312	
Lois Krejčí Vojensko-historická dubina v zahraničních operacích Bálik v proměnách času	266	
Lois Krejčí – Jindřich Plescher – Pavel Löffler Bálik v proměnách času	271	
Jindřich Marek V poznámkách z plánu pod modrou vlajkou OSN Zaujati činnosti č. prapore v misi UNPROFOLKOR v roce 1992	246	
Jiří Plachý K činnosti slovenských sepanstů mezi vojáky Čs. samostatné obrněné brigády ve Velké Británii v letech 1943-1944	363	
Michal Plavec Letiště Olomouc Rakousko-uherská letadla a pošta a země Koruny české v posledním roce světové války Na Čechy malířem pohřbení jako na spojence Připrava vojáků ze Šloffe v dokumentech Štate Departmentu (1918-1922)	428	
Petrkop Tomek Čtyři let československé delegace v Džozor komisi neutrálních států v Koreji 1953-1993	222	
Jan Zapad Možnosti a limity sociálního vzestupu rakousko-uherských důstojníků Připad Banfield a Brumowski	414	
PERSONÁLE		
Jiří Rajlich Důstojník Holkové plánu u c. k. letectva, Kapitán Ludvík Purn (1885-1953)	128	
DOKUMENTY		
Tomáš Ják Zpráva rtm. Josefa Ríty o veřejném mínění v protektátu v letech 1939-1944	190	
Jiří Rajlich Potopení lánade blokády Alsterufer očima poražených	470	
ROZHOVOR		
„Jsem na nále vojáky hrůz“ Rozhovor s náčelníkem Generálního štábu AČR Generálporučíkem Alešem Opotou připravil Pavel Löffler a Hana Benešová	295	
ARZENÁL VELKÉ VÁLKY		
Jan Biederman Vzpomínka na dubinu a vřetění ve Velké válce Československé paměti plukovní medaile z muzejní sbírky VHU	388	
Petr Blažek Tabak a kufadské potřeby v zálopek první světové války (1. část) Tabak a kufadské potřeby v zálopek první světové války (2. část)	2716 3100	Ivo Pojádch Neznámé oběti 17. listopadu 1939
Jan Fedosjev Zálopek dělostřelectvo	196	Petrkop Tomek U-254 DAWELHBAUER
Jan Šýkora Válka v oblacích, 1918 – velké frule	4702	Jiří Plachý Výstava „Der Todestauport Lettmetz-Velein“ v Památníku koncentračního tábora Rosenberg Museum Židovské kultury v Bratislavě Pamětní list Valdem Bratislavská konference o únoru 1948 Agfio – kolébka č. zahraniční armády Konference Morava v době plevarů a směn 1848-1918 Mezinárodní filistinská výstava „Praga 2018“ a vojenské dějiny 44. kongres Mezinárodního výboru pro vojenskou historii a žurnál Vědecká konference ke 100. výročí vzniku Československa v Litobrodu Národní portál k Doss Alto
Z MUZEJNÍHO ŽIVOTA		
Michal Buran Výstava Zdobeno 1918 – Doreky státnosti	3110	
Miroslav Kříd Letické muzeum do jubilejní sezóny	1704	
PŘÍBĚHY SBÍROVÝCH PŘEDMETŮ		
Jan Biederman Vzpomínání, čestné a pamětní odznaky ve vztahu k mram Armáda České republiky	299	
Ilona Křiváková Moby dětských záložních škol z alghanské provincie Logit, 2010-2011	2710	
Jan Šýkora 40. výročí letu československého oběana do vězení Systém bezpilotních vrtulníků SR 2	1110 3105	
Z RESTAURÁČNÍCH DĚLEN		
Jakub König Restaurování pláta sfery mudi Restaurování vespinné družice Magion 1	1708 3108	Klára Androsová Vojtěch Krieger: Paměť v kamenní. Druhý život válečných pomníků.
Petr Moudrý Restaurování pulky s libradovým zámkem Restaurování bronzových reliéfů Restaurování ochrany hlavy koně	1706 4712	Janoslav Budek Artid Lindgrenovi: Válečné denky 1939-1945
NOVÉ PŘÍBĚHY		
Janoslav Budek Doba terorismu: Umění po 11. září 2001 Země nácho: Ženy fotografy a první světová válka	4714 1722	Anna Batecká Janoslav Nečas: Adolf Kolínský. Český dozorce ve službách gestapa.
INFORMACE		
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1724 1730 2728 2732 3114 3120 3123 3126 4728 4736	Tomáš Ják Válka Jarde čov: Kauza Jan Masaryk (Nový pohled) 37146
Janoslav Budek Doba terorismu: Umění po 11. září 2001 Země nácho: Ženy fotografy a první světová válka	1722	David Mejstřík Macel Karel a Jiří Rajlich: Čyrych 1937. Úst československých letců na IV. mezinárodním letostřed mínku v Čyrychu v roce 1937
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1724 1730 2728 2732 3114 3120 3123 3126 4728 4736	Jiří Plachý Pavel Krieger: Čed a Šováci v Austrálii v 1. polovině 20. století a jejich účast ve světových válkách
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Jiří Rajlich Robert Vemjurer: Das Fliegende Personal der k.u.k. Fliegerkompagnien im Ersten Weltkrieg
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100. výročí Královského letectva Dozvěky: Vytváření umění po první světové válce Ukridge: Bunkr Bity o Británii Cecil Beaton v Museum Kampa Abychom nezapomněli Malíři dvou světových válek C. R. W. Nevinson: Grafiky války a míru Trojné nové svět	1722	Josef Ščánek Vito Vítová – Jan Čížek: Nevzáhl se – mrtví jso. Pomníky a pamětní desky obětím první světové války v okrese Náchod
Janoslav Budek Mano: Jelyné britských uměleckých plakátů 100.		

CONTENTS OF THE ISSUES FOR 2018

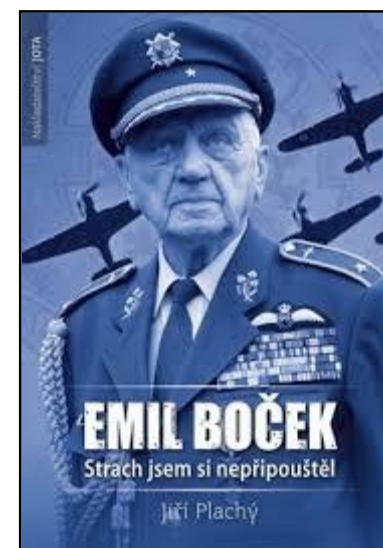
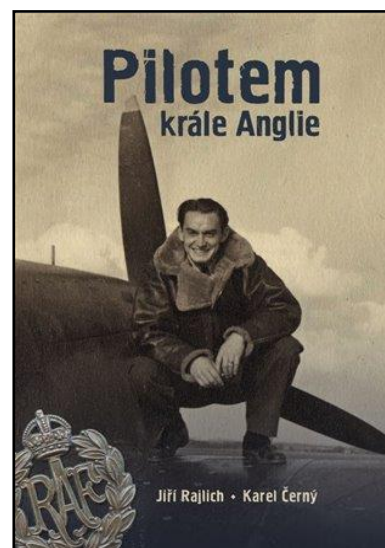
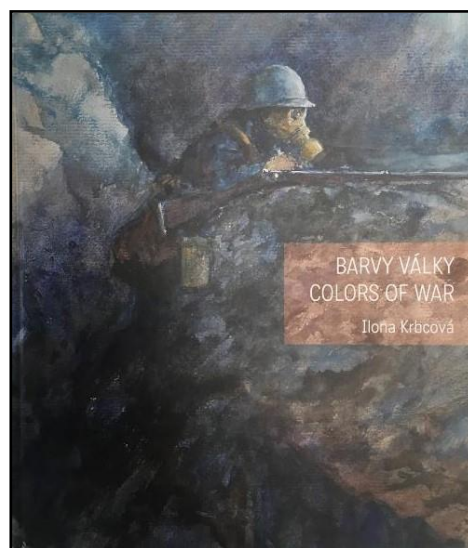
ESSAYS AND FEATURES					
Aleš Binar Assessment of the military occupations of the Czech Slovak in March 1939 in documents XIII. Army Corps	14				
Petr Janoušek The Czechs with Haas against the Aggressor On the military and political aspects of the Czechoslovak Independent Anti-Chemical Warfare Battalion's participation in Desert Storm and Desert Shield operations	24				
Jan Hůlek Military Mafia On the sources and interpretation of the Armed Arm of the Domestic Czech Anti-Austrian Resistance Movement	44				
Petr Kopecký Office of the Czechoslovak Government Commissioner for Matters Concerning the Temporary Stay of Soviet Troops on its Territory in 1968-1990	34				
ARTICLES					
Igor Baka A Bloody Prelude on the Eve of National Holiday The first larger encounter of the Security division's units with the participants on the 13 th March 1942 in south-eastern Belorussia	454				
Jan Biederman - Petr Čermák - Lenka Milišková - Zdeněk Šámal The Medieval Lipany Battlefield in the Light of the Findings of Historical Disciplines and Ongoing Archaeological Research	372				
Leos Křížka Military-Historical Service in the Foreign Operations of the Czech Republic Army	266				
Leos Křížka - Jindřich Plešinger - Pavel Löffler The Balkans Changing in Time	271				
Jindřich Mašek In the Sand Made Fort under the Blue UN Banner Launch of the Czechoslovak Battalion operations in the 1992 UNPROFOR	246				
Jiří Páček Activities of the Slovak Separatists in the Czechoslovak Independent Armoured Brigade in the United Kingdom 1943-1944	363				
Michal Plavec Omniscient Airport The Austro-Hungarian Airmail and the Lands of Bohemian Crown in the Last Year of the World War 1918 We Have to Regard the Czechs as Allies Transport of the soldiers from Siberia in the State Department documents (1918-1922)	428				
Petr Kopecký Forty years of Czechoslovak Delegation in the Neutral Nations Supervisory Commission in Korea a 1953-1993/2022					
Jan Zapavěš Possibilities and Limitations of the Social Advancement of Austro-Hungarian Military Officers The cases of Banfield and Brumowski	414				
PERSONALITIES					
Jiří Rajlich Captain Ludvík Pávek (1885-1953), Austro-Hungarian Air Force Officer from Janáček's Regiment	128				
ARCHIVES					
Tomáš Jálil SFC Josef Firt's Report about Public Opinion in the Provinciate between 1939-1944	190				
Jiří Rajlich Sinking of the Blockade Runner Altamir from the Perspective of the Defeated	470				
INTERVIEW					
"I'm proud of our soldiers" An interview with the Chief of Staff of the Army of the Czech Republic Lieutenant General Aleš Opař prepared by Pavel Löffler and Hana Beníšková	295				
ARTIFACTS OF THE GREAT WAR					
Jan Biederman Remembrance of Military Service and Victory in the Great War Czechoslovak Commemorative Regimental Medals from the Military Museum Collection	388				
Petr Bláček Tobacco and Smoker's Requisites in the Trenches of the First World War (Part II)	2116				
Jiří Páček Tobacco and Smoker's Requisites in the Trenches of the First World War (Part II)	3100				
Jan Fiedorčík French Artillery	196				
Jan Škvrta War in the Clouds, 1918 - The Great Finale	4102				
FROM MUSEUM LIFE					
Michal Burian Exhibition at the Prague Castle: Founded in 1918 - Tales of Statehood	3110				
Miroslav Řídký Air Museum in the jubilee season	1104				
TALES OF OUR COLLECTION					
Jan Biederman Decorations and commemorative badges in relation to the foreign missions of the Army of the Czech Republic 2009					
Irena Křiváková Paintings of basic school children from the Afghan province of Logar, 2010-2011	2110				
Jan Škvrta 40 th anniversary of the flight of Czechoslovak citizen into the Universe The system of the Drone Helicopter S2	1110 3105				
FROM RESTORERS' WORKSHOP					
Jakub König Restoration of payment with ammunition cuts Restoration Work on the Spas Satellite Magazine	1108 3108				
Petr Moudrý Restoration of the Rifle with Paddle Lock Restoring the Horse's Head Shielding	1106 2114 4112				
NEW ACQUISITION					
	4114				
INFORMATION					
Jaroslav Beránek Age of Terror: Art since 911 No Man's Land: Women photographs in the First World War	1122 1124 1130				
Manoel The Nation's Treasure Chest A Centenary Anniversary of the RAF Aftermath: Art in Wake of World War One	2128 2132 3114				
Urbáň Battle of Britain Bunker Cecil Beaton in Museum Kampa	3120 3123				
Let We Forget Painted WW1 and WW2 C. R. W. Neelinson: Prints of War and Peace	4128 4136				
Jan Biederman Commission for Military Traditions and Symbols in 2018	4125				
Aleš Binar Slovakia in the Cinch of Power	4134				
Tomáš Jálil Medek's Colonel Švec Returns on the National Theatre Stage after 70 years Conference on the Salonica Front in Macedonia	4130 4133				
Irena Křiváková Captain Kupka in the Kampa Museum Again	4122				
Tomáš Jálil - Jaroslav Lánik The Last Year of the WW1	4118				
Jaroslav Lánik - Karel Štraka This year's series of the display before the General Staff was launched	1119				
Jaroslav Lánik War Year 1918	2127				
Martin Lábeš - Zdeněk Murzar - Radka Novobilská Foreign Missions of the Czechoslovak Army and the Army of the Czech Republic: Selected Bibliography	2122				
Ivo Pejšoch Unknown victims on November 17, 1939	1115				
Petr Kopecký U2-340/WILHELM BAUER	1120				
Jiří Páček Exhibition „Der Totenkampfort Leitmeritz-Niedelitz“ at the Memorial of the Resistance concentration camp	1128				
Museum of Jewish Culture in Bratislava	2135				
Yad Vashem Memorial	2035				
Bratislava Conference on February 1948	2137				
Agile - Birthplace of the Czechoslovak Army Abroad	3130				
Conference on Moravia 1848-1918, the Time of Upheavals and Changes	3132				
The International Philatelic Exhibition "Prague 2018"	4131				
44th Congress of the International Committee on Military History in Israel	4132				
Conference in Užgorod on 100th Anniversary of Czechoslovakia's Creation	4135				
National Pilgrimage to Doss Alto	4141				
Petr Kopecký Military History Institute's book on August 1968 Presented in Rome	4135				
OBITUARIES					
Ivan Otto Schwarz (1923-2018)	1136				
Hugo Maron (1928-2018)	1144				
Miroslav A. Likutín (1919-2018)	2138				
Josef Fučík (1933-2018)	2148				
Zbyšek Nedas - John Pemberton (1921-2018)	3133				
Pavel Vlasovský (1921-2018)	3141				
Jan Gebhart (1945-2018)	3143				
Jurij Stanislavovič Gurganov (1971-2018)	3144				
REVIEW					
Klara Androsová Vojtěch Kessler: Paměť v kameni. Druhý život válečných pomníků	2150				
Jaroslav Beránek Astrid Lindgrenová: Válečné deníky 1939-1945	1148				
Anna Blatná Jaroslav Nedas: Adolf Kolínský, Český dobrodruh ve službách gestapa	1150				
Vojtěch Čížek Milan Vyhřelák: General Jan Reindl (1902-1981). Letos, zpraxované, účastník protinacistického odboje a velitel letových instruktorů v Egyptě. Petr Jiráček: Tosač v období protirežimního (výbrané kapitoly).	4148				
Tomáš Jálil Václava Jandelová: Kauza Jan Masaryk (Nový pohled)	3146				
David Mařík Marcel Karel a Jiří Rajlich: Curych 1937. Účast československých letců na IV. mezinárodním letáckém miniku v Curychu v roce 1937	2149				
Jiří Páček Pavel Kessinger: Čelá a Slováci v Austrálii v 1. polovině 20. století a jejich účast ve světových válkách	3148				
Jiří Rajlich Robert Veitunter: Das Fliegende Personal der k.u.k. Fliegerkompanien im Ersten Weltkrieg	2148				
Josef Šrámek Věra Vělová - Jan Čížek: Nevzdání se - mrtví josi. Pomníky a pamětní desky obětem první světové války v okrese Náchod.	3148				
Vojtěch Škápík Zelenice, polta a telegram frakci armád v letech 1848-1914	4145				
Petr Kopecký Matěj Býl: Válečná umělost 1969-1985. Vichol a cesta k zániku. Igor Baka - Alex Masarik - Marek Mešterčík - Pavel Minařík: Vojenské dějiny Slovenska, VI. (1968-1992).	1148				
Rudolf Wenzel Wo stehen unsere Truppen? NVA und Bundeswehr in der CSFR-Krise 1968.	3145				
Dalibor Vácha František Dudík (ed.): Životní příběh kavalera a legionáře Bohuslava Suchánka	4146				
BOOKS					
	2151, 3150, 4149				
SECRET TREASURES OF OUR COLLECTION					
	1151, 2152, 3151, 4150				
HaV - 4/2018					

10. VYDAVATELSKÁ ČINNOST

10.1 SAMOSTATNÉ PRÁCE A STUDIE (VÝBĚR)

- Klára ANDRESOVÁ. *Třicetiletá válka: když žoldnéři táhli Evropou*. Brno: CPress, 2018. 102 stran. ISBN 978-80-264-2161-0.
- Jan BIEDERMAN, et al. *Doteky státnosti: založeno 1918 = Touches of statehood: founded 1918*. Překlad Jaroslav Furmánek. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - VHÚ Praha, 2018, 219 stran. ISBN 978-80-7278-756-2.
- Milan HLAVAČKA – Zdeněk MUNZAR – Zdeněk VAŠEK. *S bohem za císaře a vlast! : čeští důstojníci ve válkách let 1848-1849*. Ministerstvo obrany České republiky - VHÚ Praha; Academia, Praha 2018.
- Ilona KRBCOVÁ. *Barvy války = Colors of war*. Praha: Vojenský historický ústav Praha, 2018. 317 stran. ISBN:978-80-7278-759-3.
- Jindřich MAREK a Jaroslav BENEŠ. *Uloupená hranice: nefilmoví hrdinové Krušných hor v dramatickém roce 1938*. Cheb: Svět křídel, 2018. 255 stran. ISBN 978-80-7573-044-2.
- Ivo PEJČOCH. *Střední tanky. Dějiny vývoje a nasazení středních tanků a MBT od první světové války do současnosti. 1. díl*. Nakladatelství letecké literatury Arnošt Moucha - Svět křídel, Cheb 2018. ISBN 978-80-7573-036-7.
- Ivo PEJČOCH a kol., *Svět tanků. Encyklopedie. 152 slavných i zapomenutých obrněnců*. Druhé rozšířené vydání. Extra publishing, Brno 2018. (Válka Revue). ISBN 978-80-7525-166-4.
- Ivo PEJČOCH – Prokop TOMEK. *Černá kniha sovětské okupace. Sovětská armáda v Československu a její oběti. 1968-1991*. Druhé doplněné vydání. Svět křídel, Cheb 2018. ISBN 978-80-7573-045-9.
- Jiří PLACHÝ. *Emil Boček: strach jsem si nepřipouštěl*. Brno: Jota, 2018. 150 stran. ISBN 978-80-7565-275-1.
- Jiří RAJLICH – Karel ČERNÝ. *Pilotem krále Anglie. Žďár nad Sázavou: Tváře, s.r.o., 2018. 177 stran. ISBN 978-80-907294-2-1*.
- Jiří RAJLICH. *Generál Alexander Hess*. Nevojice: Jakab Publishing, 2018. 34 stran. Aero-Jakab Publishing. ISBN 978-80-87350-81-2.

- Jiří RAJLICH. *Vzduch je naše moře : ohlédnutí za prvními dekádami : výstava ke 100. výročí založení Československého letectva*. Praha: Ministerstvo obrany České republiky - VHÚ Praha, [2018]. 47 stran: ilustrace (některé barevné), portréty ; 21 cm [Katalog panelové výstavy před Generálním štábem v Praze roku 2018]
- Karel STRAKA – Prokop TOMEK – Tomáš BANDŽUCH. *Ve službách republiky. 100 let od založení československého vojenského zpravodajství. Serving the Republic. 100 Years Since the Establishment of Czechoslovak Military Intelligence*. MO ČR – VHÚ Praha, Praha 2018.
- Prokop TOMEK – Ivo PEJČOCH. *Černá kniha sovětské okupace. Druhé doplněné vydání*. Svět křídel Cheb 2018.
- Karel STRAKA – Prokop TOMEK – Tomáš BANDŽUCH. *Ve službách republiky. 100 let od založení československého vojenského zpravodajství. Serving the Republic. 100 Years Since the Establishment of Czechoslovak Military Intelligence*. MO ČR – VHÚ Praha, Praha 2018.
- Zdeněk ŠPITÁLNÍK, Petr BJAČEK a Michal BURIAN. *Anthropoid: the silent witnesses*. Prague: Ministry of Defence - MHI, [2018], ©2018. 42 nečíslovaných stran. ISBN 978-80-7278-741-8.

10.2 ČLÁNKY, STUDIE, STATĚ A ANOTACE V PERIODIKÁCH, SBORNÍCÍCH A KATALOZÍCH (VÝBĚR)

- Klára ANDRESOVÁ. Vojenské příručky raného novověku jako předmět výzkumu historiografie vojenství a knihovědy: Tisky středovýchodní Evropy v kontextu evropské produkce. In: Vojenská história 2018, č. 3, s. 61–80.
- Jaroslav BERÁNEK. Abychom nezapomněli... Historie a vojenství Praha: Naše vojsko, roč. 67, č. 3 (2018), s. 123-125.
- Jaroslav BERÁNEK. Tvoříme nový svět. Historie a vojenství Praha: Naše vojsko, roč. 67, č. 4 (2018), s. 136-140.
- Jaroslav BERÁNEK. Malíři dvou světových válek. Historie a vojenství Praha: Naše vojsko, roč. 67, č. 3 (2018), s. 126-129.
- Jaroslav BERÁNEK. Uxbridge: Bunkr Bitvy o Británii. Historie a vojenství Praha: Naše vojsko, roč. 67, č. 3 (2018), s. 114-119.
- Jaroslav BERÁNEK. Cecil Beaton v Museu Kampai. Historie a vojenství Praha: Naše vojsko, roč. 67, č. 3 (2018), s. 120-122.
- Jaroslav BERÁNEK. 100. výročí Královského letectva. Historie a vojenství Praha: Naše vojsko, roč. 67, č. 2 (2018), s. 128-131.
- Jaroslav BERÁNEK. Manod: Jeskyně britských uměleckých pokladů. Historie a vojenství Praha: Naše vojsko, roč. 67, č. 1 (2018), s. 130-133.
- Jaroslav BERÁNEK. Dozvuky: Výtvarné umění po první světové válce. Historie a vojenství Praha: Naše vojsko, roč. 67, č. 2 (2018), s. 132-134.
- Jaroslav BERÁNEK. Doba terorismu: Umění po 11. září. Historie a vojenství Praha: Naše vojsko, roč. 67, č. 1 (2018), s. 122-123.
- Jaroslav BERÁNEK. R. R. W. Nevinston: Grafiky války a míru. Historie a vojenství Praha: Naše vojsko, roč. 67, č. 4 (2018), s. 128-129.
- Jaroslav BERÁNEK. Země nikoho: Ženy fotografky a první světová válka. Historie a vojenství Praha: Naše vojsko, roč. 67, č. 1 (2018), s. 124-127.
- Jaroslav BERÁNEK. Pete Ayrton (Ed.): No Man's Land. Writings from a World at War. Historie a vojenství, Praha: Naše vojsko, roč. 67, č. 3 (2018), s. 150.
- Petr BJAČEK. Tabák a kuřácké potřeby v zákopech první světové války (1. část): Historie a vojenství. roč. LXVII, č. 2 (2018). s. 116-121.
- Petr BJAČEK. Tabák a kuřácké potřeby v zákopech první světové války (dokončení): Historie a vojenství. roč. LXVII, č. 3 (2018). s. 98-104.
- Petr BJAČEK. Ho Či Minův pěšák: Střelec vietnamské lidové armády 1968-1973: Válka Revue speciál: Peklo ve Vietnamu, roč. 2018, (2018), s. 74-75.
- Petr BJAČEK. Na východní hranici NATO: Střelec pěšího družstva 1. obrněné divize britské armády 1980. Válka Revue, roč. 2018, č. 11 (2018), s. 26-27.

- Michal BURIAN. Výstava Založeno 1918 - Doteky státnosti. Historie a vojenství Praha: Naše vojsko Roč. 67, č. 3 (2018), s. 110-113.
- Tomáš JAKL. Zpráva rtm. Josefa Fiřta o veřejném mínění v protektorátu v letech 1939-1944. HaV 67 (2018), č. 1, s. 90-95.
- Tomáš JAKL, Vznik československých legií v kontextu první světové války. In: Rudolf Medek – Jiří Havelka – Marta Ljubková, Plukovník Švec. Národní divadlo, Praha 2018, s. 52–67.
- Tomáš JAKL. Československé legie v Rusku. In: Rudolf Medek – Jiří Havelka – Marta Ljubková, Plukovník Švec. Národní divadlo, Praha 2018, s. 78–89.
- Tomáš JAKL. Povstání v Čechách 1945. In: 1945 – konec války a obnova Československa. Ústav pro studium totalitních režimů, Praha 2018, s. 127–137.
- Tomáš JAKL. Slánští rodáci v Londýně za první světové války. In: Všude žijí lidé – Slaný a Slánsko ve XX. století. Wotrubia, Slaný – Otruby 2018, s. 79–93.
- Ilona KRBCOVÁ. Malby z dětské soutěže základních škol v provincii Lógar v Afghánistánu. In: Historie a vojenství, 2/2018.
- Ilona KRBCOVÁ. František Kupka opět Na Kampě. In: Historie a vojenství, 4/2018.
- Ilona KRBCOVÁ. Čeští váleční umělci ve Francii v letech 1914–1918. In: Sborník Galerie moderního umění v Hradci Králové, 2018.
- Tomáš KYKAL. Verlorene Söhne? : Die Tschechen an der Südwestfront und die Tschechoslowakische Legion in Italien im Jahr 1917. In: 1917 : L'anno della crisi : Aspetti militari, economico-sociali, nazionali. Museo Storico Italiano della Guerra, Rovereto 2018. P. 89-100.
- Tomáš KYKAL, Jaroslav LÁNÍK. Nad posledním rokem první světové války. Historie a vojenství: časopis Vojenského historického ústavu. 2018, r. 67, č. 4, s. 118-121 [Zpráva z konference "1918 - starý svět mrtvů, ať žije nový?", Praha, 18. - 19. 9. 2018]
- Jindřich MAREK. Čs. armáda v březnu 1939 na Podkarpatské Rusi. Pro Národní archiv (přepracovaný a rozšířený referát z konference).
- Jindřich MAREK. V pevnostech z písku pod modrou vlajkou OSN. Historie a vojenství č. 2/2018.
- Martin LUKEŠ, Zdeněk MUNZAR, Radka NOVOBILSKÁ. Zahraniční mise Československé armády a Armády české republiky. Historie a vojenství 2018, č. 2.
- Ivo PEJČOCH. 100 let tanků. Výstavy před Generálním štábem Armády České republiky, Praha: Ministerstvo obrany České republiky - VHÚ Praha 2016 (2018), strana 1-47.
- Ivo PEJČOCH, Hugo Marom (1928-2018). Historie a vojenství Praha: Naše vojsko Roč. 67, č. 1 (2018), s. 144-147.

- Ivo PEJČOCH. Neznámé oběti 17. listopadu 1939. Historie a vojenství Praha: Naše vojsko Roč. 67, č. 1 (2018), s. 115-118.
- Jiří PLACHÝ. K činnosti slovenských separatistů mezi vojáky Čs. samostatné obrněné brigády ve Velké Británii 1943–1944. Historie a vojenství 3, 2018, s. 63–87.
- Jiří PLACHÝ. Generál Karel Klapálek ve dnech komunistického převratu v únoru 1948. Historie a vojenství 1, 2018, s. 134–135.
- Jiří PLACHÝ. Österreichische Staatsbürger in der tschechoslowakischen Truppen an der Westfront 1939–1945. Wiener Geschichtsblätter, 4/2017, s. 307–336. (Studie vyšla v roce 2015 v českém jazyce v Historii a vojenství)
- Jiří PLACHÝ. V zájmu klidu a veřejného pořádku. Ke vzniku prvního koncentračního tábora na území Československa. Paměť a dějiny, 1/2018, s. 49–54.
- Jiří PLACHÝ. Návrat na kontinent. Čs. samostatná obrněná brigáda v operaci OVERLORD. Hobby historie, 41, 24. února 2018, s. 56–62.
- Jiří PLACHÝ. Českoslovenští vojáci na britských silnicích za 2. světové války. Hobby historie, 42, 25. května 2018, s. 28–34.
- Jiří PLACHÝ. Právníci ve druhém zahraničním odboji. In: *100 let právní služby*, MO – VHÚ, Praha 2018, s. 15–18.
- Jiří PLACHÝ. Z archivu liberecké státní policie. Předvolební kampaň Sudetoněmecké strany v květnu 1938. Paměť a dějiny, 1/2018, s. 106–115
- Jiří PLACHÝ. Z Těšínska přes Sibiř a Afriku do Británie. Příběh Józefa Franka <https://echo24.cz/a/SKDaj/ztesinska-pres-sibir-a-afriku-do-britanie-pribeh-jozefa-franka> (dostupné on-line, 31. 12. 2018).
- Jiří RAJLICH. Miroslav A. Liškutín (1919-2018). Historie a vojenství Praha: Naše vojsko, roč. 67, č. 2 (2018), s. 138-147.
- Jiří RAJLICH. Ivan Otto Schwarz (1923-2018). Historie a vojenství Praha: Naše vojsko, roč. 67, č. 1 (2018), s. 136-143.
- Jiří RAJLICH. Potopení lamače blokády Alsterufer očima poražených. Historie a vojenství Praha: Naše vojsko, roč. 67, č. 4 (2018), s. 70-101.
- Jiří RAJLICH. Zbyšek Nečas - John Pemberton (1921-2018). Historie a vojenství Praha: Naše vojsko, roč. 67, č. 3 (2018), s. 133-140.
- Jiří RAJLICH. Důstojník Haškova pluku u c. a k. letectva: Kapitán Ludvík Purm (1885-1953) / Kapitán Ludvík Purm (1885-1953). Historie a vojenství Praha: Naše vojsko, roč. 67, č. 1 (2018), s. 28-89.
- Jiří RAJLICH. Od válečného dobrovolníka k válečnému zločinci. Josef Witiska (1894-1946). Hobby Historie č. 41 (2018), s. 46-55.
- Jiří RAJLICH. Leutnant Feldpilot Stanisław Ritter von Bogusz (1895-1936). Polski pilot myśliwski w lotnictwie austro-węgierskim na froncie włoskim. Gapa – Lotniczy magazyn historyczny č. 25 (2018), s. 4-25.
- Jiří RAJLICH: Wer hat Alan Jerrard abgeschossen? Eugen Bönsch und der Luftkampf über Ghirano am 30. März 1918. ÖFH-Nachrichten Nr. 1/2018, s. 4-10.
- Jan SKRAMOUŠSKÝ. Počátky vyzbrojování čs. armády v prvních letech republiky, in *Historia bellica*, 3/2018 Speciál 100leté výročí vzniku Československa, s. 58–63.
- Jan SKRAMOUŠSKÝ. Prohraný závod s časem aneb samopal vz. 38, in *Historia bellica*, 4/2018 Speciál Československo 1938.
- Jan SKRAMOUŠSKÝ. Návrat nehledaného syna, in *Historia bellica*, 4/2018, 5/2018, s. 56–60.

- Karel STRAKA. Cesta k Mnichovu labyrintem československé strategie z let 1918–1938. *Historia Bellica*. Speciál IV/2018 Československo 1938, s. 10–19.
- Karel STRAKA. Na strategickém směru jihovýchod. Německé válečné plánování proti Československu z období 30. let. *Historia Bellica*. Speciál IV/2018, Československo 1938, s. 30–39.
- Karel STRAKA. Německo versus Československo. Hlavní události let 1937 až 1938. *Historia Bellica*. Speciál IV/2018 Československo 1938, s. 50–53.
- Karel STRAKA. Politická a vojenská diplomacie. Vypovězení boje monarchii. *Historia Bellica*. Speciál III/2018 100leté výročí vzniku Československa, s. 18–23.
- Karel STRAKA. Raritní stát v poválečné Evropě. Speciál III/2018 100leté výročí vzniku Československa, s. 86–87.
- Karel STRAKA. Úzké vojensko-politické spojenectví. Ukotvení Československé republiky ve spojenecké alianci s Francií. Speciál III/2018 100leté výročí vzniku Československa, s. 30–35.
- Jan SÝKORA. Příspěvek k 40. výročí letu československého občana do vesmíru, *Historie a vojenství* Praha: Naše vojsko, roč. 67, č.1/2018, s. 110 – 114.
- Jan SÝKORA. Systém bezpilotních vrtulníků SR 20, *Historie a vojenství* Praha: Naše vojsko, roč. 67, č. 3/2018, s. 105-107.
- Jan SÝKORA. Velká válka v oblacích, 1918 – velké finále, *Historie a vojenství* Praha: Naše vojsko, roč. 67, č. 4/2018, s. 102 – 111.
- Zdeněk ŠPITÁLNÍK. První stejnokroje československé armády 1918-1920. In: *Historica Bellica* 3/2018, s. 70-75.
- Zdeněk ŠPITÁLNÍK. Pradědečkova čepice In: I. světová, III/2018, s. 13-15.
- Jiří CHARFREITAG – Zdeněk ŠPITÁLNÍK. Na hřbetu koně pro republiku In: I. světová- Speciál podzim 2018, s. 78-81.
- Jiří CHARFREITAG – Zdeněk ŠPITÁLNÍK. Na obranu republiky In: I. světová- Speciál jaro 2018. str. 73-75.
- Zdeněk ŠPITÁLNÍK. Zakladatel vojenské kynologie. František Vladimír Jirsa (1876-1966). In: *Lidové noviny* 16. 3. 2018.
- Zdeněk ŠPITÁLNÍK. Český poručík v bitvě u Arrasu. Václav Jaroslav Dostal In: *Lidové noviny* 4. 5. 2018.
- Zdeněk ŠPITÁLNÍK. Vždy s odvahou. Josef Vladimír Mašín (1896-1942) In: *Lidové noviny* 29. 6. 2018.
- Prokop TOMEK. Čtyřicet let čs. delegace v Dozorčí komisi neutrální států v Koreji. *Historie a vojenství* 2/2018, s. 22-45.
- Prokop TOMEK. Úřad zmocněnce vlády ČSSR pro záležitosti dočasného pobytu sovětských vojsk v ČSSR 1968-1990. *Historie a vojenství* 3/2018, s. 4-31.

- Prokop TOMEK. XIV. správa SNB. Správa kontrarozvědky pro boj proti mimořádným a zvláštním formám trestné činnosti. Paměť a dějiny 02/2018, s. 64-68.
- Prokop TOMEK. Neobjasněné výbuchy u budov KSČ v letech 1986-1989. Paměť a dějiny 02/2018, s. 69-63.
- Prokop TOMEK. 1968. Interventia Militara in Cehoslovakia si reactia populatiei. Magazin Istoric (Bukurešť – Rumunsko) 8/2018, s. 10-14.
- Prokop TOMEK. Die Sowjetische Invasion der Tschechoslowakei. In: Truppendienst (Rakousko) 3/2018, Působení Amnesty International ve prospěch vězňů svědomí v Československu. In: Securitas Imperii 33 (2/2018).

IDENTIFIKAČNÍ ÚDAJE A KONTAKTY

NÁZEV

Vojenský historický ústav Praha

užívaná zkratka VHÚ Praha

ADRESA

Vojenský historický ústav Praha

U Památníku 2

130 05 Praha 3

Armádní muzeum Žižkov

U Památníku 2

130 05 Praha 3 – Žižkov

Letecké muzeum Kbely

Mladoboleslavská ul.

190 00 Praha 9 – Kbely

Vojenské technické muzeum Lešany

Lešany u Týnce nad Sázavou

257 42 Týnec nad Sázavou

ZŘIZOVATEL

Česká republika – Ministerstvo obrany

Tychonova 1
160 00 Praha 6

ZŘÍZENÍ

Vojenský historický ústav Praha zřízený výnosem MNO-hl. štáb čj. 166/4. oddělení 1945/čj.6/VUV-1945/ navazuje na činnost Památníku Odboje zřízeného nařízením ministerstva národní obrany čj. 22401 ze dne 4. května 1919 pod protektorátem prezidenta T. G. Masaryka a na činnost Československého válečného musea zřízeného výnosem ministerstva národní obrany čj. 107.703/7 ze dne 1. října 1920.

ŘEDITELSTVÍ

Telefon: +420 973 204 900 – sekretariát ředitele
Fax: +420 222 541 308
E-mail: museum@army.cz

ODDĚLENÍ PRO STYK S VEŘEJNOSTÍ

Telefon: +420 973 204 925, +420 973 204 951, +420 973 204 989

OBJEDNÁVKY KOMENTOVANÝCH PROHLÍDEK PRO ŠKOLY

Telefon: +420 973 204 951 nebo +420 973 204 925
E-mail: historikon@seznam.cz

SPRÁVNÍ RADA PRO VYŘIZOVÁNÍ VÝVOZNÍCH POVOLENÍ, ZÁPŮJČEK, DARŮ ČI VÝKUPŮ

Telefon: +420 973 204 903

KNIHOVNA VHÚ PRAHA

Půjčovna: +420 973 215 544

Fax: +420 973 215 917

E-mail: knihovna@vhu.cz

ČASOPIS HISTORIE A VOJENSTVÍ

Telefon: +420 973 204 941

ARMÁDNÍ MUZEUM ŽIŽKOV

Telefon: +420 973 204 924

LETECKÉ MUZEUM KBELY

Telefon: +420 973 207 500

VOJENSKÉ TECHNICKÉ MUZEUM LEŠANY

Telefon: +420 973 296 161